

Nihánj me se-nana Jesucristó nana sa' cachrón síí cu'naj Mateo rihaan yanj a

Nana nihánj taj xna'anj che'é nij xii Jesucristó nij síí man gaa naá a

¹ Yanj nihánj me taj xna'anj che'é nij xii Jesucristó a. Veé xii Jesucristó me síí cu'naj David síí cane gaa naá, ne xii David me síí cu'naj Abraham síí cane gaa naá adonj.

² Dan me se síí cu'naj Abraham me rej síí cu'naj Isaac, ne Isaac me rej síí cu'naj Jacob, ne Jacob me rej nij tinuj síí cu'naj Judá, ³ ne Judá me rej síí cu'naj Fares ga síí cu'naj Zara, ne chana cu'naj Tamar me nii roj so' a. Ne Fares me rej síí cu'naj Esrom, ne Esrom me rej síí cu'naj Aram, ⁴ ne Aram me rej síí cu'naj Aminadab, ne Aminadab me rej síí cu'naj Naasón, ne Naasón me rej síí cu'naj Salmón, ⁵ ne Salmón me rej síí cu'naj Booz, ne nii Booz me chana cu'naj Rahab a. Ne Booz me rej síí cu'naj Obed, ne nii Obed me chana cu'naj Rut a. Ne Obed me rej síí cu'naj Isaí, ⁶ ne Isaí me rej síí cu'naj David, ne síí cu'naj David ro', me síí nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvii israelitá gaa cane so' adonj.

Ne David me rej síí cu'naj Salomón, ne nii Salomón me nica síí cu'naj Urías a. ⁷ Ne Salomón me rej síí cu'naj Roboam, ne Roboam me rej síí cu'naj Abías, ne Abías me rej síí cu'naj Asa a. ⁸ Ne Asa me rej síí cu'naj Josafat, ne Josafat me rej síí cu'naj Joram, ne Joram me rej síí cu'naj Uzías a. ⁹ Ne Uzías me rej síí cu'naj Jotam, ne Jotam me rej síí cu'naj Acaz, ne Acaz me rej síí cu'naj Ezequías a. ¹⁰ Ne Ezequías me rej síí cu'naj Manasés, ne Manasés me rej síí cu'naj Amón, ne Amón me rej síí cu'naj Josías a.

¹¹ Ne Josías me rej nij tinuj sí cu'naj Jeconías, ne cayáan nij so' yo' qui'yaj canaán nij sí man Babilonia rihaan nij yuvi israelitá, ne ca'anj nicaj nij so' man nij yuvi israelitá chiháan nij so' guun nij yuvi israelitá mozó rihaan nij so' adonj.

¹² Guun naá doj, ne guun Jeconías rej sí cu'naj Salatiel, ne Salatiel me rej sí cu'naj Zorobabel, ¹³ ne Zorobabel me rej sí cu'naj Abiud, ne Abiud me rej sí cu'naj Eliaquim, ne Eliaquim me rej sí cu'naj Azor, ¹⁴ ne Azor me rej sí cu'naj Sadoc, ne Sadoc me rej sí cu'naj Aquim, ne Aquim me rej sí cu'naj Eliud, ¹⁵ ne Eliud me rej sí cu'naj Eleazar, ne Eleazar me rej sí cu'naj Matán, ne Matán me rej sí cu'naj Jacob, ¹⁶ ne Jacob me rej sí cu'naj José, ne José me sí xcaj man chana cu'naj Mariá, ne no' me nii sí cu'naj Jesús, ne sí ca'née Diose tinanii man yuvi man rihaan chumij nihánj rihaan sayuun me Jesús adonj.

¹⁷ Dan me se asij sí cu'naj Abraham ndaa sí cu'naj David sí xca'anj xii sí cu'naj Jesucristó a. Ne asij sí cu'naj David ndaa ca'anj nicaj nij sí man Babilonia man nij yuvi israelitá chiháan nij so' sí yo'ó xca'anj xii sí cu'naj Jesucristó a. Ne asij ca'anj nicaj nij sí man Babilonia man nij yuvi israelitá chiháan nij so' ndaa ca'ngaa sí cu'naj Jesucristó, ne sí yo'ó xca'anj nij xii Jesucristó uún adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa ca'ngaa Jesucristó rihaan chumij nihánj a

¹⁸ Ne nihánj me se vaa guun asij rque gaa ataa ca'ngaa Jesucristó a. Dan me se nii Jesucristó me chana cu'naj Mariá a. Gaa asino yaan guun ya rá no' ga sí cu'naj José se vaa xcaj tuvi' roj so' a. Tzaj ne ataa cunu rcua'aan roj so' a. Tzaj ne xcaj no' cuentá se vaa aj nari' no' ne'ej qui'yaj Nimán Diose a. ¹⁹ Dan me se sí cu'naj José me sí xcaj man chana cu'naj Mariá, ne xcaj so' cuentá se vaa aj nuú rque

no' ne'ej a. Che'é dan nuchruj raa so', ne guun rá so' se vaa tanáj yuve so' man no' adonj. Dan me se sij vaa nicaj nimán me so', ne guun rá so' cataj xna'anj so' rihaan nij síi nicaj suun, tzaj ne guun vij rá so', ne ne ca'vej rá so' cuta' so' cacun' xraá chana cu'naj Mariá rihaan nij síi nicaj suun a. ²⁰ Dan me se nuchruj raa so' daj qui'yaj so', gaa ne rej nij ca'mii nej rihaan so' a. Dan me se cotoj so', ne naqui'yaa rihaan so' se vaa ca'na' yo'o se-mozó síi 'nij ra'a man ní', ne cataj se-mozó síi 'nij ra'a man ní' rihaan so' a:

—Cunó so' ca'mii 'unj, José. 'O se ta'nij si'no síi cu'naj David síi cane gaa naá mé so' adonj. Se cuchu'ví' so' xcaj so' man chana cu'naj Mariá ma'. Ne tumé no' cacun' ma'. Maan se nayón ne'ej rque no' qui'yaj Nimán Diose adonj. ²¹ Dan me se cuchruj no' ne'ej sno'o cunii, ne asa' cuchruj no' ne'ej, ne Jesús tucu'náj so' man ne'ej yo' á. Danj tucu'náj soj man so', che'é se guun so' síi tinanii man nij tuvi' so' rihaan chrej chi'li uun chij nimán nij so' adonj. —Danj ca'mii se-mozó síi 'nij ra'a man ní' rihaan síi cu'naj José a.

²² Nu' nihánj me se vaa qui'yaj síi 'nij ra'a man ní' a. Qui'yaj guee so' nu' nana cataj xna'anj so' gaa naá rihaan 'o síi nata' se-nana Diose rihaan yuvii, ne nihánj me nana ca'mii so' rihaan síi nata' se-nana Diose yo' a: ²³ “Quene'en soj se vaa quinarí' 'o chana yaan ne'ej, ne cuchruj no' ne'ej sno'o cunii, ne Emanuel cu'naj ne'ej adonj”. Danj ca'mii síi 'nij ra'a man ní' gaa naá rihaan síi nata' se-nana Diose, ne nana “Emanuel” taj se vaa cane ma'an Diose ga ní' adonj.

²⁴ Veé dan, ne quinanuû rá síi cu'naj José, ne qui'yaj so' nu' ndaá vaa cataj xna'anj se-mozó síi 'nij ra'a man ní' rihaan so', ne xcaj so' man chana cu'naj Mariá a. ²⁵ Tzaj ne ne cotoj so' ga no' ndaá se quisíj cuchruj no' ne'ej sno'o cunii a. Ne tucu'náj José Jesús man ne'ej adonj.

2

Nana nihánj taj xna'anj che'é nij sí tucu'yón ndo'o che'é yati' a

¹ Dan me se ca'ngaa Jesucristó chuman' Belén chuman' naj estadó Judea, ne sí cu'naj Herodes me sí nicaj suun rey uun chij rihaan chuman' rej ca'ngaa Jesucristó a. Quisíj ca'ngaa Jesucristó, gaa ne ca'na' nij sí tucu'yón ndo'o che'é yati' chuman' cu'naj Jerusalén, ne nij sí cavii rej síj güii me nij so' a. ² Ne xná'anj nij so' man nij sí man Jerusalén, cataj nij so':

—Ne'ej guun sí nicaj suun rey guun chij rihaan nij yuvií israelitá ro', me rej ca'ngaa so' ga. Quene'en núj yati' taj xna'anj yo' se vaa ca'ngaa so' nanj á. Cavii yati' yo' xta' rej síj güii, ne che'é dan ca'na' núj quina'vij núj rihaan so' adonj —taj nij sí tucu'yón ndo'o che'é yati' a.

³ Gaa ne cuchi' nana rihaan sí nicaj suun rey cu'naj Herodes se vaa xná'anj ndo'o nij sí tucu'yón ndo'o che'é yati' me rej ca'ngaa ne'ej yo', gaa ne cuchu'vi' ndo'o so' se vaa cachij ne'ej yo', ne ca'nee ne'ej yo' se-suun so' ra'a so' vaa güii, rá so' a. Ne cuchu'vi' ndo'o nij sí man chuman' Jerusalén se vaa caxrií yuvaá Herodes man ma'an nij so' a.

⁴ Veé dan, ne cunuu chre' taran' nij xrej ata suun nocoo doj cunuu chre' nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan nij yuvií cunuu chre' rihaan so', qui'yaj so', ne xná'anj Herodes man nij so' me rej ca'ngaa sí ca'nej Diose tinanii man yuvií man rihaan chumij rihaan sayuun a. ⁵ Gaa ne cataj nij so' rihaan Herodes a:

—Ca'ngaa so' chuman' Belén chuman' naj estadó Judea a —taj nij so' rihaan sí nicaj suun rey cu'naj Herodes a.

Danj ca'mii nij so' che'é nana nihánj nana cachrón sí nata' se-nana Diose rihaan yanj a: ⁶ “Ne ma'an so', chuman' Belén chuman' naj estadó Judea ro', chuman' sa' ndo'o 'nij ra'a man tuvi' chuman' naj estadó Judea mé so'

á. Dan me se vaa síi guun chihanj mán so', ne guun chij uxrá so', ne uxrá cutumé so' man nij yuvii israelitá yuvii cuné 'unj canoco' manj a". Nihánj me nana cachrón síi nata' se-nana Diose rihaan yanj gaa naá a.

⁷ Cuno síi nicaj suun Herodes nana ca'mii nij so', gaa ne ca'neé yuve so' nana rihaan nij síi tucu'yón ndo'o che'é yati' se vaa ca'na' nij so' rihaan Herodes a. Gaa ne xná'anj Herodes man nij so' me yavii curuvi' naca yati' taj xna'anj che'é ne'ej yo', taj Herodes a. Gaa ne cataj xna'anj nij so' rihaan Herodes a. ⁸ Gaa ne ca'neé Herodes man nij so' ca'anj nij so' chuman' Belén, ne ca'ne' Herodes suun rihaan nij so', ne cataj Herodes:

—Nanó' uxrá soj man ne'ej yo', ne asa' nari' soj man ne'ej, ne cataj xna'anj soj rihanj me rej ne ne'ej yo', gaa ne ca'anj ma'anj quina'vij ma'anj rihaan ne'ej yo' adonj —taj Herodes rihaan nij síi tucu'yón ndo'o che'é yati', ca'mii ne so' rihaan nij síi tucu'yón ndo'o che'é yati' a.

⁹ Quisíj cuno nij so' nana cataj xna'anj síi nicaj suun rey rihaan nij so', gaa ne curihanj nij so', ca'anj nij so', gaa ne quene'en uún nij so' man yati' yo' a. Yati' aj quene'en nij so' rej síj güii me yati' yo', ne dan me se vaj yati' yo', ne yo'o canoco' nij so' man yati' yo', ndaa se canicun' yati' yo' rej xtá' rej yanj ne'ej yo' a. ¹⁰ Gaa quene'en nij so' man yati' yo', gaa ne uxrá guun niha' rá nij so', ¹¹ gaa ne catúj nij so' rá ve' rej canicun' yati' xtá', gaa ne nari' nij so' man ne'ej ga nii ne'ej chana cu'naj Mariá, gaa ne canicun' ruj nij so', ne quina'vij nij so' rihaan ne'ej yo' a. Veé dan, gaa ne nuxra' nij so' se-chrunj nij so', gaa ne rqué ndo'o nij so' rasuun sa' rihaan ne'ej yo' a. Dan me se aga' oró míi do', squíi cu'naj incienso do', squíi cu'naj mirra do', rqué uún nij so' rihaan ne'ej yo' a. ¹² Ne rej nij ca'mii nej rihaan nij so', ne cataj xna'anj Diose rihaan nij so' se vaa se canicaj uún nij so' ca'anj nij so' rihaan síi nicaj suun

rey cu'naj Herodes, taj nej rihaan nij so' a. Che'é dan yo'ó chrej canicaj nij so' quinan' nij so' chiháán nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj nicaj José ga Mariá man Jesucristó rej cu'naj Egiptó a

¹³ Quisíj quinan' nij síi tucu'yón ndo'o che'é yati', gaa ne rej nií ca'mii nej rihaan síi cu'naj José a. Dan me se naqui'yaa yo'ó se-mozó síi 'nij ra'a man ní' rihaan so', ne cataj se-mozó síi 'nij ra'a man ní' rihaan so' a:

—Naxagaa so', ne nicaj so' man roj nií ne'ej, ne cunanj so' ca'anj so' rej cu'naj Egiptó, ne cayáán so' Egiptó ndaa güii ca'mii uún 'unj rihaan so' á. 'O se nano' ndo'o síi nicaj suun rey cu'naj Herodes man ne'ej, ne ticavi' so' man ne'ej yo' vaa taj so' adonj —taj se-mozó síi 'nij ra'a man ní' rihaan síi cu'naj José a.

¹⁴ Gaa ne naxagaa síi cu'naj José, ne nicaj so' man roj nií ne'ej, ne rej nií cavii nij so' ca'anj nij rej so' Egiptó, ¹⁵ ne cane nij so' Egiptó yo' ndaa se cavi' síi nicaj suun rey cu'naj Herodes a.

Dan me se quisíj ya nu' nana ndaa vaa cataj xna'anj síi 'nij ra'a man ní' rihaan 'o síi nata' se-nana Diose gaa naá, se vaa cataj so': “Canacúún 'unj man ta'níj se vaa cavii so' Egiptó ca'na' so' adonj”. Danj taj Diose gaa naá che'é ta'níi so' Jesucristó adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cavi' ndo'o ne'ej man chuman' Belén, qui'yaj síi nicaj suun cu'naj Herodes a

¹⁶ Quisíj ca'anj nij rej Jesucristó rej cu'naj Egiptó, gaa ne xcaj síi nicaj suun rey cu'naj Herodes cuentá se vaa aj tiha' yu'unj nij síi tucu'yón che'é yati' man so', gaa ne ca'maan ndo'o rá so', ne che'é dan ca'ne' so' suun rihaan tanuu se vaa ticavi' tanuu man nu' ne'ej sno'o cunii yanj nu' anicaj chuman' Belén a. Ne'ej vaj vij yo' rej rque ro', cavi', taj so'

San Mateo 2:17 7 San Mateo 2:23

a. Danj qui'yaj so', gaa ne cavi' ne'ej ca'mii yati' che'é taj nij sí tucu'yón che'é yati' rihaan so', rá so' a.

¹⁷ Danj qui'yaj so', ne quisíj ya nu' nana cataj xna'anj sí nata' se-nana Diose gaa naá sí cu'naj Jeremías, se vaa cataj so': ¹⁸ “Cuno nii ta'vee ndo'o chana man chuman' cu'naj Ramá a. Ase vaa chana cu'naj Raquel chana cane gaa naá gaa nij chana, ta'vee ndo'o nij no' che'é ta'níi nij no' a. Ne se ca'vej uxrá rá nij chana naqui'yaj niha' no' nimán no', che'é se navij ta'níi nij no' cavi' nanj adonj”. Danj ca'mii sí cu'naj Jeremías gaa naá a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa curihanj uún nij rej Jesu-cristó rej cu'naj Egiptó, ca'anj nij so' chuman' Nazaret a

¹⁹ Gaa quisíj cavi' sí nicaj suun rey cu'naj Herodes, gaa ne naqui'yaa uún yo'o se-mozó sí 'nij ra'a man ní rihaan sí cu'naj José gaa yaán so' Egiptó gaa otoj so' rej nii a. ²⁰ Ne cataj xna'anj se-mozó sí 'nij ra'a man ní rihaan José a:

—Naxagaa so', ne nicaj so' roj nii ne'ej, ne ca'anj so' rej cu'naj Israel á. 'O se yaj me se cavi' nij sí me rá ticavi' man ne'ej yaj nanj adonj —taj se-mozó sí 'nij ra'a man ní rihaan sí cu'naj José a.

²¹ Gaa ne naxagaa sí cu'naj José, ne nicaj uún so' roj nii ne'ej ca'anj so' rej cu'naj Israel a. ²² Ne cuchi' nana rihaan so' se vaa sí cu'naj Arquelao guun sí nicaj suun rey uun hij rihaan estadó Judea a. Dan me se nayón sí cu'naj Arquelao rihaan rej so' sí cu'naj Herodes a. Che'é dan cuchu'vi' ndo'o sí cu'naj José ca'anj so' estadó Judea, gaa ne ca'mii nej rihaan uún so' se vaa se ca'anj so' estadó Judea ma'. Che'é dan ca'anj so' estadó Galilea, ²³ ne cuchi' so' chuman' Nazaret, ne cayáán so' chuman' yo' a. Dan me se cayáán nij so' chuman' Nazaret, ne quisíj ya nu' nana cataj nij sí nata' se-nana Diose gaa naá, se vaa sí cavii Nazaret me sí ca'nej Diose tjanii man yuvii rihaan

sayuun adonj. Inan̄j dan̄j ca'mii nij síí nata' se-nan̄a Diosō gaa naá yo' a.

3

Nan̄a nihánj taj xna'an̄j daj vaa ca'mii natáj síí cu'naj Juan síí cuta' ne yuvii a

¹ Dan me se yo'o yáán Jesucristó chuman' Nazaret, ne cavii síí cu'naj Juan tacaan estadó Judea, ne ca'mii natáj ndo'o so', ² cataj so':

—Nuchran' nimán soj, ne tanáj soj chrej chi'ii ei. 'O se nichrun' guun chij Diosō rihaan chumii nihánj nan̄j adonj —taj so', a'mii natáj so' a.

³ Síí nata' se-nan̄a Diosō rihaan yuvii gaa naá síí cu'naj Isaías ro', cataj xna'an̄j che'é síí cu'naj Juan, cataj so': “Nucuaj ndo'o ca'mii natáj 'o so' rej tacaan, ne cataj so' se vaa nuchran'nimán yuvii, ne ve'é ca'mii nij yuvii ga síí 'nij ra'a man ní' asa' ca'na' so' a”, taj síí cu'naj Isaías gaa naá a.

⁴ Dan me se síí cu'naj Juan me se nuu so' yatzíj nuj xcuu camelló ne 'nij catuun so' merque nuj, ne chá so' inan̄j rquíí, ne catzi' xtaan man quij co'o so' adonj. ⁵ Ne curihan̄j ndo'o yuvii man chuman' Jerusalén do', yuvii man nu' estadó Judea do', yuvii man nij chuman' naj tu'va chráa cu'naj Jordán do', ca'na' rihaan síí cu'naj Juan, ⁶ gaa ne cata' ne nij yuvii rá chráa cu'naj Jordán, qui'yaj Juan a. Dan me se nata' ya nij yuvii che'é nu' cacun' tumé nij yuvii, gaa ne cata' ne nij yuvii adonj.

⁷ Gaa ne quene'en síí cu'naj Juan se vaa ca'na' ndo'o nij síí fariseo do', nij síí saduceo do', me rá nij so' cuta' ne Juan man nij so' a. Gaa ne ca'mii natáj so' rihaan nij so', cataj so':

—Ase vaa xcuáá yuvaa vaa soj á. Me síí cataj xna'an̄j rihaan soj cunan̄j soj, ne quinanii soj rihaan sayuun

qui'yaj Diose ga. Asa' ca'vee quinani_i soj rihaan sayuun, qui'yaj inanj na cata' ne soj ga. ⁸ Sese ya cunuu sa' nimán soj, ne ca'anj soj qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj yuvii cunuu sa' nimán á. ⁹ Ne tadó soj sese quisij rá soj cataj soj se vaa ta'níi ta'nij si'nó síi cu'naj Abraham síi cane gaa naá me soj, ne ne tumé soj cacun', cataj soj á. Se ca'mii soj daj chihaa míj danj ma'. Maan se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nuvéé se ya'anj tiha' ta'níi ta'nij si'nó síi cu'naj Abraham me soj a ma'. Maan se sese Diose rá, ne ca'vee nicaj Diose náá guun yahij naj rihaan yo'óó nihánj, ne qui'yaj Diose man 'o ta'níi ta'nij si'nó síi cu'naj Abraham adonj. Che'é dan canoco' ya soj man Diose á.

¹⁰ "O se nichrun' qui'yaj Diose sayuun man nij síi na'vej rá cunó rihaan so' nanj á. Ase vaa síi oro' aga' a'ne' chruun, ne oro' so' aga' ca'ne' so' chruun ro', danj vaa Diose cuano ei. Che'é dan ase vaa 'yaj nii man chruun ro', ta'nga' danj qui'yaj Diose man nij síi ne uno rihaan so' a. Dan me se a'ne' nii chruun nuvi' chruj sa' raá, ne araa nii man chruun yo' rihaan ya'an a. Ta'nga' danj qui'yaj Diose man nij síi na'vej rá canoco' chrej sa' adonj.

¹¹ "Unj nihánj me síi cuta' ne un man soj sij nuchran' nimán canoco' chrej sa' a. Tzaj ne vaa yo'ó síi ca'na', ne sij sca' doj guun so' rihanj a. Che'é dan me aj ne nó xcúnj nachej nuj correá 'nij tacanj so' ma'. Ne ca'na' so', ne ca'na' Nimán Diose ga so', ne caxrii ya'an so' man soj sij na'vej rá cunó rihaan Diose, ne cacaa soj adonj. ¹² Dan me se ase vaa síi oro' chruun palá vaa so' cuano adonj. Dan me se síi nicaj chruun palá ro', rii nu' 'núú trigó naj rihaan yo'óó, ne naqui'yaj chre' so' man 'núú trigó sa', ne araa so' man 'núú trigó sa' rá ve', ne anicaj so' araa so' squíj ni'ya xráá trigó rihaan ya'an a. Ne ase vaa síi nicaj palá man cuano ro', danj qui'yaj síi ca'na', ne naqui'yaj chre' so' man cunudanj nij síi cunuu sa' nimán, ne caraa so' man nij síi

chi'iij rihaan ya'an, ne cacaa nij so' nu' cavii nu' ca'anj, ne daj chihaa mij se quina'aj ya'an yo' a man adonj. —Danj ca'mii sí cu'naj Juan rihaan nij yuvij yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cata' ne Jesucristó a

¹³ Gaa ne curihanj Jesucristó estadó Galilea ca'anj so' chraá cu'naj Jordán rihaan sí cu'naj Juan, ne cuta' ne Juan man Jesucristó, rá so' a. Dan me se cuchi' Jesucristó rihaan sí cu'naj Juan, ¹⁴ tzaj ne veé dan me se ne ca'vej rá sí cu'naj Juan cuta' ne so' man Jesucristó ma'. Maan se cataj sí cu'naj Juan rihaan Jesucristó a:

—Me che'é 'ná' so' cuta' ne 'unj mán so' ga. Tananj ma'an so' me sí vaa che'é cuta' ne man ma'anj nanj á. Tzaj ne xa' 'unj me se ne nó xcúún 'unj cuta' nej mán so' ma' —taj sí cu'naj Juan rihaan Jesucristó a.

¹⁵ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ca'vej so' cuta' ne so' manj ei. Danj qui'yaj ní', che'é se no xcúún ní' qui'yaj ní' nu' se vaa me rá Diose qui'yaj ní' adonj —taj Jesucristó rihaan sí cu'naj Juan, gaa ne ca'vej rá so', gaa ne cuta' ne so' man Jesucristó a.

¹⁶ Quisj cata' ne Jesucristó, gaa ne curihanj so' rá na, gaa ne taj ni'yón naxra' rej xta', ne quene'en so' se vaa nanij Nimán Diose rej xta', ne ase vaa cha'aan ro', vaa Nimán Diose, curuvi' yo' rej xta' nanij yo' raá Jesucristó a.

¹⁷ Gaa ne rej xta' ca'mii Diose rihaan Jesucristó, ne cuno nij sí nicun' ga Jesucristó nana ca'mii Diose, ne dan me se cataj Diose a:

—Ta'ní 'unj sí 'ee ndo'o raj man mé so', ne niha' ndo'o raj ni'yaj 'unj mán so' adonj —taj nana cavii rej xta' ca'mii Diose rihaan Jesucristó a.

4

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun ndo'o rá sí chree tihá' yu'unj sí chree man Jesucristó a

¹ Gaa ne ca'anj Jesucristó rej tacaan, qui'yaj Nimán Diose, che'é rej ca'vee guun rá sí chree tihá' yu'unj sí chree man Jesucristó a. ² Ne vij chihaa ya güii quisij Jesucristó toco' Jesucristó x'naa man ma'an so' che'é se aráj guee so' rihaan Diose, gaa ne quina'aan ndo'o rque Jesucristó a. ³ Dan me se cuchi' sí chree rihaan Jesucristó, gaa ne guun rá so' tihá' yu'unj so' man Jesucristó, che'é se guun rá so' canoco' Jesucristó man so' adonj. Che'é dan cataj so' rihaan Jesucristó, ne:

—Sese ya ya ta'nij Diose mé so', ne cataj so' rihaan yahij nihánj se vaa guun yo' rachruún chá so' á —taj sí chree rihaan Jesucristó a.

⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan sí chree a:

—Tzaj ne danj Diose taj: “Nuveé inanj se chá me se achiin rihaan yuvii, ne ca'vee cayáan sa' yuvii ma'. Tananj achiin cunudanj se-nana Diose cuno yuvii, ne ve'é cayáan yuvii ei”. Inanj danj taj danj Diose —taj Jesucristó rihaan sí chree yo' a.

⁵ Gaa ne ca'anj nicaj sí chree man Jesucristó chuman' guee chuman' Jerusalén, ne tacavii so' man Jesucristó raa nuvií nocoo, ⁶ ne cataj so' rihaan so':

—Sese ya ta'nij Diose mé so', ne güej so', ne nanij guee so' rihaan yo'óó á. 'Q se danj Diose taj: “Yo'q a'ne' Diose suun rihaan nij se-mozó so' se vaa cutumé nij so' mán so', ne caráan ra'a nij so' mán so', se gaa nanj cacó' che'é so' yahij a”. Inanj danj a'mii danj Diose —taj sí chree rihaan Jesucristó adonj.

⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Tzaj ne ne nó xcúnj qui'yáj danj ma'. 'Q se taj uún danj Diose: “Se guun qui'iyunj so' man Diose sí 'nij ra'a man ní ne tihá' so' man so' ma'”. Inanj danj a'mii danj Diose rihaan ní' adonj —taj Jesucristó rihaan sí chree a.

⁸ Gaa ne nicaj sí chree man Jesucristó ca'anj so' raá 'o quij xcaan ndo'o uún a. Ne tihaan so' man nu' chuman' man rihaan cunu' chumij rihaan Jesucristó, ne tihaan so' rihaan Jesucristó se vaa ve'é ndo'o vaa nu' chuman' yo' adonj. ⁹ Dan me se cataj uún sí chree rihaan Jesucristó a:

—Guun chij so' rihaan cunudanj chuman' naj rihaan chumij, qui'yáá 'unj, sese canicun' ruj so' quina'vij so' rihaan 'unj á —taj sí chree yo' rihaan Jesucristó a.

¹⁰ Gaa ne cataj xna'anj Jesucristó rihaan sí chree a:

—Naxuun yanj so' mán so', Satanás. 'O se danj Diose taj: “Rihaan orún' Diose sí 'nij ra'a man ní' canicun' ruj so', ne a 'ó rihaan tuví' so' se ca'vee na'vij so' ma’”. Danj taj danj Diose adonj —taj Jesucristó rihaan sí chree yo' a.

¹¹ Gaa ne tanáj sí chree man so', ca'anj sí chree yo', gaa ne cuchi' nij se-mozó Diose rihaan Jesucristó, rqué nij so' me ma'an se cachiin rihaan Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj Jesucristó estadó cu'naj Galilea a

¹² Cuchi' nana rihaan Jesucristó se vaa quita'aa nij tanuu man sí cu'naj Juan, caxrij tanuu taga' man so', ne che'é dan ca'anj Jesucristó estadó Galilea, ¹³ tzaj ne ne cayáán so' chuman' Nazaret ma'. Cavii so' chuman' Nazaret yo', ne ca'anj so' cayáán so' chuman' Capernaum chuman' naj tu'va na lacuaná a. Chuman' yo' naj rihaan to'óó nij ta'níí ta'nij si'no sí cu'naj Zabulón do', sí cu'naj Neftalí do', sí man gaa naá yo' a.

¹⁴ Dan me se danj qui'yaj Jesucristó ca'anj so' rej yo', gaa ne guun ya nu' ndaa vaa cataj sí cu'naj Isaías sí nata' se-nana Diose gaa naá se vaa cataj so': ¹⁵ “To'óó nij ta'níí ta'nij si'no Zabulón do', to'óó nij ta'níí ta'nij si'no Neftalí do', me yo'óó naj tu'va na lacuaná rej rnej tu'va chráá cu'naj Jordán, ne estadó Galilea estadó yanj nij sí yanj me uún yo' a. ¹⁶ Ne nij sí man rej yo' ro', guun que'ee yo'

ne quene'en uxrá nij so' rasuun che'é Diose ma'. Maan se ase vaa yuvii ne rej rmi' ro', danj vaa nij so' ne nij so' nanj adonj. 'O se vaa güii, ne cavi' uun nij so', ne danj uun ma'an, rá nij so' adonj. Tzaj ne ca'na' 'o ya'an, ne cuchuguun rej yanj nij so', qui'yaj ya'an yo', ne ve'é ndo'o xcaj nij so' cuentá adonj". Yo' me se vaa cataj síi cu'naj Isaías gaa naá a.

¹⁷ Gaa ne guun che'e Jesucristó ca'mii natáj so' rihaan yuvii, ne cataj so':

—Nuchran' nimán soj ei. 'O se nichrun' quisij güii ca'na' Diose guun chij Diose rihaan chumii nihánj nanj adonj. —Inanj danj ca'mii natáj Jesucristó rihaan nij yuvii a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan ca'anj síi rii xcuaj se vaa canoco' nij so' man Jesucristó a

¹⁸ 'O güii cachén Jesucristó tu'va na lacuaná cu'naj na Galilea, ne quene'en so' man roj tinuj roj so' a. Yo'o so' me síi cu'naj Simón, ne Pedró cu'naj yo'ó se-chuvii síi cu'naj Simón yo' a. Ne tinúu so' me síi cu'naj Andrés a. Dan me se gaa quene'en Jesucristó man roj so', ne nicun' roj so' tu'va na lacuaná, ne tiguíj roj so' nanj rque na, ne dan me se síi rii xcuaj me roj so' a. ¹⁹ Ne cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Canoco' roj soj manj á. 'O se síi naqui'yaj chre' xcuaj me roj soj, tzaj ne rej rihaan ní' me se guun roj soj síi naqui'yaj chre' yuvii, qui'yáj, ne canoco' nij yuvii manj a —taj Jesucristó rihaan roj tinuj roj so' a.

²⁰ Ne nu' canicaj roj so' tanáj roj so' xnánj roj so', ne canoco' roj so' man Jesucristó ca'anj roj so' nanj adonj.

²¹ Veé dan, ne cachéé nij so' doj, ne quene'en Jesucristó man yavíj roj tinuj roj so' a. Yo'o so' me síi cu'naj Jacobo, ne tinúu so' me síi cu'naj Juan, ne ta'níi síi cu'naj Zebedeo me roj tinuj roj so' a. Dan me se nuu roj so' rque rihoo chéé

rihaan na ga rej roj so' sí cu'naj Zebedeo, ne naqui'yaj sa' nij so' nanj rii xcuaj, ne canacúun Jesucristó man roj tinuj roj so' canoco' roj so' man Jesucristó a. ²² Veé dan, ne canicaj roj so' tanáj roj so' rihoo do', rej roj so' do', ne canoco' roj so' man Jesucristó ca'anj roj so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun ndo'o yuvii, qui'yaj Jesucristó a

²³ Veé dan, ne cachée Jesucristó nu' estadó Galilea, ne tucu'yón so' se-nana Diose man nij yuvii nuu chre' rá ve' tucu'yón nij yuvii israelitá se-tucuanj Moisés, ne ca'mii natáj so' nana sa' rihaan nij yuvii che'é yan guun chij Diose rihaan chumii nihánj me nana sa' ca'mii natáj so' a. Ne nahuun cunudanj nij yuvii ran' do', cunudanj nij yuvii ninaj do', qui'yaj so' a. ²⁴ Ne cuchi' nana che'é so' nu' estadó Siria, gaa ne nicaj ndo'o nij yuvii tuvi' nij yuvii sí ran' ndo'o, ca'anj nij yuvii rej vaj Jesucristó a. Dan me se nij yuvii ran' ndo'o qui'yaj chi'ii do', nij yuvii a'ngaj ndo'o cúu man do', nij yuvii nuu nana chree nimán do', nij yuvii snúu qui'yaj yavii do', nij yuvii na'vee cachee do', cuchi' rihaan Jesucristó, qui'yaj tuvi' nij yuvii, ne nahuun cunudanj nij so', qui'yaj Jesucristó nanj adonj. ²⁵ Veé dan, ne canoco' que'ee ndo'o yuvii man so', ne dan me se yuvii man estadó Galilea do', yuvii man rej cu'naj Chi' Chuman' do', yuvii man chuman' Jerusalén do', yuvii man estadó Judea do', yuvii man ndaa rnej tu'va chráa cu'naj Jordán do', canoco' man so' nanj adonj.

5

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cavii Jesucristó raq quij ga nij yuvii, ne nago' so' chrej man nij yuvii a

¹ Quene'en Jesucristó man ndo'o yuvii nu' anicaj x'núu so', ne che'é dan cavii so' ca'anj so' raq 'o quij, ne ndaa dan

ca'anj cayáán so', gaa ne cuchi' nij sí tucu'yón se-nana so' rihaan so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me yuvii cavii sa' doj a

² Gaa ne guun che'e Jesucristó tucu'yón Jesucristó rihaan nij so', cataj so':

³ —Cavii sa' taran' nij sí vaa nica' nimán adonj. 'O se nij so' me sí cayáán ga Diose güii guun chij Diose rihaan chumii nihánj adonj.

⁴ "Cavii sa' taran' nij sí nanó ndo'o rá adonj. 'O se guun niha' nimán ma'an nij so', qui'yaj Diose vaa güii adonj.

⁵ "Cavii sa' taran' nij sí ni'yanj a'mii adonj. 'O se guun to'óo ma'an nij so' man nu' chumii vaa güii adonj.

⁶ "Cavii sa' taran' nij sí me ndo'o rá cunuu sa' nimán adonj. 'O se cunuu sa' ma'an nij so' vaa güii, qui'yaj Diose adonj.

⁷ "Cavii sa' taran' nij sí 'ee rá man tuvi' adonj. 'O se cunuu 'ee rá Diose man ma'an nij so', ne taj sayuun quiran' nij so', qui'yaj Diose a man adonj.

⁸ "Cavii sa' taran' nij sí vaa sa' nimán adonj. 'O se quene'en ma'an nij so' man Diose vaa güii adonj.

⁹ "Cavii sa' taran' nij sí nacaj man sí me rá cunuu' adonj. 'O se ase vaa Diose ro', danj gaa ma'an nij so' vaa güii adonj.

¹⁰ "Cavii sa' taran' nij sí ran' sayuun 'yaj tuvi' che'é se ve'é 'yaj sa' nij so' adonj. 'O se cayáán ma'an nij so' ga Diose güii guun chij Diose rihaan chumii nihánj adonj.

¹¹ "Ne cavii sa' ndo'o soj sese ca'mii yuvii nana nij rihaan soj do', sese qui'yaj yuvii sayuun man soj do', sese ca'mii ne yuvii cataj yuvii se vaa tumé ndo'o soj cacun' do', che'é se me soj sí noco' mán 'unj adonj. Ne quene'en soj se vaa ya cavii sa' soj adonj. ¹² Gaa ne no xcúún soj guun niha' uxrá rá soj, che'é se uxrá naru'vee Diose rihaan soj

asa' nucui' soj rej xta' adonj. 'O se ase vaa 'yaj nii sayuun man soj ro', ta'nga' danj qui'yaj nii sayuun man nij síí nata' se-nana Diose rihaan yuvii gaa naá uún adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa yaan do', ase vaa ya'an chuguun do', danj vaa ní' a

¹³ "Ase vaa yaan ga chraa ro', danj vaa soj ga chumii nihánj ei. Dan me se sese ne 'ne' chá yaan yo', gaa ne taj se qui'yá' cunu sa' yaan gaa a ma'. Taj se gún' man yaan yo' gaa ma'. Maan se quirij'ij nii man yaan yo' xe', ne cachee uun yuvii xraá yaan yo' nanj ei. Ne danj vaa uún soj ei. Sese taj se gún' man soj rihaan chumii nihánj, ne daj chihaa míj se cavii sa' soj a man adonj.

¹⁴ "Ne ase vaa ya'an vaa soj chuguun soj rihaan chumii nihánj a. Ne'en soj se vaa sese naj 'o chuman' raá tacaan, ne quene'en cunudanj yuvii naj chuman' yo' raá tacaan ei. ¹⁵ Ne gaa rmi', ne a 'o yuvii uta' ya'an raá aga' ya'an ne axríj yuve nij so' rque 'o chrúún ma'. Sese rmi', ne achrón nii ya'an raá aga' ya'an ne uta' nii aga' yo' rej xta', ne daj a nij yuvii atúj rá ve' ro', chuguun ni'yaj nij so' adonj. ¹⁶ Ne veé danj vaa guee soj, ne ase vaa aga' ya'an ro', vaa soj rihaan chumii nihánj, ne sese sa' qui'yaj soj, ne sa' doj xcaj yuvii cuentá, qui'yaj soj ei. Che'é dan se guun na'aj soj quene'en yuvii daj vaa 'yaj soj ma'. Tananj guun niha' rá soj quene'en yuvii se vaa ve'é 'yaj soj, ne che'é dan danj nanj ve'é ca'mii nij yuvii che'é Rej ní' Diose, qui'yaj soj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcuún ndo'o ní' cunó ní' se-nana Jesucristó a

¹⁷ "Se guun rá soj se vaa ca'ná' 'unj tirí' 'unj se-tucuanj Moisés tucuaán cuchruj so' gaa naá ma'. Se guun rá soj se vaa ca'ná' 'unj tirí' 'unj nana ca'mii natáj nij síí nata' se-nana Diose gaa naá ma'. Nuveé che'e yo' ca'naj ma'.

Tananj ca'naj che'é rej quinavij quisij nu' tucuáan yo', gaa ne nari' nu' soj daj me rá Diose qui'yaj soj adonj. ¹⁸ Ya uxrá cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa gaa ataa navij chumii nihánj do', gaa ataa navij xta' nihánj do', ne qui'yaj Diose nu' se vaa me rá Diose qui'yaj Diose rihaan chumii nihánj, ne che'é dan se tanáj xco ní' a 'ó nana rqué Diose rihaan ní' canoco' ní' ma'. ¹⁹ Dan me se me ma'an 'o sís tiri' 'o nana le'ej a'mij nihánj ne ino vaa nana tihaan so' man nij tuvi' so', ne asa' guun chij Diose, ne guun so' sís le'ej uxrá rihaan Diose nanj adonj. Tzaj ne sese me ma'an 'o sís 'yaj ya ndaa vaa taj 'unj nihánj ne tihaan ya so' man tuvi' so' ndaa vaa taj 'unj nihánj, ne sís nihánj ro', me sís guun sís chij rej guun chij Diose vaa güii adonj.

²⁰ "O se cataj xna'anj 'unj rihaan soj, ne sese nij sís naquiyaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii ga nij sís fariseo me se 'yaj sa' nij so' rihaan yuvii, rá nij so', tzaj ne sese se qui'yaj sa' soj doj rihaan nij yuvii ndaa vaa 'yaj nij sís naquiyaj cuu se-tucuanj Moisés ga nij sís fariseo, gaa ne daj chihaa mij se cayáan soj ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj a man adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sese axrij yuvaa ni' man tuvi' ni', ne tumé ni' cacun' a

²¹ "Aj ne'en soj nana nihánj nana ca'na' rihaan nij sís man gaa naá ei: "Se ticavi' soj man yuvii ma'. Dan me se qui'yaj Diose sayuun man cunudanj yuvii ticavi' tuvi' adonj", me nana ca'na' rihaan nij so' a. ²² Tzaj ne 'unj nihánj me se cataj xna'anj 'unj, ne a me ma'an 'o sís ca'maan rá ni'yaj man tinúú, ne aj tumé so' cacun' rihaan Diose, ne veé danj qui'yaj Diose sayuun man so' uún adonj. Ne a me ma'an sís cataj rihaan tuvi': "Sís snúú rma'an mé so' ei", cataj so' rihaan tinúú so', ne aj tumé ndo'o so' cacun' rihaan Diose nanj adonj. Ne a me ma'an 'o sís cataj

rihaan tuvi' se vaa mayán tuvi' so' me se vaa che'é ca'anj ma'an so' rihaan ya'an cacaa so' nanj adonj.

²³ "Che'é dan me sese ca'anj nıcaj so' rasuun rihaan chraan altar, rque so' rasuun guee rihaan Diose, rá so', ne sese ninuj rá so' se vaa qui'yáá so' cacun' man tinúú so',
²⁴ ne se guun go' so' rasuun yo' rihaan Diose ma'. Maan se cuchruj so' rasuun yo' rihaan yo'óó, ne ca'anj so' rej yanj tinúú so', gaa ne na'mii sa' so' ga so', gaa ne canıcaj so' rej naj si'yáá so', gaa ne rque so' si'yáá so' rihaan Diose adonj.

²⁵ "Ne so' me se sese vaa síı taj se vaa nij qui'yáá so' rihaan so', ne gaa tihaj vaj so' chrej ga so', ne ve'é ca'mii so' ga so', cataj so' rihaan so' se vaa: "Ca'ne' rá so', ne se cutá' so' cacun' xráj ma'", cataj so', ne ve'é ca'mii so' ga so' á. Ne sese se qui'yáá so' danj ve'é ca'mii so' ga so' gaa tihaj vaj roj soj chrej rihaan chumii nihánj, ne nıcaj so' mán so' ca'anj so' rihaan cuese, ne cuese yo' ro', tacuachén mán so' ra'a síı tumé taga', ne so' me síı caxrii taga' mán so',
²⁶ ne yo' me se guun raan ndo'o so', ne ndaa navij naru'vee so' nu' cacun' qui'yáá so', gaa ne curihanj so' taga' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa tumé ní' man ní' se qui'yaj ní' cacun' ga yo'ó chana a

²⁷ "Aj ne'en soj nana nihánj a: "Orún' nıca soj cotoj ga soj á", me nana ca'na' rihaan soj gaa naá a. ²⁸ Ne cataj xna'anj unj rihaan soj se vaa naj guun síı ni'yaj ni'yaj man yo'ó chana, ne che'é rej guun ndo'o rá so' cotoj so' ga no' ro', ase vaa nimán síı otoj ga yo'ó chana ro', ta'nga' danj vaa nimán síı ni'yaj ndo'o man yo'ó chana yo' nanj adonj. Ne tumé ya so' cacun' adonj. ²⁹ Danj nanj uún, ne sese 'o rlij rihaan so' rej nuva' so' me rá qui'yaj cacun', ne táa a se quirii so' man yo', ne taj se 'yaj ma'. Ca'vee a doj quiri' orún' yo' ne se cacaa nu' nee mán so' ma'. ³⁰ Danj nanj uún, ne sese 'o ra'á so' rej nuva' so' me rá qui'yaj cacun',

ne táa a se ca'ne' so' man yo', ne taj se 'yaj ma'. Ca'vee a doj ca'anj ni'ya orún' yo' ne se ca'anj ni'ya cunudanj ne man ma'an so' ma'.

Nana nihánj taj xna'anj che'é sí me rá quiri'ij nica a

³¹ "Ne gaa naá me se ca'na' nana nihánj a: "Sese me rá yo'o so' quiri'ij so' nica so', ne naxcaj so' 'o yanj cataj xna'anj se vaa ya quiri'ij so' nica so' á". Danj vaa nana ca'na' rihaan nij yuvií ei. ³² Ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sese quiri'ij yo'o so' man nica so', ne sese nuvi' cacun' tumé no' se vaa cotoj no' ga yo'ó chii, ne ma'an sí ri'ij man no' qui'yaj tumé no' cacun' gaa ei. Ne che'é se quiri'ij nica chana man no', che'é dan xcaj no' yo'ó snó'o, ne ase vaa chana otoj ga naj guun snó'o ro', danj gaa ma'an no', qui'yaj sí quiri'ij man no' adonj. Ne sí xcaj man chana quiri'ij nica me se ase vaa sí otoj ga nica yo'ó snó'o ro', vaa uún so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'mii ya ní a

³³ "Ne aj ne'en soj nana nihánj nana ca'na' rihaan nij sí man gaa naá adonj: "Sese cata' tu'vá so' rihaan sí 'nij ra'a man ní' se vaa qui'yáa so', ne se ca'ne' rá so' qui'yáa so' danj ma'. Maan se ya qui'yáa so' nu' se vaa cataj xna'anj so' rihaan so', gaa ne ca'vee nanj adonj". ³⁴ Ne cuano nihánj ro', cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa asa' ca'mii soj 'o nana guun ya ya rá soj, ne daj chihaa míj se cuta' soj raá xta' ma'. 'O se xta' ro', nicun' ma'an Diose ya ya nanj adonj. ³⁵ Ne raá chumii se cuta' soj ma'. 'O se chumii nihánj me rej taj tacóo Diose nanj adonj. Ne raá chuman' Jerusalén se cuta' soj ma'. Ése chuman' yo' ne ma'an Diose sí nica yu'unj man ní' nanj adonj. ³⁶ Ne raá ma'an soj se cuta' soj ma'. 'O se se guun nucuaj soj naquiyaj catzii soj yo'o yuvé raá soj, ne se guun nucuaj soj naquiyaj maruu soj yo'o yuvé raá soj ma'. ³⁷ Veé dan, ne sese ya a'mii soj,

rá soj, ne cataj soj: “Ya ei”. Ne sese ne ya vaa 'o nana, rá soj, ne cataj soj: “Ne ya ma”, cataj soj á. Inanj danj ca'mii soj ei. Sese nana' soj yo'ó nana, ne chi'ii vaa nimán soj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' rihaan yuvii 'yaj chi'ii rihaan ní' a

³⁸ Aj ne'en soj nana nihánj nana ca'na' gaa naá a: “Sese curihanj rlij rihaan so' qui'yaj tuví' so', ne ca'vee quirii so' rlij rihaan tuví' so' á. Ne sese curihanj cúu yán' so', qui'yaj tuví' so', ne ca'vee quirii so' cúu yan' tuví' so' á”. Danj vaa nana ca'na' rihaan yuvii nanj adonj. ³⁹ Tzaj ne cuano nihánj ro', cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa se qui'yaj soj sayuun man síi 'yaj sayuun man soj ma'. Tananj sese vaa síi coxro nichrej xruú so', gaa ne ca'ne' rá so' coxro so' nichrej xruú so' uún ei. ⁴⁰ Ne sese me rá yo'ó so' cuta' so' cacun' xráa so' rihaan cuese ca'nee so' cotoó nuu so', ne go' uu so' cotoó yo' do', ndaa se-roto so' do', go' so' man so' ei. ⁴¹ Ne sese ca'ne' yo'ó so' suun rihaan so' ca'anj tanáj so' si'yaj so' yo'ó kilómetro, ne ca'vej so' ca'anj tanáj so' si'yaj so' ndaa vij kilómetro ei. ⁴² Sese achíin yo'ó so' rasuun mán so', ne go' so' se achiin man so' ei. Ne sese me rá yo'ó so' racuíj so' sa'anj man so', ne se cataj so' se vaa taj vaj sa'anj ma'. Racuíj so' man so' ei.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' gaa 'ee rá ní' man nij síi taj ri'yunj man ní' a

⁴³ Aj ne'en soj nana nihánj nana ca'na' gaa naá a: “Gaa 'ee rá so' man tuví' so', tzaj ne se guun gaa 'ee rá so' man nij síi taj ri'yunj mán so' ma”. Danj vaa nana ca'na' gaa naá nanj adonj. ⁴⁴ Tzaj ne cuano nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa no xcúún soj cunu 'ee rá soj ni'yaj soj man nij síi taj ri'yunj man soj, ne cachinj ni'yaj soj rihaan Diose che'é nij síi 'yaj sayuun man soj á. ⁴⁵ Gaa ne

guun soj ta'níí Rej soj Diose síí nicun' xta' ei. 'Q se Diose 'yaj síj güüi, ne o' naán rihaan to'óó nij síí chi'ii do', rihaan to'óó nij síí sa' do', 'yaj Diose, ne aman' rihaan to'óó nij síí 'yaj sa' do', rihaan to'óó nij síí 'yaj chi'ii do', 'yaj uún Diose adonj. ⁴⁶ 'Q se sese 'ee rá soj man inanj nij síí 'ee rá man soj, gaa ne me che'é naru'vee Diose rihaan soj, rá soj ga. 'Q se ne'en soj se vaa ndaa nij síí tiha' yu'unj man soj che'é puextó ro', 'ee rá nij so' man tuvi' ma'an nij so' adonj. ⁴⁷ Che'é dan, sese ve'é a'mii soj ga inanj tinúú soj, ne sa' doj vaa soj rihaan yo'óó nij yuvií, rá soj na'. Taj ma'. Ne ndaa nij síí ne ne'en daj vaa Diose ro', ne'en soj se vaa 'ee rá nij so' man tuvi' ma'an nij so' nanj á. ⁴⁸ Che'é dan sese nuveé sij tiha' yu'unj do', sij yaníj do', me soj, ne no xcúún soj guun soj síí vaa sa' inanj nimán adonj. Ne ase vaa síí sa' inanj me Diose ro', danj gaa ma'an soj, síí sa' inanj guun soj adonj.

6

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' gaa rque ní' sa'anj man nij síí nique a

¹ Ne cutumé soj man soj gaa 'yaj soj se sa' do', se luj do' á. Se guun rá soj quene'en yuvií man soj ne cataj nij yuvií che'é soj se vaa síí sa' inanj me soj ma'. Sese danj qui'yaj soj, ne daj chihaa míj se rqué Rej soj síí nicun' xta' a doj rasuun sa' man soj a man adonj. ² Che'é dan sese me rá so' rque so' sa'anj man nij síí nique, ne se guun rá so' ca'yanj nii chruun a'yánj qui'yáá so', ne ni'yaj yuvií go' so' sa'anj man síí nique, ne cataj nij yuvií se vaa ve'é qui'yáá so' ma'. 'Q se inanj danj 'yaj nij síí nucui' rá gaa vaj nij so' rá ve' tucu'yón ní' se-tucuanj Moisés do', rihaan nij callé do', ne uno cunudanj yuvií, 'yaj nij so' adonj. Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa aj ve'é ca'mii yuvií che'é nij so', tzaj ne a 'ó rasuun se quiri' uún nij so' a ma'. A 'ó xco' se

naru'vee Diose rihaan nij so' man adonj. ³ Tzaj ne so' ro', sese me rá so' rque so' sa'anj man nij síi nique, ne se natá' so' rihaan yuvii daj 'yáa so' ma'. Dan me se daj chihaa míj se cataj xna'anj so' rihaan ra'á so' rej nichruún so' se vaa rqué ra'á so' rej nuva' so' ma'. ⁴ Asa' quisij rqué yuve so' sa'anj yo', gaa ne orún' Réé so' Diose me síi quene'en daj qui'yaj yuve so', gaa ne so' me síi naru'vee rihaan so' quene'en cunudanj yuvii nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' gaa achíin ni'yaj ní' rihaan Diose a

⁵ Ne gaa achíin ni'yaj soj rihaan Diose, ne se qui'yaj soj se vaa 'yaj nij síi nucui' rá ma'. 'Q se niha' rá nij so' canicun' nij so' rá ve' tucu'yón yuvii se-tucuanj Moisés, ne niha' rá nij so' canicun' nij so' rej nuná tuvi' chrej ca'aan nocoo, ne achíin ni'yaj nij so' rihaan Diose, tzaj ne inanj me rá nij so' quene'en yuvii man nij so', ne ve'é ca'mii yuvii che'é nij so', rá nij so' adonj. Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa aj ve'é ca'mii yuvii che'é nij so', ne aj navij quiri' nij so' tu'vee nij so' vaa, ne a 'ó xco' se naru'vee uún Diose rihaan nij so' a ma'. ⁶ Tzaj ne so' ro', gaa me rá so' cachinj ni'yáa so' rihaan Diose, ne asino catuu so' rá ve', gaa ne caráan so' ta'yaa, gaa ne cachinj ni'yaj yuve so' rihaan Rej ní' Diose á. Ne Rej ní' Diose me síi ne'en se vaa achíin ni'yaj niganj so' rihaan so', ne naru'vee so' rihaan so' adonj. ⁷ Ne gaa achíin ni'yaj soj rihaan Diose, ne se qui'yaj soj se vaa 'yaj nij síi ne ne'en daj vaa Diose ma'. Dan me se a'mii rma'an ndo'o nij so' nana, tzaj ne ne ne'en nij so' me taj nana yo' ma'. Maan che'é se a'mii a'mii nij so', che'é dan guun niha' rá Diose ne cunq Diose nu' nana a'mii nij so', rá nij so' nanj adonj. ⁸ Che'é dan se qui'yaj soj danj ma'. 'Q se asij ataa cachinj ni'yaj soj rihaan Rej soj Diose, ne aj ne'en so' nu' se vaa achiin man soj nanj adonj.

⁹ "Che'é dan asa' achíin ni'yaj soj, ne nihánj cataj soj á: "Ataj Chij síi nicun' xtá', me rá núj xcáj yuvií cuentá se vaa inanj sa' 'yáá so' a. ¹⁰ Ne me rá núj quisij güii guun chij so' rihaan chumií nihánj, ne me rá núj qui'yaj yuvií nu' se vaa me rá so' qui'yaj yuvií a. Dan me se ase vaa 'yaj nij síi man xtá' nu' se vaa me rá so' qui'yaj nij so' ro', danj gaa qui'yaj núj sij man rihaan chumií nihánj nu' se vaa me rá so' qui'yaj núj, rá núj a. ¹¹ Ne rque so' nu' rasuun achiin rihaan núj chá núj cuan' á. ¹² Ne caraa x'naa so' che'é xcúun taj xráá núj rihaan so' á. Dan me se ase vaa qui'yaj núj caráj x'naa núj che'é cacun' qui'yaj tuvi' núj rihaan núj ro', ta'nga' danj qui'yáá so' che'é ma'an núj caraa x'naa so' rihaan núj á. ¹³ Dan me se caráán ra'á so' xráá núj rihaan chrej chi'ii á. Ne tinanii so' man núj se guun qui'yaj núj cacun' a". Inanj danj ca'mii soj cachinj ni'yaj soj rihaan Diose adonj. ¹⁴ O se sese caraa x'naa soj che'é cacun' qui'yaj tuvi' soj rihaan soj, ne danj qui'yaj uún Rej soj síi nicun' xtá', ne caraa x'naa so' rihaan soj uún adonj. ¹⁵ Tzaj ne sese se ca'vej rá soj caraa x'naa soj che'é cacun' qui'yaj tuvi' soj rihaan soj, ne daj chihaa mÍj se tinavij Rej soj Diose cacun' tumé ma'an soj a man adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ni' gaa caraa guee ni' rihaan Diose a

¹⁶ "Ne gaa toco' soj x'naa man soj che'é se aráj guee soj rihaan Diose, ne se qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj nij síi nucui' rá ma'. Dan me se gaa aráj guee nij so', ne ase vaa rihaan síi nanó ndo'o rá ro', vaa rihaan nij so', 'yaj nij so', ne anó ndo'o nacaj rihaan nij so', 'yaj uún nij so', ne me inanj rá nij so' quene'en yuvií man nij so' daj 'yaj nij so' gaa ne xcáj nij yuvií cuentá se vaa aráj guee nij so' rihaan Diose, rá nij so' nanj adonj. Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa aj quirí' nij so' tu'vee nij so' vaa, ése aj ve'é ca'mii yuvií che'é nij so' nanj adonj. Ne a 'ó rasuun se quirí' nij

so' rihaan Diose a ma'. ¹⁷ Tzaj ne soj ro', ino qui'yaj soj á. Gaa toco' soj x'naa man ma'an soj che'é se aráj guee soj rihaan Diose, ne canaan soj rihaan soj ne caxrii soj casté raá soj á. ¹⁸ Dan me se se guun rá soj quene'en yuvii se vaa aráj guee soj a ma'. Ne ca'vee se taj vaj yuvii quene'en man soj aráj guee soj, tzaj ne quene'en Rej soj Diose daj 'yaj soj, ne so' me sí naru'vee rihaan soj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa qui'yaj suun ní' che'é yan cumán si'yaj ní' rej xta' a

¹⁹ "Se qui'yaj suun soj cumán ndo'o si'yaj soj rihaan chumii nihánj ma'. 'O se rihaan chumii nihánj mán ndo'o xcuu xlúu xij rasuun do', tacunj yoo do', chá si'yaj yuvii nihánj a. Ne vaa sí ituu atúj rá ve' ne 'yaj ituu si'yaj tuvi' uún a. ²⁰ 'O se taj che'é naqui'yaj ru'vee soj man soj nihánj ma'. Tananj qui'yaj suun ndo'o soj che'é yan cumán si'yaj soj rej xta' á. Dan me se xta' ro', taj se chá si'yaj soj ma'. Ne taj sí qui'yaj ituu si'yaj soj man adonj. ²¹ Ne sese inanj che'é rasuun man rihaan chumii nihánj qui'yaj suun soj, gaa ne veé maan rihaan chumii nihánj quinaj nimán soj gaa nanj adonj. Ne sese inanj che'é rasuun man xta' ro', qui'yaj suun soj, gaa ne veé rej xta' ro', ca'anj nimán soj nanj adonj. Me rej ma'an araa sa' soj rasuun, ne veé rej danj vaj nimán soj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcuún ní' xcaxj ní' cuentá daj qui'yaj ní' a

²² "Rlij rihaan ní' me ya'an nicaj yu'unj man ní' ei. Dan me se sese rlij rihaan ní' ro', ni'yaj yo' ne nuu sa' rá yo', gaa ne nu' nee man ní' ro', sa' vaa, ne adi' se chuguun aga' ya'an ro', danj chuguun man ní' gaa sa' rihaan ní' adonj. ²³ Tzaj ne sese rlij rihaan ní' ro', ni'yaj yo' ne inanj uun chi'ii rá yo', gaa ne nu' nee man ní' ro', uun chi'ii rá, gaa

ne adi' sí nicun' yan rmi' ne cunudanj man so' ro', rmi', ne danj vaa sí uun chi'ii rá, ne rmi' uxrá nu' man so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se guun nucuaj ní ca'nej nucuaj ní nimán ní qui'yaj suun ní se-suun Diose, sese me rá ní qui'yaj suun ní che'é sa'anj a

²⁴ "Taj vaj sí guun nucuaj qui'yaj suun sa' rihaan vij ru'vee ma'. Sese qui'yaj suun 'o so' rihaan vij ru'vee, ne nachri' so' ni'yaj so' man 'o ru'vee yo', ne caran' rá so' ni'yaj so' man yo'ó ru'vee yo' a. Se guun nucuaj so' caran' rá so' ni'yaj so' man vij ru'vee ma'. Ne xa' soj, tzaj ne se ca'vee qui'yaj suun soj che'é Diose ne qui'yaj suun soj che'é nij rasuun man rihaan chumii nihánj a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne nó xcúun ní nanó ndo'o rá ní che'é se chá ní dō', che'é yatzij cunuû ní dō' a

²⁵ "Che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa taj che'é nanó ndo'o rá soj che'é soj ma'. Ne che'é dan se nanó rá soj che'é se chá soj dō', che'é yan quirí' soj se caráán xráá soj dō', se nanó rá soj ma'. Dan me se aj ne'en soj vaa i'na' soj, qui'yaj Diose, ne se guun nucuaj Diose rque Diose se chá soj, rá soj gaa a na'. Daj chihaa mǐj se guun danj rá soj ma'. Ne Diose me sí ca'vee rque se chá soj ei. Ne Diose me sí qui'yaj nee man soj, ne se guun nucuaj Diose rque Diose yatzij caráán xráá soj, rá soj gaa a na'. Daj chihaa mǐj se guun danj rá soj ma'. Ne Diose me sí ca'vee rque se caráán xráá soj ei.

²⁶ "Xcaj soj cuentá daj 'yaj nij xtâj vaj xta', ne ne unô nij xo' 'núú, ne ne rii nij xo' naa, ne ne araa nij xo' tan' rá cuchruu, tzaj ne Rej soj sí nicun' xta' ro', a'vee rque se chá nij xo' ei. Ne táá a soj, ne sa' doj vaa soj rihaan xtâj ne'en Diose a adonj. Ya sa' doj vaa soj chuguanj. ²⁷ Ne nda' se nanó ndo'o rá soj che'é yan chre' vaa soj, tzaj ne a 'ó xco' se guun nucuaj soj cachij xcaan soj doj qui'yaj ma'an soj

San Mateo 6:28 26 San Mateo 6:34

ma'. Maan Diose ro', me sí ne'en daj gaa cachij soj, ne che'é dan taj che'é nano rá soj a ma'.

²⁸ "Ne me che'é nanó rá soj che'é yatzíj caráán xráá soj ga. 'O se xcaj soj cuentá ni'yaj soj nij yâj man tacaan se vaa ve'é ndo'o vaa nij yâj man tacaan ei. Ne 'yaj suun nij yâj, tzaj ne ma'an Diose ro', me sí sa' ndo'o vaa qui'yaj man nij yâj adonj. Ne ne rii nij yâj yu'vej ma'. ²⁹ Tzaj ne adi' se vaa sí ru'vee ne sa' uxrá vaa sagan' so' ro', vaa nij yatzíj nuu nij yâj adonj. Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sí cu'naj Salomón sí cane gaa naá, ne ve'é uxrá vaa yatzíj nuu so', qui'yaj cunudanj sa'anj vaa rihaan so', tzaj ne nij doj vaa yatzíj nuu so' rihaan nij yâj man tacaan yo', qui'yaj Diose adonj. ³⁰ Dan me se danj nanj nij yâj man tacaan yo', tzaj ne sa' uxrá vaa nij yatzíj nuu nij yâj yo', 'yaj Diose, ne cuan' ro', mán nij yâj tacaan, tzaj ne a'yuj ne ca'ne' nii man nu' coj do', yâj do', man tacaan, ne caraa nii man yo' rihaan ya'an, ne cacaa nu' nij yâj yo' nanj adonj. Ne a doj yu'vee taj nó yâj yo' a ma'. Táa a soj yuvii, ne se nanó rá soj ma'. Diose me sí rque sagan' soj adonj. Tzaj ne ne guun ya sa' rá soj se vaa Diose me sí racufj ya man soj man adonj.

³¹ "Dan me se se nanó ndo'o rá soj cataj soj: "Me se cha ní' ga. Me se co'o ní' ga. Me se caráán xráá ní' ga". Se guun rá soj danj ma'. ³² 'O se nij sí ne ne'en daj vaa Diose ro', inanj 'yaj suun ndo'o nij so' che'é rasuun man rihaan chumii nihánj adonj. Tzaj ne nu' rasuun achiin man soj ro', aj ne'en Rej soj sí nicun' xta' se vaa achiin nu' rasuun yo' man soj adonj. ³³ Che'é dan nano' soj rej daj qui'yaj soj ne guun chij Diose nimán soj ne cunu sa' nimán soj, gaa ne rque Diose nu' rasuun yo' man soj ei. ³⁴ Che'é dan se nanó rá soj che'é se vaa cachiiin rihaan soj a'yuj ma'. 'O se vaa sayuun 'na' daj a 'o 'o güii adonj. Che'é dan xcaj soj cuentá daj qui'yaj soj güii cuan', ne se nanó rá soj che'é se

vaa qui'yaj soj güiii a'yuj ma'.

7

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ni' gaa ca'mii ni' ga tinúú ni' che'é cacun' tumé tinúú ni' a

¹ "Se guun niha' rá soj cuta' soj cacun' xráá tinúú soj, gaa ne taj cacun' cuta' Diose xráá ma'an soj man adonj.

² Dan me se sese guun niha' rá soj cuta' soj cacun' xráá tinúú soj, ne cuta' Diose cacun' yo' xráá ma'an soj ei. Ne sese se cuta' soj cacun' xráá tinúú soj, ne cunu'u 'ee rá Diose man ma'an soj uún nanj adonj.

³ Me che'é guun chree rá so' ni'yaj so' ni'ya nuu rihaan tinúú so' ga. Ne ne ni'yaj so' chruun manj nuu rihaan ma'an so' a. ⁴ Asa' ca'vee cataj so' rihaan tinúú so', "rque so' rihaan so' quirii 'unj ni'ya á". Se guun a doj cataj so' danj tihá' so' man tinúú so' ma'. 'Q se ni'yaj so', ne chruun manj vaa guee nuu rihaan so' ei. ⁵ Síí nucui' rá mé so' ei. Asino quirii so' chruun manj nuu rihaan so', gaa ne ca'vee quirii so' ni'ya nuu rihaan tinúú so' adonj. Dan me se ase vaa aráán ni'ya rihaan yuvii ro', danj vaa aráán rihaan yuvii 'yaj cacun' ata yuvii adonj.

⁶ "Tzaj ne ne'en soj se vaa ne nó xcúún soj go' soj rasuun guee man chuvee ma'. Ne se caraa soj chruj perlá tu'vee ndo'o rihaan xcáá ma'. 'Q se chuvee yo' ro', canicaj ne cha man soj, ne xcáá yo' ro', tuguáj che'é xcáá man se sa' yo', ne quina'vij nu' yo' xtun', qui'yaj xcáá nanj adonj. Ne se sa' yo' me chrej noco' ní' adonj. Che'é dan sese na'vej uxrá rá yuvii cunō yuvii chrej nago' soj rihaan nij yuvii, ne ase vaa xcáá do', ase vaa chuvee do', danj vaa nij yuvii ei. Ne se nago' soj doj chrej sa' man nij yuvii 'yaj danj a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nō xcúún ni' cachinj ni'yaj ni' rihaan Diose che'é rasuun achiin man ni' ei

7 "Cachinj soj se vaa achiin man soj rihaan Diose, ne so' me síi rque man soj, ne nano' soj rasuun achiin man soj, ne nari' soj rasuun yo', ne ase vaa 'yaj síi tica'mii ta'yaa tucua' tuvi' ro', danj qui'yaj soj ga Diose, ne ca'nuu Diose ta'yaa yo', ne rque Diose rasuun achiin man soj adonj. 8 'O se síi achíin rasuun rihaan Diose ro', quiri' so' rasuun achiin man so', ne síi nano' rasuun achiin man ro', quiri' so' rasuun yo', ne síi tica'mii ta'yaa rej yanj Diose ro', ca'nuu Diose ta'yaa, ne quiri' síi tica'mii ta'yaa rasuun achiin man so' adonj. 9 Xcaj soj cuentá se vaa ma'an soj, nanj yuvii me soj, tzaj ne sese achíin ta'níi yo'o soj chraa cha yo' man soj, ne se ca'vee nano' soj yahij ne caxrii soj ston yo' ma'. 10 Ne sese achíin ta'níi soj nee xcuaj cha yo' man soj, ne se ca'vee nano' soj xcuáa ne caxrii soj ston so' ma'. 11 Dan me se danj nanj soj, ne síi chi'ii nimán me soj, tzaj ne ne'en soj rque soj se sa' cha ta'níi soj ei. Che'é dan táa a Rej soj síi nicun' xtá', ne sij sa' inanj me so', ne so' me síi rque ya rasuun sa' man nij síi achíin rasuun man so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' rihaan tuvi' ní' a

12 "Dan me se daj se uun rá soj qui'yaj sa' yuvii rihaan soj ro', ta'nga' danj qui'yaj sa' soj rihaan tuvi' soj á. Sese danj qui'yaj soj rihaan tuvi' soj, ne síi uno nu' se-tucuanj Moisés me soj, ne síi uno nu' se-nana nij síi nata' se-nana Diose gaa naá me uún soj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é vij chrej a

13 "Ase vaa vij chrej vaa rej vaa rihaan soj, ne dan me se chrej ca'aan me yo'o chrej yo', ne caxra' ndo'o vaa rej nayón yuvii, ne rihaan ya'an ro', vaj chrej yo' nanj adonj. Ne man uxrá yuvii vaj chrej yo' ei. Se ca'anj soj chrej yo' ma'. Nanj vaa chrej ca'anj soj ei. Chrej catuun me chrej ca'anj soj, 14 ne chruj vaa rej nayón yuvii a. Sayuun ndo'o vaa vaj yuvii chrej yo', tzaj ne vaj chrej yo' rej gaa i'na'

yuvii cayáán yuvii ga Diose nu' cavii nu' ca'anj adonj. Tzaj ne doj nij yuvii nari' chrej catuun nanj ei.

Nana nihánj taj xna'anj daj gaa qui'yaj ní' quene'en ní' daj vaa nimán yuvii a

¹⁵ "Vaa yuvii taj se vaa me nij so' síí nata' se-nana Diose, tzaj ne ne ya a'mii nij so' ma'. Cutumé soj man soj, se gaa nanj qui'yaj nij so' sayuun man soj á. Dan me se vaa güii cuchí' nij so' rihaan soj, ne ase vaa matzinj ro', danj gaa nij so' cuchí' nij so' rihaan soj, ne ni'yanj ndo'o ca'mii nij so' rihaan soj, tzaj ne nimán nij so' ro', ase vaa nimán xca'yanj ca'nu' ro', gaa nimán nij so', guun rá nij so' qui'yaj nij so' sayuun man soj nanj adonj. ¹⁶ Che'é dan xcaj soj cuentá ni'yaj soj man nij so' daj qui'yaj nij so', gaa ne quene'en nij soj daj vaa nimán nij so' ei. Uta nii chruj chá raá chruun tanj, rá soj na'. Taj ma'. Ne uta nii chruj chá raá coj yâj ya'aa, rá soj na'. Taj ma'. ¹⁷ Dan me se chruun sa' ro', mán chruj chá raá a. Ne chruun tanj ro', man chruj xnaj raá uún a. Sese cuchruu chruun, ne se cumán chruj sa' raá chruun yo' a ma'. ¹⁸ Chruun sa' ro', se guun cumán chruj nij raá ma'. Ne chruun nij ro', se guun cumán chruj sa' raá ma'. Ase vaa chruun yo' ro', danj vaa nimán yuvii, ne ase vaa chruj yo' ro', danj vaa rasuun 'yaj yuvii adonj. ¹⁹ Ne sese nuvi' chruj sa' raá 'o chruun, ne a'ne' nii man chruun yo', ne axríj ya'an nii man chruun yo' nanj adonj. Ne ase vaa ran' chruun yo' ro', ta'nga' danj quirán' uún nij yuvii 'yaj se chí'ii nanj adonj. ²⁰ Dan me se sese xcaj soj cuentá ni'yaj soj man yuvii, gaa ne quene'en soj daj vaa nimán nij yuvii, gaa ne quene'en soj daj yuvii me nij so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj me síí cayáán ga Diose asa' guun chíj Diose rihaan chumii nihánj a

²¹ "Ne'en soj se vaa man ndo'o yuvii taj rihanj se vaa uno nij so' rihanj, tzaj ne tu'va rma'an ta'aj nij so' nanj

á. Nuveé cunudanj nij síí taj ne'en manj ca'anj cayáán ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj ma'. Tananj orún' me se inanj nij síí uno rihaan Réé 'unj síí nicun' xta' me síí cayáán ga so' nanj adonj. ²² Ne güii ca'ne' 'unj cacun' che'é yuvii me se cumán ndo'o yuvii cataj rihaan 'unj: "Síí uno rihaan so' me núj, Señor. Aj nata' núj nana rqué so' man núj rihaan yuvii á. Ne cata' tu'va núj se-chuvií so', ne quirii núj nana chree nimán yuvii á. Ne qui'yaj suun ndo'o núj suun sa' che'é so' adonj". Danj ca'mii nij yuvii yo' rihaan 'unj vaa güii nanj adonj. ²³ Gaa ne cataj yá 'unj rihaan nij yuvii a: "A 'ó güii ne ne'én 'unj man soj ma'. Maan síí 'yaj inanj cacun' me soj nanj adonj. Naxuun soj man soj rihanj á". Danj cataj 'unj rihaan nij síí 'yaj cacun' vaa güii nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj quiran' nij síí uno rihaan Jesucristó dō', nij síí ne uno rihaan Jesucristó dō' a

²⁴ "Dan me se a me ma'an síí uno sa' nana nihánj nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj ne 'yaj so' ndaa vaa taj 'unj, ne ase vaa 'o síí cune' ve' tucua' rihaan yujej vaa so' ei. Síí cune' ve' yo' me se síí acaj ndo'o cuentá me so', ne cune' so' ve' yo' rihaan 'o yujej adonj. ²⁵ Gaa ne ca'na' maan, ne go' ndo'o maan raá ve', ne cavii ni'yoj chráá, ne ca'na' go' tacóo ve', ne ca'na' uxrá nana yuvaa, ne go' rihaan ve' yo' a. Tzaj ne ne canee ve' yo' a ma'. 'O se raan inanj ne ve' yo' rihaan yujej nanj adonj. ²⁶ Tzaj ne síí na'vej rá cunō nana nihánj nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj me se ase vaa síí cune' ve' rihaan yo'óo vaa so' adonj. Ne síí ni'yōn rmii me so', ne cune' so' ve' rihaan yo'óo chruu, ²⁷ ne veé dan, gaa ca'na' uxrá maan yuvaa go' yo' xráá ve', ne cavii ni'yoj chráá, ne ca'na' na xee go' na xee tacóo ve', ne ca'na' uxrá nana yuvaa ne go' xráá ve' yo' a. Veé dan, ne canee nu' ve' tucua' síí ni'yōn yo' nanj adonj. Che'é dan xcaj soj

cuentá, ne ve'é cunō soj nanā nihánj, ne se quiran' soj sayuun ma'. —Inanj nanā nihánj ca'mii Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nānā so' a.

²⁸ Veé dan, ne quisíj tucu'yón Jesucristó nu' nanā nihánj rihaan nij yuvií, gaa ne caráya'anj ndo'o nij yuvií noco' man so' che'é nanā nihánj, nanā cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so' a. ²⁹ 'O se xcaj nij yuvií cuentá se vaa ase vaa a'mii 'o síi nicaj suun avii tu'va ro', vaa a'mii Jesucristó, rá nij so' a. Ne cūu doj vaa se-nānā so' gā se-nānā nij síi naqui'yaj cūu se-tucuanj Moisés, rá nij so' a.

8

Nanā nihánj taj xna'anj daj vaa nahuun sá' 'o síi ran' luj ri'yuj, qui'yaj Jesucristó a

¹ Gaa ne nanij Jesucristó quij yo', ne cachéé ndo'o yuvií gā so' a.

² Dan me se cuchi' yo'o síi ran' luj ri'yuj rihaan Jesucristó, ne canicun' ruj so' rihaan Jesucristó, ne cataj so':

—Sese me rá so', ne ca'vee ca'nee so' chi'ii xráj, Señor —taj so' rihaan Jesucristó a.

³ Gaa ne cuta' Jesucristó ra'a Jesucristó raā síi ran', ne cataj Jesucristó:

—Me raj qui'yáj danj ei. Nahuún so', qui'yáj adonj —taj Jesucristó rihaan so' a.

Nu' danj cataj Jesucristó, ne nu' quinavij luj xráá síi ran' a. ⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Cutumé so' mán so' se cataj xna'anj so' rihaan yuvií che'é se qui'yáá 'unj che'é so' ma'. Maan se cuchi' so' rihaan xrej, ne tihaán so' mán so' rihaan xrej se vaa nahuún so', ne rque so' rihaan Diose se vaa cataj síi cu'naj Moisés gaa naá ndaa vaa nō xcúún so' rque so' rihaan Diose á. Gaa ne xcaj nij xrej cuentá se vaa nahuún so' qui'yáj adonj —taj Jesucristó rihaan síi nahuun yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun se-mozó yo'ᵒ tanuu capitán, qui'yaj Jesucristó a

⁵ Dan me se cuchí' Jesucristó chuman' Capernaum, ne catúj so' chuman' yo', ne cuchí' yo'ᵒ tanuu capitán rihaan so' a. Ne so' ro', me síí rii ta'nga' rihaan 'ᵒ cientó tanuu adonj. Dan me se cachíín ni'yaj so' rihaan Jesucristó,
⁶ cataj so':

—Canó chí'ii man se-mozó 'unj, Señor. Ne ne nasqui' so' ma'. 'ᵒ se yo'ᵒ naj so' rá ve', ne ran' uxrá so' sayuun, 'yaj chí'ii nanj á —taj tanuu capitán yo' rihaan Jesucristó a.

⁷ Ne cataj Jesucristó rihaan so':

—Ca'anj ní', gaa ne nahuun so', qui'yáj á —taj Jesucristó a.

⁸ Gaa ne cataj uún tanuu capitán yo':

—'ᵒ se nuveé sij sa' mé 'unj ma'. Ne nó xcúún 'unj catuu so' rá ve' tucuaq qui'yáj a ma'. Maan se ca'ne' uun so' suun se vaa nahuun se-mozó 'unj, gaa ne nahuun ma'an so' adonj. ⁹'ᵒ se vaa síí rii ta'nga' rihaan 'unj, ne rii ta'ngá' 'unj rihaan tanuu, ne taj xna'anj 'unj rihaan tanuu se vaa ca'anj nij so', ne 'anj nij so', ne taj xna'anj 'unj rihaan nij so' se vaa ca'na' nij so', ne 'na' nij so' rihaan 'unj, ne taj xna'anj 'unj daj qui'yaj nij so', ne veé danj 'yaj tanuu adonj. Ne ne'én 'unj se vaa ase vaa rii ta'ngá' 'unj rihaan nij tanuu noco' manj ro', danj rii ta'nga' guee so' rihaan chí'ii anó man yuvií nanj á —taj tanuu capitán yo' rihaan Jesucristó a.

¹⁰ Dan me se, gaa cuno Jesucristó nana ca'mii tanuu capitán yo', ne ca'anj rá Jesucristó, ne cataj so' rihaan nij síí noco' rej xco so' a:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa taj vaj a 'ó rej ne narij man yo'ᵒ síí israelitá síí cuchumán ndo'o rá nana a'mii 'unj ndaa vaa amán rá tanuu capitán nihánj a ma'. ¹¹ Ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa güiii guun

chij Dioso rihaan chumij nihánj ro', ca'na' ndo'o yuvij man cunu' chumij, ne cayáán nij so' rihaan se-mesa Dioso, ne cha nij so' chraa ga síí cu'naj Abraham do', ga síí cu'naj Isaac do', ga síí cu'naj Jacob do', adonj. ¹² Ne nij síí israelitá ro', no xcuún nij so' cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' manj, ne sese cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' manj, ne ca'vee cane nij so' uún ga Dioso nanj á. Tzaj ne na'vej rá nij so' a man adonj. Che'é se na'vej rá nij so' qui'yaj nij so' danj, che'é dan quiri'ij gan' ndo'o nii man nij so' rej rmi', ne ta'vee uxrá nij so', ne ndaa cha ruj ma'an nij so' cúu yan' nij so' nanj adonj. Danj quiran' nij so' che'é se na'vej rá nij so' cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' manj nanj á —taj Jesucristó rihaan nij yuvij canoco' man so' a.

¹³ Canicaj uún Jesucristó cataj Jesucristó rihaan tanuu capitán:

—Ca'vee ca'anj so' yaj a. Ya cuchumán rá so' se vaa nahuun se-mozó so' qui'yaj a. Ne nahuun so' ei —taj Jesucristó rihaan so' a.

Ne veé maan orá yo' ro', nahuun se-mozó tanuu capitán yo', qui'yaj Jesucristó adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Jesucristó, nahuun nii chej Pedró do', que'ee uxrá yo'ó yuvij do', qui'yaj Jesucristó a

¹⁴ Gaa ne ca'anj Jesucristó tucua síí cu'naj Pedró, ne quene'en so' se vaa naj nii chej Pedró ran' no', ne caxrj uxrá cachi' man no' a. ¹⁵ Ne quita'aa Jesucristó ra'a no', gaa ne veé maan orá dan nahuun no', qui'yaj Jesucristó, ne naxagaa no', ne qui'yaj chuvij no' cha nij so' nanj adonj.

¹⁶ Rej ca'anj güii cuchi' yuvij rihaan Jesucristó a. Dan me se nicaj nij yuvij man que'ee uxrá síí nuu nana chree nimán, cuchi' nij yuvij rihaan Jesucristó, ne cataj xna'anj uun Jesucristó rihaan nij nana chree se vaa naxuun nij so' man nij so', gaa ne, veé dan, ne curihanj nij nana chree

nimán nij yuvii, gaa ne cunuu sa' nimán nij yuvii yo' cuaj nanj adonj. Ne quinahuun sa' cunudanj nij síi ran', qui'yaj uún Jesucristó a.

¹⁷ Dan me se quisíj ya nu' nana nihánj nana ca'mii síi cu'naj Isaías síi nata' se-nana Diöse gaa naá, se vaa cataj so': “Ninaj ní, ne canó chi'ii man ní, tzaj ne nahuun ní, qui'yaj síi ca'na' vaa güii nanj adonj”, taj síi cu'naj Isaías gaa nata' so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Jesucristó rihaan vij síi tihaj guun rá canocó' man so' a

¹⁸ Quene'en Jesucristó se vaa man ndo'o yuvii anicaj rej nicun' so' ni'yaj man so' a. Che'é dan ca'ne' so' suun rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' se vaa ca'anj nij so' ga so' ndaa rej na lacuaná cu'naj Galilea a.

¹⁹ Gaa ne cuchi' yo'o so' rihaan Jesucristó a. So' ro', me síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii adonj. Ne cataj so' rihaan Jesucristó a:

—Canocó' 'unj mán so' daj rej ma'an vaj so', maestro —cataj so' rihaan Jesucristó a.

²⁰ Gaa ne cataj ya Jesucristó se vaa ran' so' chéé so' a:

—'Q se nij chunee ro', otoj sa' nij xo' rá yu'uj taj rque yo'óó, ne nij xtâj chéé xta' ro', vaa saca' nij xo' a. Ne xa' 'unj sij ca'néé Diöse nıcaj yu'unj man yuvii, tzaj ne taj a 'ó rej quináá 'unj cotoj 'unj a ma' —taj Jesucristó rihaan so' a.

²¹ Ne vaa yo'ó síi tucu'yón se-nana Jesucristó cuchi' rihaan so', ne cataj so':

—Ca'vej so' nanj tucuaj, ne ndaa cavi' réj, gaa ne cachin' 'unj man réj, gaa ne canocó' 'unj mán so', Señor —taj yo'ó so' a.

²² Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ca'ne' rá so' cachin' ma'an nij síi cavi' nimán man tuvi' so' xngá á. Tzaj ne cuano nihánj ro', no' xcúún so'

yo'o canocó' so' manj adonj —taj Jesucristó rihaan yo'ó so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'ne' Jesucristó suun rihaan na do', rihaan nana do', se vaa canicun' yo' a

²³ Gaa ne catúj Jesucristó rque rihoo chéé rihaan na, gaa ne catúj nij síi tucu'yón se-nana so' rque rihoo ga so' a.

²⁴ Veé dan, ne nasqui' nucuaj ndo'o rihaan na lacuaná, ne me ndo'o rá na yo' guun nucuaj yo' caráán yo' xráá rihoo a. Ne veé dan vaj Jesucristó, ne cotoj so' adonj. ²⁵ Gaa ne ca'anj nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó rej naj so' cotoj so', ne narii nij so' nej rihaan so', ne cataj nij so':

—Tɪnanií so' man ní se cavi' nu' ní, man Señor —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

²⁶ Dan me se ma'an Jesucristó cataj, ne:

—Me che'é chu'vi' ndo'o nimán soj ga. Yo' me rej ataa cuchuman sa' rá soj ni'yaj soj manj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Gaa ne canicun' caya so', ne caxrj yuvaa so' man na do', man nana do' a. Gaa ne canicun' dínj uxrá rihaan na lacuaná yo', qui'yaj Jesucristó nanj adonj.

²⁷ Ne cuchu'vi' nij snó'o yo' ni'yaj nij so' man Jesucristó, cataj nij so':

—Daj sij me síi nihánj ga. 'Q se ndaa nana ndaa na uno a'mii so' ason —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quirii Jesucristó man nij nana chree nimán vij snó'o a

²⁸ Gaa ne cuchi' Jesucristó ndaa rnej na lacuaná yo' rej ne nij síi man chuman' cu'naj Gadara a. Ne vaa yu'uj yuvej, rej cachin' nij yuvií xngá a. Dan me se cavii vij snó'o yu'uj yuvej yo', ne cuchi' roj so' rihaan Jesucristó a. Roj so' me síi nuu nana chree nimán, ne yuvaa ndo'o roj so' adonj.

Che'é roj so' na'vee cachēn yuvii rej yo' a ma'. ²⁹ Dan me se caguáj roj so' rihaan Jesucristó, cataj roj so':

—Veé ne'en núj se vaa ta'nij Diose mé so' á. Me che'é ca'ná' so' rej ne núj ga. Ca'ná' so' qui'yáá so' sayuun man núj na'. 'Q se ataa doj quisij güii qui'yáá so' sayuun man núj adonj —taj roj so' rihaan Jesucristó a.

³⁰ Dan me se rej xco roj so' ro', vaj que'ee xcáá chá coj man tacaan a. ³¹ Ne nij nana chree nuu nimán roj snó'o yo' ro', cachíin ni'yaj nij so' rihaan Jesucristó, cataj nij so':

—Sese quirii so' man núj nimán roj snó'o nihánj, ne qui'yáá so' se ndo'o ca'nej so' man núj, catuu núj nimán xcáá yo' rугуаnj —taj nij nana chree yo' rihaan Jesucristó a.

³² —Ca'anj soj cuaj á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Gaa ne ca'anj nij so' catúj nij so' nimán xcáá yo', ne dan me se ruvaa uxrá tacaan nicun' tu'va na lacuaná rej vaj nij xcáá yo', ne gaa catúj nij nana chree nimán nij xcáá yo' me se cunánj ndo'o nij xo' ca'anj xo', ne veé danj vaj nij xo', ne quini cunudanj nij xo' rque na, ne canó xráá nij xo', qui'yaj na nanj adonj. ³³ Ne nij síi tumé xcáá yo' ro', cunánj nij so' ca'anj nij so' ndaa chuman', ne catúj nij so' chuman', ne cataj xna'anj nij so' rihaan nij síi man chuman' yo' nu' se vaa quiran' roj snó'o do', nij xcáá do' a. ³⁴ Gaa ne curihanj cunudanj nij síi man chuman' yo', guun rá nij so' nari' nij so' man Jesucristó a. Dan me se quene'en nij so' man so', ne cachíin ni'yaj nij so' rihaan so' se vaa curihanj so' rej yanj nij so' ca'anj so' rej yaníj a.

9

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o síi na'vee cacheg, qui'yaj Jesucristó a

¹ Gaa ne cavii Jesucristó rihoo chéé rihaan na, ne ca'anj so' chuman' cayáán so', ne catúj so' chuman' yo' a. ² Ne

veé nicaj nii man 'o síí na'vee cachee táá rihaan yuvée, ne ca'na' nii rihaan Jesucristó a. Ne quene'en Jesucristó se vaa cuchumán uxrá rá nij yuvii se vaa nahuun sa' síí na'vee cachee yo' qui'yaj so' a. Che'é dan cataj so' rihaan síí ran' yo' a:

—No xcúún so' guun niha' rá so' che'é se navij cacun' xráá so', nanj tinuj —taj Jesucristó rihaan síí na'vee cachee yo' a.

³ Dan me se cane doj síí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii rá ve' ga Jesucristó, ne cataj nij so' rihaan tuvi' nij so' a:

—Nij vaa nana ca'mii síí nihánj rihaan Diose á. 'O se orún' Diose no xcúún cataj se vaa navij cacun' xráá yuvii á —taj nij síí tucu'yón se-tucuanj Moisés ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

⁴ Ne quene'en Jesucristó me nana guun rá nij so' ca'mii nij so', ne che'é dan cataj so':

—Me che'é avii ndo'o nana chi'ii raá soj ga. ⁵ Tu'va ruma'án 'unj se vaa navij cacun' xráá síí nihánj, rá soj a na'. Ca'vee cataj un ní' navij cacun' xráá síí nihánj na'. Ase ca'vee doj cataj ní' naxagaa so', ne cachee so' cuaj, cataj ní' xa'. ⁶ Dan me se me rá 'unj xcaj soj cuentá se vaa síí ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvii mej ne no xcúún 'unj tinavíi 'unj cacun' xráá nij yuvii man rihaan chumii nihánj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Dan me se cataj Jesucristó rihaan síí na'vee cachee a:

—Nacue so' tuvée so', ne nan' so' tucua so' á —taj Jesucristó rihaan síí naj rihaan yuvée yo' a.

⁷ Gaa ne naxagaa so', ne cavii so', ne quinan' so' tucua so' adonj. ⁸ Ne quene'en nij yuvii se vaa nahuun sa' so', qui'yaj Jesucristó, ne che'é dan chucu'vi' nimán nij so', quene'en nij so' Jesucristó, ne ve'é ndo'o ca'mii nij so'

che'é Diose, se vaa guun nucuaj Jesucristó racuíj ndo'o Jesucristó man yuvií, qui'yaj Diose adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan síí cu'naj Mateo se vaa canoco' so' man Jesucristó a

⁹ Gaa ne cavii Jesucristó rej yo', ne quene'en so' man yo'o síí yanj 'o ve' a'néj nii puextó man yuvií a. Mateo cu'naj síí ne rej yo' a.

Dan me se cataj Jesucristó rihaan so', ne:

—Canoco' so' manj, ca'anj ní' á —taj Jesucristó rihaan so' a.

Gaa ne naxumaan so', ne canoco' so' man Jesucristó, ca'anj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me rá Jesucristó racuíj so' man nij síí tumé cacun' a

¹⁰ Dan me se 'o güii cayáan Jesucristó rá ve', ne ca'na' ndo'o tuvi' so' síí a'néj puextó do', yo'ó nij síí tumé ndo'o cacun' do', ne catúj nij so' rá ve', ne ca'anj cayáan nij so' ga Jesucristó, ne dan me se man rcua'aan nij síí tucu'yón se-nana Jesucristó do', ne chá cunudanj nij so' chraa a.

¹¹ Ne quene'en nij síí fariseo se vaa chá Jesucristó chraa ga nij síí a'néj puextó do', ga yo'ó nij síí tumé ndo'o cacun' do', ne xná'anj nij so' man nij síí tucu'yón se-nana Jesucristó, cataj nij so':

—Síí tucu'yón nana rihaan soj ro', me che'é chá so' chraa ga nij síí a'néj puextó do', ga yo'ó nij síí tumé ndo'o cacun' do', rá núj a —taj nij síí fariseo rihaan nij síí tucu'yón se-nana Jesucristó a.

¹² Ne cuno Jesucristó nana ca'mii nij so', ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Síí vaa nucuaj ro', ne nano' nij so' man doctor ma'. Maan síí ran' ro', me síí nano' man doctor adonj. Gaa ne ase vaa síí ran' ro', danj vaa nij síí nihánj adonj. ¹³ 'O se vaa

che'é ca'anj soj tucu'yón soj daj taj nana nihánj nana no rihaan danj Diose á: “Ne uun niha' rá 'unj ni'yaj 'unj yuvii nago' xcuu rihaan 'unj ma'. Tananj uun niha' rá 'unj ni'yaj 'unj yuvii 'ee rá man tuvi' adonj”. Inanj danj me se-nana Diose nana tucu'yón soj á. Dan me se xcaj soj cuentá se vaa ne ca'na' 'unj canacunj 'unj man síi sa' ma'. Che'é nij síi tumé cacun' ca'naj se vaa canoco' nij so' se-nanaj adonj. Tzaj ne sese síi sa' me soj, rá soj, ne nuveé sij canacunj 'unj man me soj ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é ne toco' nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó x'naa man ma'an nij so' a

¹⁴ Gaa ne nij síi tucu'yón se-nana síi cu'naj Juan cuchi' rihaan Jesucristó, ne xná'anj nij so' man so', cataj nij so':

—Me che'é, ne toco' núj x'naa man ma'an núj che'é se aráj guee núj rihaan Diose, ne toco' nij síi fariseo x'naa man ma'an nij so' uún, tzaj ne nij síi tucu'yón se-nana so' me se ne toco' nij so' x'naa man ma'an nij so' ga —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹⁵ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ase vaa síi cuchruj sa'anj vaa 'unj, ne asa' ca'vee toco' nij síi man gaj x'naa man ma'an nij so', rá soj ga. Ase vaa síi cataj xcaj man chana ne man tuvi' so' do', danj vaa nij síi man nihánj cuano, ne anuû ndo'o cha'anj man nij so', ne se ca'vee toco' nij so' x'naa man ma'an nij so' ma'. Tzaj ne vaa güii, ne guun yanj 'unj rihaan nij so' qui'yaj yuvii, gaa ne nano rá nij síi nihánj, gaa ne toco' nij so' x'naa man ma'an nij so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nij síi noco' tucuáan nga ro', se guun nucuaj nij so' cunõ nij so' se-nana Jesucristó ma'

¹⁶ Tzaj ne ase vaa yatzíj sin' vaa tucuáan nga noco' soj, ne se guun na'nej ní' mantá naca man yatzíj nga yo' ma'. 'O se sese qui'yaj ní' danj, ne güii quinanj yuvii yatzíj yo',

gaa ne nagüej mantá naca yo', ne sese cuxuun yuvij man yatzíj yo', ne quisin' yo', gaa ne cunuü xij doj yu'uj aj taj man yatzíj nga yo' nanj adonj. ¹⁷ Ne dan me se ase vaa nuj nga nuj araa nii na vinó vaa uún soj a. Ne se ca'vee tucu'yón 'unj se-tucuanj 'unj rihaan soj ma'. 'O se ase vaa na vinó naca vaa nana tucu'yón 'unj, ne se guun caraa yuvij na vinó naca rque nuj nga ma'. Sese danj qui'yaj yuvij, ne cuyanj na vinó cunuü xee na vinó, ne se cacua nuj nga ma'. Che'é dan canuu yo', ne cayanj na vinó rihaan yo'óo a. Che'é dan araa nii na vinó naca rque nuj naca, ne 'o mán sa' na vinó rque nuj yo' a. Che'é dan inanj rihaan síi naca síi ne noco' tucuaán nga tucu'yón 'unj se-nanaj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana síi cu'naj Juan yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é chala cunii do', che'é chana chij do', nahuun sa', qui'yaj Jesucristó a

¹⁸ Asij ca'mii Jesucristó nana yo' rihaan nij síi tucu'yón se-nana síi cu'naj Juan, ne cuchi' 'o síi nicaj suun rihaan Jesucristó, ne canicun' ruj so', cachíin ni'yaj so' rihaan Jesucristó, cataj so':

—Cuano cavi' ta'níj chala cunii a. Tzaj ne qui'yáa so' se ndo'o, ca'anj ní, ne cuta' so' ra'á so' xráa no', ne cunuü i'na' uún no' nanj ruguanj —taj so', cachíin ni'yaj so' rihaan Jesucristó a.

¹⁹ Gaa ne naxumaan Jesucristó, ne canoco' so' do', nij síi tucu'yón se-nana so' do', man síi nicaj suun yo' a.

²⁰ Gaa ne ca'na' 'o chana rej xcó Jesucristó, ne quisíj 'o chujij yo' xra' ton man chana yo', ne canó ra'a no' doj tu'va sagan' Jesucristó a. ²¹ 'O se: “Sese cano ra'aj sagan' Jesucristó, ne nahuun sa' 'unj nanj adonj”, guun rá no' a.

²² Gaa ne canicaj Jesucristó quene'en Jesucristó man no', ne cataj so':

—No xcúún so' guun niha' rá so', nocoj. 'Q se che'é se amán rá so' ni'yaj so' manj ro', che'é dan nahuun sa' so' á —taj Jesucristó rihaan chana yo' a.

Ne veé maan orá dan nahuun sa' chana yo' adonj.

²³ Gaa ne ca'anj Jesucristó ve' tucua' sí nicaj suun yo', ne catúj so' rá ve', ne quene'en so' se vaa man sí o' chra' man rihuu flauta, ne quene'en so' se vaa man ndo'o yuvii rá ve', ne nanó ndo'o rá nij yuvii che'é se cavi' chala cunii yo' adonj. ²⁴ Gaa ne cataj so':

—Curihanj soj xe' á. 'Q se ne cavi' chala cunii nihánj ma'. Maan se otoj uun no' nanj á —taj Jesucristó rihaan nij yuvii man rá ve' yo' a.

Gaa ne ca'nga' nacoo nij yuvii ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

²⁵ Gaa quisíj quirii Jesucristó man cunudanj nij yuvii xe', ne catúj Jesucristó rej táa chala cunii yo', ne quita'aa so' ra'a no', ne cunuu i'na' uún chala cunii, ne naxagaa no' adonj. ²⁶ Ne cuchi' nana rihaan cunudanj nij yuvii man rej yo' che'é se vaa qui'yaj Jesucristó, se vaa cunuu i'na' chala cunii yo' qui'yaj so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa naxra' rihaan vij sí tuchrii, qui'yaj Jesucristó a

²⁷ Dan me se gaa cavii Jesucristó tucua' sí nicaj suun yo', ne canoco' vij sí tuchrii man so' a. Ne caguáj roj so', cataj roj so':

—Ne'en rój se vaa tuvi' sí cu'naj David sí cane gaa naá mé so' á. Che'é dan cunuu 'ee rá so' man rój ruguanj —taj roj so', caguáj roj so' a.

²⁸ Dan me se catúj Jesucristó rá ve', ne cuchi' roj sí tuchrii yo' rihaan so' a. Gaa ne cataj Jesucristó rihaan roj so':

—Amán rá roj soj se vaa guun nućuáj naxra' rihaan roj soj qui'yáj na' —taj Jesucristó, xná'anj Jesucristó man roj so' a.

—Amán rá rój, Señor —taj roj so' rihaan Jesucristó a.

²⁹ Gaa ne cuta' ra'a Jesucristó rihaan roj so', ne cataj Jesucristó:

—Che'é se amán rá roj soj, ne che'é dan naxra' rihaan roj soj adonj —taj Jesucristó a.

³⁰ Veé dan, ne naxra' rihaan roj so' nanj adonj.

Gaa ne caxrij yuvaa Jesucristó rihaan roj so', ne cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Cutumé uxrá roj soj man roj soj, ne a 'ó yuvi se cuno se vaa qui'yáa 'unj che'é roj soj á. —Dan me se nućuaj ndo'o ca'mii Jesucristó nana yo' rihaan roj so' a.

³¹ Tzaj ne curihanj roj so' ca'anj roj so', ne uxrá nata' roj so' rihaan cunudanj nij yuvi man rej yo' che'é yan qui'yaj sa' Jesucristó che'é roj so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'vee ca'mii 'o sí ya'mii, qui'yaj Jesucristó a

³² Dan me se tanáj roj so' man Jesucristó, gaa ne ca'anj Jesucristó, gaa ne cuchi' yuvi rihaan so' a. Dan me se nicaj nij yuvi man 'o sí ya'mii cuchi' nij yuvi rihaan Jesucristó a. Sí ya'mii yo' me se nana chree nuú nimán so', ne che'é dan ne ca'mii so', qui'yaj nana chree yo' a. ³³ Dan me se quirii Jesucristó man nana chree yo' nimán so', gaa ne guun che'e sí ya'mii ca'mii so' nanj adonj. Veé dan quene'en nij yuvi, ne caráya'anj uxrá nij yuvi, ne cataj nij so':

—Xa' ní' sji israelítá, tzaj ne a 'ó sí 'yaj danj ne quene'en ní' ma' —taj nij yuvi che'é Jesucristó a.

³⁴ Tzaj ne nij sí fariseo cataj me se:

—Guun nucuaj so' quirii so' man nana chree, che'é se a'mii so' ga ma'an síi chree uun chij adonj —taj nij síi fariseo, ca'mii ne nij so' che'é Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Jesucristó gaa cunuu 'ee ndo'o rá so' man nij yuvij a

³⁵ Gaa ne ca'anj Jesucristó nu' nij chuman' nocoo nu' nij chuman' cunii nu', ne tucu'yón so' rihaan nij yuvij man rá ve' tucu'yón nij yuvij israelitá se-tucuanj Moisés, ne ca'mii natáj so' nana sa' che'é güii guun chij Diose rihaan chumij nihánj, ne nahuun sa' taran' nij síi ran' do', nij síi ninaj do', qui'yaj uún so' adonj. ³⁶ Ne quene'en so' man cunudanj nij yuvij, ne cunuu 'ee rá so' man nij yuvij yo' a. 'O se quene'en so' se vaa ase vaa matzinj vaj ma'an vaa nij yuvij, nuvi' síi tumé man nij so', ne aj quiran' ndo'o nij so' sayuun, ne ninaj ndo'o nij so' adonj. ³⁷ Gaa ne cataj so' rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a:

—Ya uxrá, ne vaa ndo'o suun rihaan ní', ne nij síi 'yaj suun me se doj nij so' nanj adonj. ³⁸ Ne cachinj ni'yaj ní' doj nij síi qui'yaj suun rihaan Diose síi uun chij 'nij ra'a suun, gaa ne ca'nej so' doj yuvij qui'yaj suun se-suun so' adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

10

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'néé Jesucristó man chuvij nij síi tucu'yón se-nana so' ca'anj ca'mii natáj nij so' a

¹ Gaa ne canacúun Jesucristó man chuvij nij síi tucu'yón se-nana so', ne cuchi' nij so' rihaan so', ne go' so' rej nucuaj man nij so', gaa ne ca'vee qui'yaj canaán nij so' rihaan nij nana chree a. Dan me se guun nucuaj nij so' quirij nij so' man nij nana chree nimán yuvij, ne guun nucuaj nij so' nahuun sa' yuvij ran' do', yuvij ninaj do', qui'yaj uún nij so' a.

² Ne nihánj me se-chuvii chuvij nij apóstol cune' Jesucristó man nata' rihaan yuvij che'é so' a. Yo'ó so' me síí cu'naj Simón, ne Pedró cu'naj yo'ó se-chuvii síí cu'naj Simón a. Ne yo'ó so' me tinúú Simón, síí cu'naj Andrés a. Ne yo'ó so' me síí cu'naj Jacobo, ne ta'níí síí cu'naj Zebedeo me so' a. Ne yo'ó so' me tinúú Jacobo, síí cu'naj Juan a. ³ Ne vaa síí cu'naj Felipé vaa síí cu'naj Bartolomé vaa síí cu'naj Tomás vaa a. Ne yo'ó so' me síí cu'naj Mateo síí ca'néj puextó man yuvij a. Ne yo'ó so' me síí cu'naj Jacobo uún, ne ta'níí síí cu'naj Alfeo me so' a. Ne yo'ó so' me síí cu'naj Lebeo, ne Tadeo cu'naj yo'ó se-chuvii síí cu'naj Lebeo a. ⁴ Ne yo'ó so' me síí cu'naj Simón uún, ne so' me tuvi' nij síí me rá cunu' ga gobiernó man Romá a. Ne yo'ó so' me síí cu'naj Judas Iscariote, ne so' me síí tacuachén man Jesucristó rihaan nij síí taj ri'yunj man Jesucristó a.

⁵ Dan me se ca'néé Jesucristó man chuvij nij snó'o yo', ne cataj xna'anj so' rihaan nij so' daj qui'yaj nij so' a:

—Se ca'anj nij soj rej man nij síí yaníj ma'. Se ca'anj soj chiháán nij yuvij samaritana ma'. ⁶ Rihaan orún' nij yuvij israelitá ca'anj soj á. 'Q se ase vaa daán Diosé matzinj vaa nij so', tzaj ne ca'anj ni'ya nij so', ne ne noco' sa' nij so' man Diosé ma'. ⁷ Dan me se ca'anj soj, ne ca'mii natáj soj rihaan nij so', cataj soj: “Nichrun' quisij güii guun chij Diosé rihaan chumii nihánj adonj”. Danj cataj soj á. ⁸ Nahuun sa' nij síí ran', qui'yaj soj, ne cunuú i'na' uún nij síí cavi', qui'yaj soj, ne nahuun sa' nij síí ran' luj ri'yuj, qui'yaj uún soj, ne quirii soj man nij nana chree nimán nij yuvij á. Cuanó nihánj me rquej rej nucuaj man soj qui'yaj soj danj a. Che'é dan nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj se ca'néj soj sa'anj man nij yuvij ma'.

⁹ Se nano' soj aga' oró míí do', aga' platá catzii do', naj guun sa'anj do', caraa soj rque se-caxran' soj a ma'. ¹⁰ Se nicaj soj xnánj soj ma'. Se ca'anj vij cotoó ga soj ma'. Se

qui'nij tacóo soj canj ma'. Ne chruun garroté se coró' soj cachéé soj ma'. Maan se gaa uun soj ca'anj soj á. 'O se no xcúún yuvií rque yuvií chraa cha soj che'é suun sa' 'yaj suun soj nanj adonj. ¹¹ Asa' catúj soj chuman' nocoo do', chuman' ra'a do', ne xna'anj soj man nij yuvií me síí ne chuman' yo' me síí sa', gaa ne cuchi' soj tucua' síí sa' yo', ne cayáán soj tucua' so' ndaa se cavii uún soj ca'anj soj á. ¹² Asa' cuchi' soj tucua' síí sa' yo', ne ve'é ca'mii soj nana sa' rihaan nij síí tucua' yo', cataj soj se vaa dínj gaa cuman nij so' á. ¹³ Ne sese ya síí sa' me nij síí tucua' yo', ne ya dínj gaa cuman nij so', qui'yáj a. Tzaj ne sese nuveé sij sa' me nij so', ne canicaj uún nana sa' ca'mii soj rihaan ma'an soj, qui'yáj, tzaj ne se cavii sa' nij síí tucua' yo' a ma'. ¹⁴ Ne naj guun yuvií se ca'mii sa' ga soj do', naj guun yuvií se ca'vej rá cunó nana a'mii soj do', cavii soj ve' tucua' so' cavii soj chiháán so' cavii soj, ne nacunan' soj tacóo soj tucua' yuu soj yo'óo tachruu avii chuman' yo' rihaan yo'óo, ne ndaa dan, gaa ne quene'en yuvií se vaa síí man chuman' yo' tumé cacun' se vaa ne uno nij so' rihaan Diose ma'. ¹⁵ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa güii ca'ne' 'unj cacun' che'é nij yuvií, gaa ne quiran' yuvií man chuman' yo' doj sayuun rihaan nij síí chi'ii man chuman' Sodoma do', rihaan yuvií man chuman' Gomorra do' adonj.

Nana nihánj me taj xna'anj Jesucristó rihaan nij síí tucuyón se-nana so' daj gaa sayuun quiran' nij so' a

¹⁶ "Dan me se ca'nej 'unj man soj rej man síí me rá qui'yaj sayuun man soj a. Ase vaa matzinj vaj rej man xca'yanj ca'nu' ro', danj gaa soj adonj. Che'é dan gaa cuu raaj soj á. Ase cacuij raaj xtaa ro', danj cacuij gaa raaj soj á. Tzaj ne ase vaa taj vaj cacun' tumé cha'aan ro', danj gaa soj, se cutumé soj cacun' ma'. ¹⁷ Cutumé ndo'o soj man soj se qui'yaj yuvií sayuun man soj ma'. Dan me se ca'anj

nīcaj nij yuvii man soj rihaan cuese, ne go' ndo'o nij so' vará xráá soj rá ve' tucu'yón nij so' se-tucuanj Moisés a. ¹⁸ Ne ca'anj nīcaj nij yuvii man soj rihaan sí nīcaj suun do', rihaan sí nīcaj suun rey do', che'é se me soj sí noco' manj a. Ne cataj xna'anj soj rihaan nij sí nīcaj suun do', rihaan nij sí yanij do', che'ej a. ¹⁹ Asa' tacuachén nij so' man soj rihaan nij sí nīcaj suun, ne se nanó rá soj daj ca'mii soj rihaan nij so' ma'. Maan Nimán Diose rque nu' nana ca'mii soj maan orá yo' nanj adonj. ²⁰ 'O se nuveé ma'an soj me nij sí ca'mii rihaan nij so' ma'. 'O se Nimán Rej ní' me sí rque nana ca'mii soj nanj adonj.

²¹ "Dan me se ca'anj nīcaj snó'o man tinúú snó'o rihaan yuvii, ne ticavi' nii man tinúú snó'o yo', qui'yaj ma'an so' nanj adonj. Ne ca'anj nīcaj snó'o man ta'ní snó'o rihaan yuvii, ne ticavi' nii man ta'ní snó'o yo', qui'yaj so' ei. Ne cunu' xnii ga rej xnii, ne ca'anj nīcaj xnii man rej xnii rihaan yuvii, ne ticavi' nii man rej xnii yo', qui'yaj xnii ei. ²² Ne quitaj ri'yunj cunudanj yuvii man soj che'é se me soj sí noco' manj a. Tzaj ne sí yo'o canoco' manj ndaa se quisij nu' sayuun yo' ro', ve'é cavii sa' so' rihaan Diose adonj. ²³ Ne sese qui'yaj nij sí man yo'o chuman' sayuun man soj, ne cunanj soj ca'anj soj yo'ó chuman' á. Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa se canó cunudanj nij chuman' man nij yuvii israelitá ca'anj soj, ne ca'na' uún 'unj sij ca'néé Diose nīcaj yu'unj man yuvii rihaan chumii nihánj adonj.

²⁴ "Dan me se tucu'yón 'unj se-nanaj rihaan soj, ne noco' soj se-nanaj a. Ne ase vaa uno mozó rihaan se-ru'vee mozó ro', danj vaa uno soj rihanj nanj á. Ne ne'en soj se vaa ase vaa 'yaj yuvii man sí tucu'yón nana rihaan tuvi' ro', danj qui'yaj uún nij yuvii man sí noco' nana yo' a. Ne ase vaa 'yaj yuvii man nij ru'vee ro', danj qui'yaj uún nij yuvii man se-mozó ru'vee yo' a. ²⁵ Dan me se ne'en sí

noco' nana ne'en mozó ne'en daj qui'yaj yuvii man ma'an so', tzaj ne me inanj rá so' guun so' ndaa vaa síi tucu'yón nana man so' do', ndaa vaa se-ru'vee so' do' a. Dan me se tucu'náj nij yuvii Beelzebú manj, cataj nij yuvii se vaa síi chree mej a. Ne ase vaa rej soj vaa 'unj a. Che'é dan danj ca'mii nij yuvii nana vaa danj che'é ma'an soj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se cuchu'vi' ni' quene'en ni' yuvii ma'

²⁶ "Che'é dan se cuchu'vi' soj ni'yaj soj yuvii me rá qui'yaj sayuun man soj ma'. 'O se nu' nana ca'mii yuve nij yuvii do', nu' se vaa qui'yaj yuve nij yuvii do', nu' yo' ro', nurihanj quene'en cunudanj yuvii vaa güii adonj. ²⁷ Nana a'mii yuve 'unj rihaan soj cuano ro', ca'mii ranga' soj á. Ne nu' se vaa a'mii 'unj xréé soj ro', cavi soj rej quene'en yuvii man soj, ne ca'mii natáj soj nana yo' á.

²⁸ "Ne se cuchu'vi' soj quene'en soj nij síi guun nucuaj ticavi' man inanj nee man soj ma'. 'O se se guun nucuaj nij so' ticavi' nij so' man nimán soj a ma'. Tzaj ne vaa che'é cuchu'vi' soj ni'yaj soj Diose nanj á. 'O se so' me síi guun nucuaj qui'yaj cacaa nimán soj cacaa nee man soj cacaa rihaan ya'an adonj.

²⁹ "Ne'en soj daj vaa nij xtâj chrin' se vaa vij un' yo' nó yo'o sa'anj nii cuartó a. Tzaj ne se guun cavi' yo'o xo' quinij xo' rihaan yo'óó, sese na'vej Rej soj síi nicun' xta' cavi' yo'o xo' ma'. ³⁰ Ne Diose me se vaa cuentá yuvé raa soj 'yaj so', ne ne'en so' me daj yuvé raa soj, ³¹ ne che'é dan se cuchu'vi' soj che'é sayuun qui'yaj yuvii man soj ma'. 'O se uxrá vaa yu'vee doj nó soj rihaan xtâj chrin' yo', 'yaj Diose adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcuún ni' cataj xna'anj ni' rihaan yuvii che'é Jesucristó a

³²”Che'é se tumé Dioso man soj, che'é dan no xcuún soj nata' ya soj rihaan yuvií se vaa me soj síi noco' manj, ne nu' síi 'yaj danj ro', vaa güii, ne nata' 'unj rihaan Réé 'unj síi nicun' xta' se vaa sij noco' manj me so' a. ³³ Ne síi taj xna'anj rihaan yuvií se vaa ne noco' so' manj ro', vaa güii, ne cataj xna'anj 'unj rihaan Réé 'unj síi nicun' xta' se vaa nuveé sij noco' manj me so' a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunu' ndo'o yuvií ga tuvi' yuvií che'é Jesucristó a

³⁴”Se guun rá soj se vaa ca'ná' 'unj rihaan chumií nihánj che'é rej dínj doj cayáán nij yuvií man rihaan chumií nihánj ga tuvi' yuvií ma'. Ne qui'yáj danj ma'. 'O se che'é se ca'ná' 'unj rihaan chumií nihánj, che'é dan cunu' ndo'o yuvií ga tuvi' yuvií adonj. ³⁵ 'O se ca'ná' 'unj che'é rej nata' 'unj se-nanaj rihaan yuvií, tzaj ne se cuno cunudanj nij yuvií rihanj ma'. Che'é dan cunu' snó'o ga rej ma'an so', ne xa' chana, tzaj ne cunu' no' ga nii no' do', ga nii chej no' do', che'ej a. ³⁶ Ne nij tuvi' yuvií síi man rá ve' tucua' yuvií cunu' ga yuvií nanj á. ³⁷ Sese guun rá yo'o so' se vaa sa' doj vaa rej so' do', nii so' do', rihanj, ne taj che'é cataj so' se vaa sij noco' manj me so' ma'. Ne sese guun rá yo'o so' se vaa sa' doj vaa ta'níi so' rihanj, ne taj che'é cataj so' se vaa sij noco' manj me so' ma'. ³⁸ Ne síi na'vej rá quiran' sayuun che'é se me so' síi noco' manj ro', taj che'é cataj so' se vaa me so' síi noco' manj ma'. ³⁹ Síi cavii sa' nimán rihaan chumií nihánj ro', cavi' nu' so' a. Ne síi cavi' che'é se noco' so' manj ro', so' me síi gaa i'na' nimán nu' cavii nu' ca'anj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj quiran' nij yuvií racu'j man nij síi 'yaj suun rihaan Dioso a

⁴⁰”Sese a'mii sa' yo'o so' ga soj, ne sij a'mii sa' gaj me so' adonj. Ne sese a'mii sa' so' gaj, ne sij a'mii sa' ga síi ca'néé

manj rihaan chumij nihánj me uún so' adonj. ⁴¹ Sese a'mii sa' yo'ò so' ga 'ò síí nata' se-nana Diose, che'é se ve'é 'yaj so' nata' so' se-nana Diose, ne rá se vaa ma'an síí nata' se-nana Diose vaa so' uún adonj. Dan me se 'ò cuyaan naru'vee Diose rihaan so' ga ma'an síí nata' se-nana Diose ei. Ne sese a'mii sa' yo'ò so' ga yo'ò síí sa' 'yaj, ne naru'vee Diose rihaan so' uún adonj. 'Ò cuyaan naru'vee Diose rihaan so' ga ma'an síí sa' 'yaj ei. ⁴² Dan me se a me ma'an yo'ò síí rqué doj na acoj co'ò yo'ò nij síí nocò' uun nihánj che'é se-chuvií 'unj, ne ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa daj chihaa mǐj se quinavij se sa' naru'vee Diose rihaan síí rqué doj na yo' ma'.

11

¹ Dan me se quisǐj nana yo' nana cataj xna'anj Jesucristó rihaan chuvij nij síí tucu'yón se-nana so', ne curihañj Jesucristó rej yo', ne ca'anj so' chiháán nij yuvii israelitá tucu'yón so' rihaan nij so' ne ca'mii natáj so' rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nana ca'mii Jesucristó che'é síí cu'naj Juan síí cuta' ne man yuvii a

² Dan me se 'nij síí cu'naj Juan síí cuta' ne man yuvii taga', ne cuchi' nana rihaan so' che'é nu' se vaa qui'yaj Jesucristó a. Che'é dan ca'néé so' vij tuvi' nij síí tucu'yón se-nana so' rihaan Jesucristó a. ³ Ne nana nihánj ro', xná'anj roj so' man Jesucristó, qui'yaj síí cu'naj Juan a:

—So' me síí ca'na' tǐnanií man yuvii rihaan sayuun na'. Ase na'vij ní' ca'na' yo'ó so' xa'. —Dan me nana me rá síí cu'naj Juan xná'anj roj so' man Jesucristó a.

⁴ Gaa ne cataj xna'anj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Cavii roj soj cuchí' uún roj soj rihaan síí cu'naj Juan, ne cataj xna'anj roj soj rihaan so' nu' nana cuno roj soj do', nu' se vaa quene'en roj soj do' á. ⁵ Dan me se nij síí

tuchrij ro', naxra' rihaan, ne nij sí na'vee cachee ro', chée nij so', ne nij sí ran' luj ri'yuj ro', nahuun sa', ne nij sí so'o ro', nachuguun xrée nij so', ne nij sí cavi' ro', cunuu i'na' uún, ne nij sí nique ro', uno nij so' nana sa' a. Nu' nihánj cataj xna'anj roj soj rihaan sí cu'naj Juan yo' á. ⁶ Ne cataj uún roj soj rihaan sí cu'naj Juan se vaa cavii sa' so' qui'yaj Diose, sese se guun na'aj so' ni'yaj so' manj a. Danj ca'mii roj soj rihaan sí cu'naj Juan yo' á —taj Jesucristó rihaan roj sí tucu'yón se-nana Juan yo' a.

⁷ Dan me se ca'anj roj so', gaa ne guun che'e Jesucristó ca'mii so' rihaan cunudanj nij yuvii che'é sí cu'naj Juan sí cuta' ne man yuvii a:

—Asij ca'anj soj rej tacaan quene'en soj man sí cu'naj Juan ro', ne daj gaa so' quene'en soj, rá soj ga. Ase vaa yo'o rcoo naan ndo'o 'yaj nana vaa so', rá soj na'. Guun vij nimán so' che'é tucuaán noco' so', rá soj na'. Taj ma'. ⁸ Maan se daj gaa so' rá soj, asij ca'anj soj quene'en soj man so' ga. Sij nuu yatzij laruu ndo'o me so', rá soj na'. Taj ma'. 'Q se nij sí nuu yatzij laruu ro', yanj rá ve' tucua sí nicaj suun rey adonj. ⁹ Maan se daj gaa sí cu'naj Juan rá soj, asij ca'anj soj quene'en soj man so' ga. Sij nata' se-nana Diose me so', rá soj na'. Ya uxrá ei. Ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sa' doj vaa so' rihaan cunudanj nij sí nata' se-nana Diose adonj.

¹⁰ 'Q se nana nihánj nana no rihaan danj Diose ro', taj xna'anj che'é sí cu'naj Juan a: “Vaa sí ca'anj suun che'é 'unj, ne ca'nej 'unj man so' quitaj yaan so' rihaan so', ne nuchran' nimán yuvii ve'é ca'mii nij yuvii ga so', qui'yaj so' a”. Danj taj danj Diose che'é sí cu'naj Juan se vaa nuchran' nimán yuvii ve'é ca'mii nij yuvii ga sí ca'na' tınanii man nij yuvii rihaan sayuun, qui'yaj sí cu'naj Juan, taj danj Diose, ne danj qui'yaj so' adonj.

¹¹ ”Yá yá cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa sij sa' doj rihaan cunudanj nij yuvij man rihaan chumij me sí cu'naj Juan sí cuta' ne man yuvij a. A 'ó yuvij ne vaa sa' doj rihaan so' ma'. Tzaj ne cuano ro', uun chij Diose nimán yuvij man rihaan chumij nihánj, ne naj guun yuvij uun chij Diose nimán ro', me sí sa' doj rihaan sí cu'naj Juan a. ¹² Dan me se asij tucu'yón sí cu'naj Juan rihaan yuvij ndaa cuano me se naqui'yaj ino ndo'o yuvij se-nana Diose se vaa guun chij so' rihaan chumij nihánj, ne vaa sí sca' ndo'o sí me inanj rá cataj daj qui'yaj Diose asa' guun chij Diose adonj. ¹³ 'Q se nij sí nata' se-nana Diose rihaan yuvij gaa naá do', nu' se-tucuanj Moisés do', ndaa ma'an sí cu'naj Juan do', cataj xna'anj ndo'o nij so' che'é güii guun chij Diose nimán yuvij man rihaan chumij nihánj nanj á. ¹⁴ Dan me se aj ne'en soj se vaa sí cu'naj Elías sí nata' se-nana Diose rihaan yuvij gaa naá ro', ca'na' uun so' rihaan chumij nihánj, taj danj Diose a. Dan me se sese me rá soj guun ya rá soj cunō soj nana nihánj, ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sí cu'naj Juan me sí ata se-suun sí cu'naj Elías sí cane gaa naá yo' á. ¹⁵ Sese taj yu'uj xréé soj, ne cunō soj nana nihánj ei.

¹⁶ ”Ne daj vaa yuvij man rihaan chumij nihánj cuano, rá soj ga. Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj á. Ase vaa xnii ca'anj rihaan yu'vee ne tico ga tuvi' ro', vaa nij yuvij man rihaan chumij nihánj adonj. Dan me se yáan nij xnii yo' rihaan yo'óó, ¹⁷ ne aguáj nij xnii rihaan tuvi' xnii, taj nij xnii: “Nicañ núj ta'ánj núj, go' núj chra' choco', tzaj ne me che'é ne ra'anj soj ga. Ne go' núj chra' xngá, tzaj ne me che'é ne ta'vee soj ga. Me che'é ne 'yaj soj ndaa vaa me rá núj ga”, taj nij xnii rihaan tuvi' nij so' a. ¹⁸ 'Q se ca'na' sí cu'naj Juan sí cuta' ne man yuvij, gaa ne ne cha so' do', ne co'o so' do', ma'. Ne che'é dan taj nij yuvij se vaa nuu nana chree nimán so', taj nij yuvij a. ¹⁹ Ne ca'ná'

'unj sij ca'néé Diose nijcaj yu'unj man yuvii, gaa ne niha' rá 'unj chá 'unj do', co'lo 'unj do', gaa ne che'é dan taj uún nij yuvii se vaa síí cachén chá do', síí cachén co'lo do', mé 'unj, taj uún nij yuvii a. Ne taj uún nij so' se vaa tuví 'unj me síí a'néj puextó man yuvii do', yo'ó nij síí tumé cacun' do', taj nii a. Danj tu'va nij so', tzaj ne ne ne'en uxrá nij so' ma'. Sese xcaj yuvii cuentá daj vaa 'yaj rój, ne guun ya rá nij yuvii se vaa sij cuu raá me rój ga síí cu'naj Juan yo' adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvii a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó che'é sayuun quiran' yuvii man va'nuj chuman' yuvii ne ca'vej rá cuno se-nana Jesucristó a

²⁰ Sij, gaa ne guun che'e Jesucristó cuta' Jesucristó cacun' xráá nij yuvii man va'nuj chuman' a. Dan me se cuta' so' cacun' xráá nij so' se vaa guun nichraj nimán nij so' a. Dan me se nda' se doj a vaa suun sa' qui'yaj suun so' chiháán nij so' quene'en nij so' rihaan suun sa' qui'yaj suun so' yo'ó chuman', tzaj ne ne canicaj nimán nij so' a ma', taj Jesucristó a. ²¹ Ne nihánj me nana ca'mii Jesucristó che'é nij yuvii man nij chuman' yo' a:

—Nique soj sij man chuman' Corazín a. Nique soj sij man chuman' Betsaida a. 'O se quiran' uxrá soj sayuun nanj á. Dan me se nij síí man chuman' Tiro do', nij síí man chuman' Sidón do', me síí chi'ii nimán nanj á. Tzaj ne sese ca'anj 'unj chiháán nij so' ne sese qui'yáj suun sa' nocoo ni'yaj nij so', gaa ne cuno nij so' se-nanaj, ne guun ya rá nij so' se vaa tumé nij so' cacun', ne canicaj nimán nij so', ne quinano ndo'o rá nij so' che'é cacun' tumé nij so', ne ndaa yatzíj ya' cunuû nij so', ne ndaa yaj chruun acaa ruvaj caraa nij so' raá nij so', che'é se quinano rá nij so' che'é cacun' tumé nij so' asuun saj adonj. Nihánj, ne ne ca'anj 'unj ma'. Maan inanj chiháán soj 'naj, ne qui'yáj suun sa' nocoo quene'en ma'an soj, tzaj ne ne canicaj nimán nij

soj a ma'. ²² Dan me se yaj cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa güii ca'ne' 'unj cacun' che'é nij yuvi ro', doj a gaa sayuun quiran' soj rihaan sayuun quiran' nij sí chi'ii man chuman' Tiro do', man chuman' Sidón do' adonj.

²³ Ne vaa soj sij man chuman' Capernaum uún á. Ne sí sa' inanj me ma'an soj, rá soj na'. Nuveé sij sa' me soj ma'. Sí ca'anj rihaan ya'an guun soj á. Dan me se nij sí man chuman' Sodoma ro', me sí chi'ii nimán a. Tzaj ne sese ca'anj 'unj chiháán nij so' ne sese qui'yáj suun sa' nocoo ni'yaj nij so', ne cuno nij so' se-nanaj, ne guun ya rá nij so' se vaa tumé nij so' cacun', ne canicaj nimán nij so', ne ne cacaa chiháán nij so' ma'. Ne naj chiháán nij so' ndaa cuano asuun saj a. Tzaj ne ne ca'anj 'unj ma'. Maan se inanj chiháán soj 'naj, ne qui'yáj suun sa' nocoo yo' quene'en ma'an soj, tzaj ne ne canicaj nimán nij soj a ma'.

²⁴ Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa güii ca'ne' 'unj cacun' che'é nij yuvi ro', doj a gaa sayuun quiran' soj rihaan sayuun quiran' nij sí chi'ii man chuman' Sodoma yo' adonj —taj Jesucristó che'é nij yuvi ne ca'vej rá cuno se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me sí nari' sa' se-nana Jesucristó a

²⁵ Dan me se güii yo' cachíin ni'yaj Jesucristó rihaan Diose, cataj so':

—Sí 'nij ra'a xta' do', sí 'nij ra'a chumii do', mé so', Ataj Chij. Ne sa' uxrá qui'yáa so' caráán so' rihaan nij sí avii raá do', rihaan nij sí acaj cuentá do', se vaa se cuno nij so' se-nanaj ma'. Maan nij sí vaa nica' nimán ro', ve'é cuno nij so', qui'yáa so' á. ²⁶ Danj inanj qui'yáa so', che'é yan danj me rá so' qui'yáa so', Ataj —taj Jesucristó rihaan Rej so' Diose a.

²⁷ Canicaj Jesucristó ca'mii so' rihaan nij yuvi, cataj so' a:

—Aj rqué Réé 'un̄j Diosē cunudañj rasuun rihan̄j á. Nē a 'ó síí ne ne'en daj̄ vaa 'un̄j; maan̄ orún' Réj ne'en a. 'O se ta'níí so' mej adon̄j. Nē a 'ó yuvií ne ne'en daj̄ vaa Réj ma'. Maan̄ orún' 'un̄j ne'en daj̄ vaa so' adon̄j. Nē sese me rá 'un̄j cataj̄ xna'an̄j 'un̄j rihaan yo'ó nij yuvií daj̄ vaa Réj, nē quene'en yo'ó nij so' uún adon̄j. ²⁸ Nē sese vaa síí navij ndo'o rá che'é yan nano' uxrá so' tucuáán sa' do', sese vaa síí nanó ndo'o rá che'é yan ne guun nucuaj̄ so' qui'yaj̄ so' nu' tucuáán sa' tucuáán noco' so' do', nē ca'na' nij síí vaa dan̄j rihan̄j á. 'O se naraan̄ rá nij síí vaa dan̄j, qui'yáj̄ nan̄j á. ²⁹ Dan me se canoco' soj man̄j, nē qui'yaj̄ soj tucuáán tucu'yón 'un̄j man soj á. 'O se síí vaa nica' nimán mej, nē quinari' soj chrej quinaaan̄ rá soj adon̄j. ³⁰ 'O se ne sayuun vaa tucuáán cuchruj̄ 'un̄j canoco' soj ma'. 'O se guun nucuaj̄ soj qui'yaj̄ soj cunudañj adon̄j —taj Jesucristó a.

12

Nanā nihánj taj̄ xna'an̄j che'é güii naránj rá ní' a

¹ Dan me se nacā ca'mii Jesucristó nanā yo', nē 'o güii naránj rá nij yuvií israelitá me yo', nē vaj Jesucristó rque 'o naā 'núú trigó a. Vaj̄ nij síí tucu'yón se-nanā so' ga so' a. Veé dan vaj̄ nij so', nē na'aan rque nij so' a. Che'é dan me guun che'ē nij so' cuta nij so' doj̄ 'núú trigó chá nij so' a. ² Tzaj̄ nē quene'en nij síí fariseo se vaa cuta nij so' doj̄ 'núú trigó, nē cataj̄ nij so' rihaan Jesucristó a:

—Ni'yaj̄ so' ei. Güii naránj rá yuvií me güii cuan' á. Ne nō xcúún nij síí tucu'yón se-nanā so' cutā nij so' 'núú trigó cuan' a ma' —taj̄ nij so' rihaan Jesucristó a.

³ Gaā nē cataj̄ Jesucristó rihaan nij so' a:

—Me che'é, nē ne nayāa soj rihaan dan̄j Diosē daj̄ qui'yaj̄ síí cu'naj̄ David̄ gaā naá a. Gaā quina'aan rque nij tuvi' nij so', ⁴ gaā nē catúj̄ nij tuvi' nij so' rá nuvíí, nē chá nij

so' rachrúun taj rihaan se-mesa Diose a. Ne ne nó xcúun nij so' chá nij so' rachrúun yo'; maan se orún' nij xrej nó xcúun chá rachrúun yo' a. Tzaj ne maan che'é se rque nij so' na'aan uxrá, gaa ne chá nij so' rachrúun yo' nanj adonj. Tzaj ne ne cataj Diose se vaa tumé síi cu'naj David cacun' ma'.

⁵ Ne ne nayaa soj me taj se-tucuanj Moisés che'é nij xrej 'yaj suun nuví na'. 'O se che'é se-suun nij so', 'yaj nij so' se vaa ne nó xcúun yuvii qui'yaj yuvii güii naránj rá ní sij israelitá ma'. Tzaj ne ne tumé nij so' cacun' che'é se vaa 'yaj nij so' ma'. ⁶ Ne cuano nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa vaa síi nicun' rihaan soj cuano, ne sa' doj vaa so' rihaan nuví yo' adonj. ⁷ Ne vaa yo'ó nana no rihaan danj Diose taj: “Ne uun niha' rá 'unj ni'yaj 'unj síi rqué xcuu rihaan 'unj ma'. 'O se uun niha' rá 'unj ni'yaj 'unj yuvii 'ee rá man tuvi' adonj”. Yo' me se-nana Diose nana no rihaan yanj yo' a. Sese cuno soj me taj nana yo', ne ne cuta' soj cacun' xraá nij síi nihánj saj ma'. Ne ne tumé nij síi nihánj cacun' ma'. ⁸ 'O se síi ca'neé Diose nica j yu'unj man yuvii mej, ne no xcúnj quirii ta'ngaj daj qui'yaj yuvii güii naránj rá yuvii adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o síi nacoo ra'a, qui'yaj Jesucristó a

⁹ Gaa ne curihanj Jesucristó rej naj naa yo', ne catúj so' rá ve' tucu'yón nij síi man chuman' yo' se-tucuanj Moisés a. ¹⁰ Dan me se yáan 'o síi nacoo ra'a rá ve' yo' a. Ne xná'anj nij síi fariseo man Jesucristó sese no xcúun yuvii qui'yaj cono'ó yuvii man tuvi' yuvii güii naránj rá yuvii a. Danj tu'va nij so' rihaan Jesucristó, che'é yan me rá nij so' cuta' nij so' cacun' xraá Jesucristó che'é nana ca'mii Jesucristó adonj. ¹¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Sese vaa daán yo'ᵒ soj matzinj, ne sese quiniᵒ xo' rá yu'uj güii naránj rá yuviᵒ, ne cuxuun síi daan man xo' quiriᵒ so' man xo' rque yu'uj yo', raj a. ¹² Ne sa' uxrá doj vaa yuviᵒ rihaan matzinj yo' adonj. Che'é dan no xcuún yuviᵒ racuᵒj yuviᵒ man tuvi' yuviᵒ güii naránj rá yuviᵒ á —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo yo' a.

¹³ Canicaj Jesucristó cataj Jesucristó rihaan síi nacoᵒ ra'a yo':

—Tucuá so' ra'á so' á —taj Jesucristó rihaan so' a.

Gaa ne tucuá so' ra'a so', ne cunuu sa' ra'a so', ne ase vaa guee nichrej ra'a so' rej vaa sa' ro', danj vaa guee nichrej ra'a so' uún a.

¹⁴ Dan me se curihanj nij síi fariseo rá ve' yo', ne ca'anj nij so' rej yanᵒj, ne guun rá taran' nij so' daj gaa qui'yaj nij so' ne cavi' Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'ne' Jesucristó suun rihaan yuviᵒ se vaa se nata' nij yuviᵒ rihaan tuvi' yuviᵒ che'é so' a

¹⁵ Tzaj ne quene'en Jesucristó daj me rá nij síi fariseo qui'yaj nij so' man Jesucristó a. Che'é dan cavii so' rej yo', ne ca'anj ndo'o yuviᵒ ga so', ne nahuun cunudanj nij síi ran' vaj ga nij yuviᵒ, qui'yaj Jesucristó a. ¹⁶ Ne ca'ne' so' suun rihaan nij yuviᵒ se vaa se nata' nij yuviᵒ rihaan tuvi' yuviᵒ che'é yan vaa 'yaj so' a.

¹⁷ Danj ca'mii Jesucristó, gaa ne quisᵒj ya nu' nana nihánj nana cataj xna'anj Diose rihaan yuviᵒ gaa naá a. Dan me se ca'mii Diose nana nihánj cuno síi cu'naj Isaías síi nata' se-nana Diose gaa naá, ne nata' síi cu'naj Isaías nana nihánj rihaan yuviᵒ che'é Diose a. Nana ca'mii ma'an Diose, cataj xna'anj Diose che'é Jesucristó me nana nihánj a: ¹⁸ “Xcaj soj cuentá se vaa síi nihánj me síi 'yaj suun rihanj a. Narii 'unᵒj man so' cunuú so' rihanj, ne 'ee rá 'unᵒj man so', ne aran' raj ni'yaj 'unᵒj man so' a. Ca'nej 'unᵒj Nimanj nimán so', ne nata' so' rihaan nij síi yanᵒj se vaa

ve'é ca'ne' 'un̄j cacun' che'é nij so' a. ¹⁹ Se cunu' so' ga yuvii ma'. Se caguáj so' rihaan yuvii ma'. Se canicun' so' chrej ca'aan ca'mii natáj so' rihaan yuvii ma'. ²⁰ Ne sese nari' so' man yo'o sís quiri' rá sís ne uun nucuaj noco' chrej sa', ne se tiri' nu' so' man sís quiri' rá yo' ma'. 'O se racuíj so' man so' adonj. Dan me se ca'vee se ase vaa rcoo xtun' do', ca'vee se ase vaa aga' ya'an navij na acaa rque do', vaa sís quiri' rá yo', tzaj ne racuíj so' man so', yan cunu sa' so' adonj. Dan me se qui'yaj canaán nana ya ca'mii sís 'yaj suun rihanj gaa ve'é ca'ne' so' cacun' che'é yuvii nanj adonj. ²¹ Ne gaa nucuaj rá nij sís yanij man so' se vaa racuíj so' man nij sís yanij adonj”, taj Diose gaa naá a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuta' nij sís fariseo cacun' rmi' xráá Jesucristó se vaa ca'mii Jesucristó ga sís chree a

²² Guun naá doj, gaa ne ca'na' yuvii rihaan Jesucristó, ne nicaj nij yuvii man 'o sís ya'mii aráán rihaan nuu nana chree nimán a. Xa' sís nuu nana chree nimán, tzaj ne caráán rihaan so', ne ya'mii so' a. Ne nahuun nu' so', qui'yaj Jesucristó, ne naxra' rihaan so', ne ca'mii so' adonj. ²³ Dan me se quene'en nij yuvii se vaa nahuun sa' so' qui'yaj Jesucristó, ne guun niha' rá nij yuvii, ne cataj nij yuvii:

—Sís nihánj me tuvi' sís cu'naj David gaa naá, rá soj na'. Sís tinanii man ní' rihaan sayuun me sís nihánj, rá soj na' —taj nij yuvii, xná'anj nij yuvii man tuvi' yuvii me sís me Jesucristó a.

²⁴ Tzaj ne cuno nij sís fariseo daj ca'mii nij yuvii che'é Jesucristó, ne cataj nij so':

—Nuveé ma'an sís nihánj rii nana chree ma'. Maan se a'mii so' ga sís chree uun chij sís cu'naj Beelzebú, ne che'é dan rii so' nij nana chree nimán yuvii adonj —taj nij sís fariseo che'é Jesucristó, ca'mii ne nij so' a.

²⁵ Dan me se quene'en Jesucristó daj vaa nimán nij síí fariseo yo', gaa ne ca'mii so' rihaan nij síí fariseo a:

—Ne'en soj se vaa sese vaa 'o nación, ne sese xra' ta'aj nij síí uun chij rihaan nación yo' ne cunu' nij ma'an nij so' ga tuvi' nij so', ne vaa güii, ne nu' nación yo' quirí' nu' nanj adonj. Ne sese cunu' ta'aj nij yuvii man ma'an chuman' ga tuvi' yuvii, ne vaa güii quirí' nu' chiháán nij so', qui'yaj nij so' nanj adonj. Ne sese cunu' ta'aj nij yuvii man 'o barrió ga ma'an tuvi' yuvii síí man ma'an barrió yo', ne vaa güii quirí' nu' barrió yo', qui'yaj nij so' nanj adonj. ²⁶ Che'é dan me sese racuíj síí chree síí cu'naj Satanás manj rii 'unj tuvi' so' nana chree nimán nij yuvii, gaa ne asa' ca'vee guun chij ndo'o so' rihaan nij yuvii man rihaan chumii nihánj, rá soj ga. ²⁷ Dan me se sese rii 'unj nana chree nimán nij yuvii, 'yaj síí chree cu'naj Beelzebú, che'é se a'mii 'unj ga so', rá soj a. Tzaj ne nij síí tucu'yón se-nana soj me se veé danj rii uún nij so' nij nana chree nimán yuvii uún á. Ne asa' a'vee 'yaj nij so' danj, rá soj ga. Ne vaa nij so' vaa, veé danj a'mii nij so' ga síí chree, rá soj gaa na'. Che'é nana ca'mii soj me se ma'an nij síí tucu'yón se-nana soj cuta' cacun' xraá soj se vaa ca'mii ne soj adonj. ²⁸ Tzaj ne 'unj me se ya Nimán Diosé me síí racuíj manj rii 'unj nana chree nimán yuvii adonj. Che'é dan xcaj soj cuentá se vaa aj guun che'e Diosé uun chij Diosé rihaan chumii nihánj adonj.

²⁹ Ne sese me rá yo'o so' catuu so' rá ve' tucúa síí ru'vee qui'yaj ituu so' si'yaj síí ru'vee yo', ne asino numíj so' man síí ru'vee yo', gaa ne canicaj so' catzij so' tucúa síí ru'vee yo' ei. Ne ase vaa 'yaj síí atúj tucúa síí ru'vee ro', danj 'yáj man síí chree yo' chuguanj. Dan me se numíj 'unj man so', ne cuano nihánj a'néj 'unj man nu' nij síí 'nij ra'a so' adonj.

³⁰ Naj guun síí na'vej rá qui'yaj suun ga 'unj ro', síí taj ri'yunj manj me so' a. Ne naj guun síí ne racuíj manj

naqui'yaj chre' 'un̄j man yuvii canoco' man Diose ro', so' me sí ticha'nuu man nij yuvii, ne aráán so' rihaan nij yuvii se canoco' nij yuvii man Diose ei. ³¹ Che'é dan cataj xna'an̄j 'un̄j rihaan soj se vaa nu' cacun' tumé yuvii do', nu' nanā chi'ii ca'mii yuvii do', ca'vee tinavij Diose cacun' yo' che'é nij yuvii a. Tzaj ne sese nachri' yo'o so' ni'yaj so' man Nimán Diose, ne daj chihaā m̄j se quinavij cacun' yo' xraá so' a ma'. ³² Dan me se 'un̄j sij ca'neé Diose n̄icaj yu'un̄j man yuvii ro', ca'vee se ca'mii yo'o so' nanā chi'ii che'ej, tzaj ne ca'vee navij cacun' yo' xraá so' qui'yaj Diose ei. Tzaj ne sese ca'mii chi'ii yo'o so' che'é Nimán Diose, ne daj chihaā m̄j se tinavij Diose cacun' yo' xraá so' a ma'. Dan me se ca'vee se rihaan chumii nihánj do', ca'vee se ndaa cavi' so' do', tzaj ne se quinavij cacun' yo' nu' cavii nu' ca'an̄j xraá so' a ma'.

Nanā nihánj taj xna'an̄j se vaa ase vaa nimán yuvii ro', danj vaa nanā a'mii yuvii a

³³ "Sese sa' vaa 'o chruun ne sa' vaa chruj man rā chruun yo' a. Sese chi'ii vaa 'o chruun ne chi'ii vaa chruj man rā chruun yo' a. Dan me se sese ne'en yuvii se vaa vaa sa' chruj man rā chruun, ne ne'en yuvii se vaa chruun sa' me yo' a. Ne sese ne'en yuvii se vaa vaa chi'ii chruj man rā chruun, ne ne'en uún yuvii se vaa chruun chi'ii me yo' adonj. ³⁴ 'O se ase vaa xcuáā yuvaā vaa soj ei. Chi'ii vaa nimán soj, ne chi'ii vaa nanā a'mii soj ei. 'O se ase vaa se man nimán yuvii ro', danj vaa nanā avii tu'va yuvii adonj. ³⁵ Dan me se sí sa' ro', man ndo'o se sa' nimán so', ne inanj nanā sa' a'mii so' adonj. Sí chi'ii ro', man ndo'o se chi'ii nimán so', ne inanj nanā chi'ii a'mii so' adonj. ³⁶ Ne cuanō nihánj me cataj xna'an̄j 'un̄j rihaan soj se vaa nu' nanā a'mii ne nij yuvii ro', cataj xna'an̄j nij yuvii rihaan Diose me che'é ca'mii nij yuvii nanā vaa danj asa' quisj güii

ca'ne' Diose cacun' che'é cunudanj nij yuvii man rihaan chumii nihánj adonj. ³⁷ 'O se sese sa' vaa nana ca'mii so', ne cataj Diose se vaa ne tumé so' cacun' ma'. Ne sese chi'ii vaa nana ca'mii so', ne cuta' Diose cacun' xráá so' adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo yo' a.

Nana nihánj me taj xna'anj Jesucristó me suun sa' nocoo me qui'yaj Jesucristó, gaa ne guun ya rá yuvii se vaa ya vaa nana a'mii so' a

³⁸ Cachén doj, gaa ne ca'na' uún doj síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés ga doj síi fariseo rihaan Jesucristó, ne cataj nij so':

—Qui'yáá so' 'o suun sa' nocoo quene'en núj, maestro. Gaa ne guun ya rá núj se vaa ya a'mii so' á —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Xa' soj sij 'na' inanj rej chi'ii do', rej cacun' do', me se me rá gaa soj qui'yáj suun sa' nocoo ni'yaj soj, tzaj ne daj chihaa mij se qui'yáj ndaa vaa me rá soj ma'. Maan se quene'en soj se vaa ase vaa quiran' síi cu'naj Jonás síi nata' se-nana Diose gaa naá ro', danj quirán' 'unj, vaa güii, ni'yaj soj adonj. ⁴⁰ 'O se ase vaa cunuû síi cu'naj Jonás va'núj ya güii rque xcuu xij vaj rque na ya'anj ro', ta'nga' danj gaa va'núj ya güii nuvií nigan' quináá 'unj rque yo'óó quene'en soj adonj. ⁴¹ Nij síi man chuman' cu'naj Nínive ro', canicun' nij so' ga ma'an soj sij vaa i'na' rihaan chumii nihánj cuano asa' quisij güii ca'ne' Diose cacun' che'é yuvii, ne cuta' nij síi man chuman' Nínive yo' cacun' xráá soj adonj. Cuno nij so' nana ca'mii natáj síi cu'naj Jonás, ne nuchran' nimán nij so', ne canoco' nij so' man Diose adonj. Ne xa' 'unj sij nicun' rihaan soj cuano, tzaj ne sa' doj vaa 'unj rihaan síi cu'naj Jonás yo', tzaj ne taj se qui'yá' nuchran' nimán soj ma'. ⁴² Ne güii ca'ne' Diose cacun' che'é yuvii ro', cuchi' chana nicaj suun reiná guun

chij rihaan chuman' naj gan' ndo'o rej sur, ne canicun' no' rihaan soj, qui'yaj Diose, ne cuta' no' cacun' xraá soj adonj. 'O se gan' ndo'o cachée no' cuchí' no' rihaan síí cu'naj Salomón, ne cuno no' nana cuu tucu'yón Salomón man no' adonj. Ne xa' 'unj sij nicun' rihaan soj cuano, tzaj ne sa' doj vaa 'unj rihaan síí cu'naj Salomón yo' a adonj. Tzaj ne na'vej rá soj cuno soj nana a'mii 'unj rihaan soj a man adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj 'yaj nana chree gaa anicaj uún nana chree nimán yuvij a

⁴³⁻⁴⁴ "Ne gaa tihaj yuun avii yo'o nana chree nimán snó'o, ne chée rma'an nana chree yo' nano' so' rej cayáán so', tzaj ne taj se qui'yá' quirí' nana chree yo' rej cayáán so', gaa ne me rá uún nana chree yo' canicaj so' rej cavii so' gaa naá a. Dan me se taj nana chree yo': "Canicaj uún 'unj nan' 'unj rej cavii 'unj a. Ve'é nanj vaa tucuj, ne naruvii rá ve' tucuj cuano, ne uun yaj yanj rá ve' tucuj cuano adonj", taj nana chree yo' a. ⁴⁵ Gaa ne dan me se anicaj uún nana chree yo' nimán snó'o yo', ne nano' nana chree yo' yo'ó hij tuvi' nana chree yo' síí chi'ij doj, ne 'na' nique uún so' nimán snó'o yo', gaa ne cayáán taran' nij nana chree yo' a. Dan me se gaa naá gaa cayáán orún' nana chree yo', ne maan ta'nga' quij vaa nimán snó'o yo', tzaj gaa namán yo'ó hij nana chree yo', gaa ne doj a tico nana chree man so', ne doj a quij vaa nimán snó'o yo', 'yaj nana chree yo' a adonj.

"Ne ase vaa ran' snó'o yo' ro', ta'nga' danj quiran' soj sij israelitá sij na'vej rá cuno se-nana 'unj ei. 'O se che'é se natá' 'unj se-nanaj rihaan soj ro', che'é dan doj a gaa sayuun quiran' soj rihaan sayuun quiran' nij síí ataa cuno se-nanaj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés do', rihaan nij síí fariseo do' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa nii Jesucristó dō', ase vaa tinúú Jesucristó dō', ase vaa ra'vij Jesucristó dō', vaa nij sí uno rihaan Diosē a

⁴⁶Ataa quisij ca'mii Jesucristó rihaan nij yuvii, ne cuchi' nii Jesucristó dō', tinúú Jesucristó dō', rihaan ve' a. Nanó rá nij so' daj qui'yaj nij so' ca'mii nij so' ga Jesucristó a.

⁴⁷Ne cataj yo'ō so' rihaan Jesucristó a:

—Xe' ro', nicun' níí sō' nicun' tinúú sō' nicun', ne me ndo'o rá nij so' ca'mii nij so' ga sō' á —taj so' rihaan Jesucristó a.

⁴⁸Ne cataj uún Jesucristó rihaan síí cataj xna'anj rihaan Jesucristó a:

—Me chana me níí 'unj rihaan 'unj, rá sō' ga. Me síí me tinúú 'unj rihaan 'unj, rá sō' ga —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁴⁹Ne ticun' so' ra'a so' rihaan nij síí tucu'yón se-nana so', ne cataj so':

—Ni'yaj sō' ei. Ase vaa níí 'unj dō', ase vaa tinúú 'unj dō', vaa nij síí nihánj adonj. ⁵⁰Ō se yuvii uno rihaan Réé 'unj síí nicun' xta' ro', ase vaa tinúú 'unj dō', ase vaa ra'vij 'unj dō', ase vaa níí 'unj dō', vaa nij so' rihanj adonj —taj Jesucristó a.

13

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é 'núú trigó tix'nuu yo'ō so' a

¹Dan me se guun naá doj, ne curihanj Jesucristó rá ve', ne cane so' tu'va na lacuaná, ²ne ca'na' ndo'o yuvii rihaan so', ne che'é dan cavii so' rque 'ō rihoo chéé rihaan na, ne ca'anj canē so' rque rihoo yo', ne canicun' nij yuvii tu'va na lacuaná yo' a. ³Ne nanó ndo'o Jesucristó cuentó rihaan nij yuvii, cataj so':

—Dan me se curihanj 'ō síí me rá cuchruj naa 'núú trigó, ne tix'nuu so' 'núú trigó yo' rihaan yo'óó, ⁴ne cayuu doj

'núú trigó yo' rá chrej chéé yuvii, ne ca'na' xtâj chá xtâj man 'núú trigó naj rá chrej yo', ne dan me se navij nu' 'núú trigó yo', qui'yaj nij xtâj nanj adonj. ⁵ Ne yo'ó ta'aj 'núú trigó yo' ro', cayuu rihaan yuvej rej taj catun' yo'ó a. Che'é dan cuaj xra' stanj le'ej a. ⁶ Veé dan, ne quisíj güii, ne cuchrii naa le'ej, qui'yaj naán, che'é se ne ca'vee ca'anj nij yáa naa le'ej yo' a man adonj. ⁷ Ne yo'ó ta'aj 'núú trigó yo' ro', cayuu sca'núj coj tanj, ne dan me se yoo doj cachij coj tanj yo' rihaan naa le'ej, ne quinavij nu' naa le'ej, qui'yaj coj tanj yo' nanj adonj. ⁸ Ne yo'ó ta'aj 'núú trigó yo' ro', cayuu rihaan yo'ó sa', ne naa yo' ro', cachij sa' a. Dan me se rihaan ta'aj yo'ó sa' yo' cientó ya 'núú cavii, qui'yaj 'o 'o 'núú le'ej nii quinij rihaan yo'ó sa' yo', ne rihaan yo'ó ta'aj yo'ó sa' yo' va'núj chihaa ya 'núú cavii, qui'yaj 'o 'o 'núú le'ej nii quinij rihaan yo'ó sa' yo', ne rihaan yo'ó ta'aj yo'ó sa' yo' ico chí' ya 'núú trigó cavii, qui'yaj 'o 'o 'núú le'ej nii quinij rihaan yo'ó sa' yo' nanj adonj.

⁹ ”Sese taj yu'uj xrée soj, ne cunō soj nana nihánj ei. —Veé dan quisíj cuentó yo' cuentó nanó Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é nanó ndo'o Jesucristó cuentó che'é nij rasuun rihaan nij yuvii a

¹⁰ Gaa ne quinichrun' nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan so', ne xná'anj nij so' man Jesucristó a:

—Me che'é nanó so' cuentó che'é nij rasuun rihaan nij yuvii ga —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

¹¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Xa' soj, tzaj ne tihaan Diose nana rihaan soj daj qui'yaj Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj adonj. Dan me se nana ne ne'en cunudanj yuvii me nana tihaan Diose rihaan soj adonj. Ne ne racuíj Diose man yo'ó ta'aj nij yuvii quene'en nij yuvii daj qui'yaj Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj ma'. ¹² 'O se síi aj nari'

nana ro', doj a nari' uún so', ne uxrá quene'en ndo'o so', qui'yaj Diose nanj adonj. Ne sí na'vej rá nari' sa' nana ro', tanañ ca'nee Diose doj nij nana nari' so' man so', ne quinaj uun so' nanj adonj. ¹³ Che'é dan nanoj cuentó che'é nij rasuun rihaan nij yuvii yo', che'é se ni'yaj nij so' do', nanó xrej nij so' do', tzaj ne ne ne'en nij so' do', ne acaj nij so' cuentá do', ma'. ¹⁴ Ne ase vaa nana nihánj nana nata' sí cu'naj Isaías che'é Diose gaa naá ro', veé danj vaa nij yuvii ne veé danj 'yaj nij yuvii cuano ei: “Catuu uxrá nana xréé soj, tzaj ne se xcaj soj cuentá ma'. Ne ni'yaj uxrá soj, tzaj ne se quene'en soj ma'. ¹⁵ 'O se caráán ma'an nij yuvii nihánj rihaan nij so', che'é rej na'vej rá nij so' quene'en ma'an nij so', ne caráán nij so' xréé nij so', che'é rej na'vej rá nij so' cunō nij so' uún a. Ne ne atúj nana nimán nij so', 'yaj nij so', che'é yan na'vej rá nij so' xcaj nij so' cuentá ne canicaj nimán nij so' a ma'. 'O se na'vej uxrá rá nij so' quinahūun sa' nimán nij so' qui'yáá 'unj a man adonj”. Yo' me se-nana Diose nana nata' sí cu'naj Isaías che'é ma'an Diose gaa naá a.

¹⁶”Tzaj ne vaa che'é gaa niha' rá soj che'é rihaan soj do', che'é xréé soj do' ei. 'O se aj quene'en soj se vaa qui'yáj, ne aj cuno soj nana ca'mij á. ¹⁷ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa man ndo'o sí man gaa naá sí nata' se-nana Diose do', sí sa' do', guun rá quene'en se vaa quene'en nij soj, tzaj ne ne quene'en nij so' ma'. Ne guun rá nij so' cunō nij so' se vaa uno soj, tzaj ne ne cunō nij so' man adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me taj cuentó che'é 'núú trigó yo' a

¹⁸ Gaa ne cataj uún Jesucristó:

—Che'é dan cunō ma'an soj, cataj xna'anj 'unj rihaan soj me taj cuentó che'é 'núú trigó tix'nuu sí cuchruj naa yo' á. ¹⁹ Cunudanj yuvii uno nana che'é daj qui'yaj Diose

asa' guun chij Diose rihaan chumii ro', sese ne acaj sa' nij so' cuentá, ne 'na' síi chree, ne a'néj síi chree nana yo' nimán yuvii yo' a. Dan me se ase vaa 'núú trigó cayuu rá chrej chéé yuvii vaa yuvii yo' a. ²⁰ Ne 'núú trigó cayuu rihaan yo'óo taj rihaan yuvej ro', ase vaa síi uno se-nana Diose vaa yo', ne cuaj uun niha' rá so' canoco' so' nana yo', ²¹ tzaj ne ataa xcaj sa' so' cuentá, ne gaa uun che'e yuvii 'yaj yuvii sayuun man so' che'é nana noco' so', ne cuaj nu' uun na'aj so', ne tanáj so' nana yo' cuaj nanj adonj. ²² Ne 'núú trigó cayuu sca'núj coj tanj ro', ase vaa síi uno se-nana Diose vaa yo', tzaj ne nanó ndo'o rá so' che'é rasuun man rihaan chumii nihánj, ne me ndo'o rá so' qui'yaj canaán so' sa'anj, ne che'é dan tiha' yu'unj so' man ma'an so' che'é sa'anj a. Che'é dan me taj se 'yá' canoco' sa' so' nana nari' so', ne ne nuu sa' nimán so' rihaan Diose ma'. ²³ Ne 'núú trigó cayuu rihaan yo'óo sa' ro', ase vaa síi uno se-nana Diose vaa yo', ne xcaj sa' so' cuentá, ne nuu sa' nimán so' rihaan Diose a. Ne sa' uxrá 'yaj ta'aj nij so', ne sa' doj 'yaj yo'ó ta'aj nij so', ne sa' doj tzin' 'yaj yo'ó ta'aj nij so' nanj adonj. —Veé danj quisij nana ca'mii Jesucristó che'é cuentó yo' a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é coj cachij sca'núj 'núú trigó a

²⁴ Ne nanó so' yo'óo cuentó nii rihaan nij so', cataj so':

—Ase vaa qui'yaj 'o síi tix'nuu 'núú trigó sa' to'óo so' ro', danj gaa qui'yaj Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj adonj. ²⁵ Dan me se quisij tix'nuu so' 'núú trigó yo', ne rej nii orá otoj yuvii catúj 'o síi taj ri'yunj man so' to'óo so', ne tix'nuu síi chi'ii yo' caân coj chi'ii rihaan yo'óo naj 'núú trigó yo', ne veé dan me se ca'anj uún so', ²⁶ ne dan me se xra' 'núú trigó xra' coj xra', gaa ne quichihón caa raá 'núú trigó do', raá coj do', ne xcaj nij se-mozó síi to'oj yo' cuentá se vaa nuveé 'nuj trigó

me nu' naa a. Maan se man uxrá coj rque naa yo' nanj adonj. ²⁷ Che'é dan cuchi' nij se-mozó sí to'oj yo' rihaan sí to'oj, ne cataj xna'anj nij so' rihaan so', cataj nij so': “Ya inanj 'núú trigó sa' tix'nuú so' na'. Me rej cavii coj chi'ii nihánj ga, señor”, taj nij mozó rihaan sí to'oj yo' a. ²⁸ Gaa ne cataj so' rihaan nij se-mozó so' a: “Sí taj ri'yunj manj me sí tix'nuu caân coj chi'ii rihaan to'ój ei”, taj so' rihaan nij se-mozó so' a. “Ne me rá so' quirihaa núj coj ne naqui'yaj chre' núj coj na'”, taj nij mozó rihaan ru'vee yo' a. ²⁹ “Taj che'é qui'yaj soj danj ma'. Sese quirihaa soj man coj yo', gaa ne quirihaa uún soj man ta'aj 'núú trigó yo' gaa nanj adonj. ³⁰ Maan se ca'ne' rá soj cachij rcua'aan coj yo' ga 'núú trigó yo', gaa ne yavii quirii ní' naa trigó, gaa ne cataj xna'anj 'unj rihaan nij sí quirii naa se vaa asino naqui'yaj chre' nij so' coj yo', gaa ne numíj nij so' coj yo', gaa ne cacaa coj yo' adonj. Gaa ne naqui'yaj chre' nij so' 'núú trigó sa', gaa ne caraa sa' nij so' man yo' rá cuchruu adonj”, cataj sí to'oj rihaan se-mozó so' a —cataj Jesucristó rihaan nij yuvij a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é caân cuêj mostazá xlá a

³¹ Ne nihánj me yo'ó cuentó nanó Jesucristó rihaan nij yuvij a:

—Ase vaa achij caân cuêj mostazá xlá ro', danj gaa guun chij Diose rihaan chumii nihánj adonj. Dan me se nicaj yo'q so' man caân cuêj mostazá xlá, ne axríj so' caân yo' rihaan to'óo so' a. ³² Dan me se le'ej doj vaa caân cuêj mostazá xlá rihaan cunudanj nij caân, tzaj ne asa' cachij yo', ne xij doj vaa yo' rihaan nu' coj man tacaan, ne ase vaa chruun vaa yo' a. Dan me se ayuu nij xtâj vaj rej xtâ' raá cuêj yo', ne 'yaj nij xo' se-sca' nij xo' raá cuêj yo' adonj. —Danj ca'mii Jesucristó rihaan nij so' a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é levadura se 'yaj naraa nana rque rachrúun a

³³ Ne nihánj me yo'ó cuentó nanó Jesucristó rihaan nij yuvií a:

—Dan me se naqui'yaj ní' 'o chana caxrój yo'ó levadura rque cunj hariná gaa 'yaj no' rachrúun a. Dan me se ase vaa 'o chana, ne cuxra' ta'aj no' 'o va'nuj ya aga' yo'ó hariná, ne caxrój ndo'o no' yo'ó levadura, ne caxrój yuve no' man yo' ndaa navij naraa ndo'o nana rque yo' a. Ase vaa uun chij yo'ó levadura rihaan cunj hariná ro', danj gaa guun chij Diose rihaan chumii nihánj adonj. —Danj ca'mii Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa inanj cuentó nanó Jesucristó rihaan nij yuvií a

³⁴ Inanj cuentó che'é nij rasuun nanó Jesucristó rihaan nij yuvií, gaa ne a'vee nata' so' rihaan nij yuvií a. ³⁵ Danj qui'yaj so', che'é yan me rá so' qui'yaj so' nu' se vaa cataj 'o síí nata' se-nana Diose gaa naá, cataj so': “Inanj cuentó che'é nij rasuun nano 'unj rihaan yuvií, ne dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan nij so' che'é se vaa qui'yaj Diose asij qui'yaj Diose man nu' chumii nihánj adonj”. Danj ca'mii síí nata' se-nana Diose gaa naá a.

Nana nihánj taj xna'anj me taj cuentó che'é coj cachij sca'núj 'núú trigó yo' a

³⁶ Gaa ne na'née Jesucristó chrej man nij yuvií, ne catúj so' rá ve', gaa ne cuchi' nij síí tucu'yón se-nana so' rihaan so' a. Ne xná'anj nij so' man so', cataj nij so':

—Cataj xna'anj so' rihaan núj me taj cuentó che'é coj cachij sca'núj 'núú trigó yo' á —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³⁷ Gaa ne cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so', cataj so':

—Síí tix'nuu 'núú trigó sa' rihaan yo'ó ro', ase vaa 'unj sij ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvií vaa so', ³⁸ ne ase vaa

chumiij nihánj vaa yo'óo yo', ne 'núú trigó sa' ro', ase vaa nij síi cayáán ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumiij vaa yo', ne ase vaa coj chi'ii yo' ro', vaa nij síi noco' man síi chree, ³⁹ ne ase vaa síi tix'nuu caân coj chi'ii rihaan yo'óo yo' ro', vaa ma'an síi chree yo', ne ase vaa güii ca'ne' Diose cacun' che'é yuviij man rihaan chumiij nihánj ro', danj vaa güii quirii nii naa yo', ne ase vaa nij se-mozó Diose vaa nij síi quirii naa yo' á. ⁴⁰ Dan me se ase vaa naqui'yaj chre' nii man coj yo' ne cacaa yo' rihaan ya'an ro', danj gaa quiran' nij síi noco' man síi chree güii ca'ne' Diose cacun' che'é yuviij man rihaan chumiij nihánj adonj. ⁴¹ Dan me se síi ca'neé Diose nicaj yu'unj man yuviij mej, ne güii dan ca'nej 'unj man nij se-mozó 'unj, ne nariij nij so' man nij síi chi'ii 'nij sca'núj nij yuviij guun chij 'unj rihaan a. Dan me se nu' síi tumé cacun' do', nu' síi na'vej rá cunó rihaan Diose do', quirii nij se-mozó 'unj man nij so' rihaan chumiij nihánj, ⁴² ne ca'nej nij so' man nij síi chi'ii rque chrúún acaa ndo'o nanj adonj. Ne yuviij cuman rej yo' me se ta'vee ndo'o nij so', ne ndaa cha ruj ma'an nij so' cúu yan' nij so' nanj adonj. ⁴³ Gaa ne cuchuguun nij síi sa' yo' adonj. Dan me se ase vaa chuguun güii ro', danj gaa cuchuguun nij so', ne guun chij Rej nij so' síi nicun' xta' rihaan nij so' ei.

”Dan me se sese taj yu'uj xrée soj, ne cunó soj nana nihánj ei.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é chrúún sa'anj nari' yo'ó so' a

⁴⁴ ”Ase vaa 'o chrúún sa'anj 'nij yuve rque yo'óo vaa rej rihaan soj se vaa cayáán soj ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumiij nihánj adonj. Dan me se nari' 'o snó'o man chrúún sa'anj yo', gaa ne naráán uún so' yo'óo xráá yo', ne guun niha' uxrá rá so' che'é chrúún sa'anj nari' so', ne ca'anj so' cutu'vej so' nu' si'yaj so', ne nicaj so' sa'anj,

ca'anj so', quiránj so' nu' yo'óo 'nij chrúún sa'anj yo' nanj adonj.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é chruj perlá tu'vee ndo'o a

⁴⁵ Ne ase vaa sí ne tiendá ne nano' chruj perlá tu'vee ndo'o quiraan ro', danj vaa sí cayáán ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumiij nihánj adonj. ⁴⁶ Dan me se nari' sí ne tiendá yo' 'o chruj perlá sa' uxrá doj rihaan yo'ó perlá, gaa ne ca'anj so' cutu'vej so' cunudanj si'yaj so', ne nicaj so' sa'anj, quiránj so' man chruj perlá sa' doj yo' nanj adonj.

Nana nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é xcuaj atúj rque nanj tiguíj nii rá na a

⁴⁷ Ne ase vaa quiran' xcuaj catúj rque nanj tiguíj nii rá na ro', danj gaa quiran' yuvii asa' guun chij Diose rihaan chumiij nihánj ei. Dan me se tiguíj yuvii man nanj yo' rque na, ne dan me se me ma'an xcuaj catúj rque nanj yo' a. ⁴⁸ Ndaa síj gaa caraa nanj yo', gaa ne cuxuun nij yuvii man nanj yo' ndaa tu'va na yo', gaa ne ca'anj cayáán nij so' rihaan yo'óo, gaa ne narii nij so' man xcuaj sa', ne narii nij so' man xcuaj nij uún a. Gaa ne xcuaj sa' yo' me se caraa nij so' man xcuaj sa' yo' rá scaa a. Tzaj ne xcuaj nij me se quiril'ij uun nij so' man yo' nanj ei. ⁴⁹ Ne ase vaa quiran' nij xcuaj yo' ro', danj quiran' yuvii asa' ca'ne' Diose cacun' che'é yuvii, ne cavii nij se-mozó Diose ne cuxra' ta'aj nij so' man nij sí chi'ii ga nij sí vaa sa', ⁵⁰ ne quiril'ij nij so' man nij sí chi'ii yo' rque chrúún ya'aan ndo'o, gaa ne dan me se ta'vee uxrá nij so', ne ndaa cha ruj ma'an nij so' cúu yan' nij so' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é sí ne'en cunudanj se-nana Diose a

⁵¹ Ne xná'anj Jesucristó man nij sí tucu'yón se-nana so', cataj so':

—Cuno soj nu' cuentó nanó 'unj cuano na' —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij sí tucu'yón se-nana so' a.

—Cuno núj nu' cuentó yo' á —taj nij so' a.

⁵² Ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés me se sese nari' uún nij so' nana che'é güii guun chij Diose rihaan chumi nihánj, ne sí ne'en nu' nana me nij so', ne sí cuu raá guun nij so', qui'yaj nu' nana nari' nij so' adonj. Dan me se ase vaa sí ru'vee ne man rasuun nga do', rasuun naca do', rihaan ro', danj gaa nij so', ne cavii sa' uxrá nij so' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne ca'vej rá nij sí man chiháán Jesucristó chuman' cu'naj Nazaret cunō nij so' nana ca'mii Jesucristó ma'

⁵³ Dan me se quisij nanó Jesucristó nu' cuentó nihánj rihaan yuvij, ne curihanj so' rej yo', ne ca'anj so' a. ⁵⁴ Gaa ne nucu' so' rej chiháán so', ne ca'anj so' ve' tucu'yón nij sí man chiháán so' se-tucuanj Moisés, ne tucu'yón so' man nij sí man rá ve' yo' a. Dan me se caráya'anj nij so', ne cataj nij so':

—Me rej nari' sí nihánj nana cuu avii raá sí nihánj ga. Me rej nari' so' suun sa' 'yaj suun so' ga. ⁵⁵ Nuveé ta'nij sí acój chruun sí ne chiháán ní' me so' na'. Ne nii so' me chana cu'naj Mariá á. Ne tinúú so' me sí cu'naj Jacobo do', sí cu'naj José do', sí cu'naj Simón do', sí cu'naj Judas do' á. ⁵⁶ Ne nij ra'vij so' me chana ne chiháán ní' á. Tzaj ne ne ne'enj me rej me nari' so' suun nihánj qui'yaj suun so' ma' —taj nij sí man chiháán Jesucristó rihaan tuvi' nij so' a.

⁵⁷ Ne guun nacoō rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a. Ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Me rej ma'an vaj 'o síí nata' se-nanā Diose, ne aráj cochroj nij yuvii rihaan so', tzaj ne nij yuvii man chiháán so' do', nij tuvi' so' síí yanj tucúa so' do', na'vej rá caraa cochroj rihaan so' ma' —taj Jesucristó rihaan nij síí man chiháán so' chuman' cu'naj Nazaret yo' a.

⁵⁸ Ne doj vaa suun sa' qui'yaj suun Jesucristó chiháán so', che'é se ne cuchuman rá nij síí man chiháán so' ni'yaj nij so' man so' a.

14

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa cavi' Juan síí cuta' ne man yuvii, qui'yaj síí nicaj suun cu'naj Herodes a

¹ Dan me se cachén doj güii, gaa ne cuchí' nanā rihaan síí nicaj suun cu'naj Herodes che'é nu' se vaa qui'yaj Jesucristó a. ² Gaa ne cataj so' rihaan nij se-mozó so' a:

—Síí cu'naj Jesucristó ro', ya síí cu'naj Juan síí cuta' ne man yuvii me so' á. Dan me se cunuu i'na' ya uún síí cu'naj Juan, raj á. Ése síí cu'naj Juan me síí guun nucuaj qui'yaj nij suun sa' nocoo yo' nanj adonj —taj Herodes rihaan nij se-mozó so' a.

³ Danj ca'mii síí cu'naj Herodes, che'é se gaa rque doj, ne so' me síí qui'yaj quita'aa nij tanuu man síí cu'naj Juan, ne numij nij tanuu man síí cu'naj Juan, ne caxrj síí cu'naj Herodes taga' man síí cu'naj Juan gaa rque doj a. Danj qui'yaj so' che'é chana cu'naj Herodías nica tinúú Herodes síí cu'naj Felipé a. ⁴ Dan me se xcaj síí cu'naj Herodes man no', ne cataj xna'anj síí cu'naj Juan rihaan so' se vaa ne nó xcúún so' xcaj so' man choco' so' ma'. ⁵ Che'é se cataj síí cu'naj Juan rihaan so', gaa ne guun ndo'o rá síí cu'naj Herodes cavi' síí cu'naj Juan yo' a. Tzaj ne chucu'vi' so' se vaa ca'maan rá nij yuvii a. 'O se síí nata' se-nanā Diose me síí cu'naj Juan, rá nij yuvii a.

⁶ Dan me se quisij güii canuû se-cha'anj ma'an síí cu'naj Herodes, gaa ne quira'ánj ndo'o ta'níí chana cu'naj Herodías ni'yaj cunudanj nij síí ca'na' a. Ne guun niha' rá síí cu'naj Herodes quene'en so' man chana yaan quira'ánj, ⁷ gaa ne che'é dan cata' tu'va so' se vaa ya uxrá rque so' rihaan no' me ma'an rasuun cachinj no' rihaan so' a. ⁸ Dan me se cataj xna'anj chana cu'naj Herodías rihaan ta'níí no' daj ca'mii no' rihaan síí cu'naj Herodes, gaa ne canicun' chana yaan yo' rihaan síí cu'naj Herodes, qui'yaj nii no' chana cu'naj Herodías a. Ne cataj chana yaan yo':

—Ca'nej so' cúú yave síí cu'naj Juan rque aga' rco'oo, ne rque so' manj nihánj á —taj chana yaan yo' rihaan síí cu'naj Herodes, qui'yaj nii no' chana cu'naj Herodías a.

⁹ Gaa ne quinanó ndo'o rá síí cu'naj Herodes yo' gaa cuno so' nana yo' a. Quinanó rá so' se vaa cuno cunudanj nij síí ca'na' nana ca'mii so' se vaa rque so' me ma'an rasuun rihaan chana yaan yo' a. Tzaj ne cataj xna'anj so' se vaa nicaj ya chana yaan se vaa cachíín no' rihaan so' nanj á. ¹⁰ Ne ca'ne' so' suun rihaan tanuu ca'anj tanuu taga' ca'ne' tanuu cúú yave síí cu'naj Juan yo' a. Ne danj qui'yaj nij tanuu a. ¹¹ Ne ca'néé nij tanuu cúú yave Juan rque aga' rco'oo, ne ca'anj nicaj nij tanuu cúú yave Juan rihaan chana yaan yo', ne caxrjij nij so' man yo' ston chana yaan yo' a. Ne ca'anj nicaj chana yaan yo' man cúú yave Juan rihaan nii no' a.

¹² Gaa ne cuchi' nij síí tucu'yón se-nana Juan taga', ne ca'anj nacaj nij so' cúú man síí cu'naj Juan, ne cachin' nij so' man so' rque yo'óó a. Gaa ne ca'anj nij so', cataj xna'anj nij so' rihaan Jesucristó se vaa cavi' síí cu'naj Juan yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'vee quirii Jesucristó se chá 'un' mǐj snó'o a

¹³ Dan me se cuno Jesucristó daj cataj síí cu'naj Herodes che'é so', ne che'é dan curihanj Jesucristó rej yo', ne dan

me se cavii so' rque rihoo chéé rihaan na, ne ca'anj so' rej quij rej taj vaj yuvii mán a. Ne cuno nij yuvii nana se vaa ca'anj so' rej quij yo' a. Che'é dan curihanj nij yuvii chiháán nij yuvii, ne cachéé tacoj nij yuvii tu'va na lacuaná, ne ca'anj nij yuvii rej ca'anj Jesucristó a. ¹⁴ Ne nanij Jesucristó rá rihoo, ne quene'en so' se vaa aj mán uxrá yuvii, ne cunuu 'ee rá so' man nij yuvii, ne nahuun sa' taran' nij sí ran' ca'na', qui'yaj so' nanj adonj.

¹⁵ Dan me se cachén ndo'o orá, ne nanij güii, ne cuchi' nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan so', ne cataj nij so':

—Rco' quij uun me nihánj, ne taj se chá chá nij yuvii nihánj, ne cachén ndo'o orá nanj á. Qui'yáá so' se ndo'o, ne na'nej so' chrej man nij yuvii, ca'anj nij yuvii chuman' quiraan nij yuvii se chá nij yuvii á —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹⁶ —Taj che'é ca'anj nij yuvii ma'. Maan se go' ma'an soj se chá chá nij yuvii á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁷ —Tzaj ne taj se chá rihaan núj nihánj ma'. Maan orún' 'un' rachrúún do', vij guee xcuaj do', vaa rihaan núj nanj á —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹⁸ —Rque soj man yo' rihanj nihánj á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁹ Gaa ne ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij yuvii ca'anj cayáán nij yuvii rihaan coj chrin', gaa ne coro' so' 'un' nij rachrúún ne vij roj xcuaj, ne ni'yaj so' rej xta', ne nago' so' graciá rihaan Diose, gaa ne cuxra' ta'aj so' man rachrúún yo', ne caxrój so' ston nij sí tucu'yón se-nana so', ne caxrój nij so' ston nij yuvii a. ²⁰ Gaa ne chá taran' nij yuvii, ne caraa rque cunudanj nij so', ne ndaa quináj ndo'o se chá, qui'yaj nij yuvii a. Gaa ne naqui'yaj chre' nii man se quináj tu'va nij yuvii, ne caraa yo'ó chuvij ya scaa a. ²¹ Ne nij snó'o rqué Jesucristó chraa me se 'un' mój snó'o me nij so',

ne ne qui'yaj contá nii man chana man xnii man chá se chá yo' ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachéé Jesucristó rihaan na a

²² Gaa ne ra'yanj ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' se vaa cavii nij so' rihoo chéé rihaan na ca'anj nij so' rej xco na lacuaná yo', quitaj yaan nij so' rihaan Jesucristó, ne dan me se ma'an Jesucristó na'nej chrej man nij yuvii, taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a. ²³ Dan me se ca'anj nij so', ne cataj Jesucristó rihaan nij yuvii se vaa ca'vee ca'anj nij yuvii a. Gaa ne cavii orún' so' raá quij, ne cachín ni'yaj so' rihaan Diose a. Ne daj doj cata' güii raá quij, ne so' me se quináj so' raá quij yo' a.

²⁴ Dan me se gan' uxrá vaj rihoo nuu nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan na, ne güéj ndo'o rihoo yo' rihaan na, qui'yaj nana, che'é se go' nana rej rihaan rihoo yo' a. ²⁵ Dan me se yan' si'nu' ca'anj Jesucristó rej vaj nij so', chéé tacoj uun so' rihaan na yo', vaj so' nanj adonj. ²⁶ Ne quene'en nij sí tucu'yón se-nana so' man so' se vaa chéé uun so' rihaan na, ne cuchu'vi' ndo'o nimán nij so' a.

—Ta'naj me yo' ei —taj nij so' rihaan tuvi' nij so', ne caguáj nij so', che'é se cuchu'vi' nij so' a.

²⁷ Veé dan, ne nu' cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Naqui'yaj nucuaj soj nimán soj ei. 'Unj 'na' ei. Se cuchu'vi' soj ma' —taj so' rihaan nij so' a.

²⁸ Gaa ne cataj Pedró rihaan so' a:

—Sese ya ya veé so' 'na', ne qui'yáá so' se ndo'o, ne ca'vee cachee 'unj rihaan na qui'yáá so', Señor —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

²⁹ —Ca'vee ca'na' so' á —taj Jesucristó rihaan Pedró a.

Ne nanij Pedró rá rihoo, ne cachéé so' rihaan na, ne ca'anj so' rihaan Jesucristó a. ³⁰ Tzaj ne ni'yaj so' na se

vaa cavii ndo'lo nana yo', ne cuchu'vi' so', ne guun che'e so' ca'anj nij so' rque na yo' a. Che'é dan caguáj so' rihaan Jesucristó, cataj so':

—Tinanii so' manj rihaan na, Señor —taj so' a.

³¹ Veé dan, ne nu' quita'aa Jesucristó ra'a Pedró, ne quirii Jesucristó man so' rque na, ne cataj Jesucristó:

—Doj amán rá so' ni'yaj so' manj á. Me che'é guun vij nimán so' ga —taj Jesucristó rihaan so' a.

³² Gaa ne catúj roj so' rque rihoo chéé rihaan na, gaa ne canicun' nana yo' a. ³³ Gaa ne canicun' ruj nij sí man rque rihoo rihaan Jesucristó, ne cataj nij so':

—Ya ta'nij Diöse mé so' á —taj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nari' nucuj nij sí ran' man rej cu'naj Genesaret, qui'yaj Jesucristó a

³⁴ Gaa ne cuhi' nij so' tu'va na lacuaná, ne ca'anj nij so' rej cu'naj Genesaret a. ³⁵ Ne nuu yaan nij sí man rej yo' man Jesucristó, ne ca'néé nij so' nana rihaan cunudanj nij sí yanj nu' anicaj se vaa ca'na' Jesucristó a. Ne nicaj nii man cunudanj nij sí ran' yanj rej yo' ca'na' nii rihaan Jesucristó a. ³⁶ Ne cachín ni'yaj uxrá nij yuvij rihaan Jesucristó se vaa ca'vej Jesucristó cano ra'a nij so' doj tu'va sagan' so' a. Ne nu' nij sí canó ra'a doj tu'va sagan' so' ro', nahuun sa' cunudanj nij so' cuaj nanj adonj.

15

Nana nihánj taj xna'anj me che'é ne na'ya' nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó gaa chá nij so' chraa a

¹ Gaa ne quinichrun' sí fariseo do', quinichrun' sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés do', rihaan Jesucristó, ne sí cavii chuman' Jerusalén me nij so' a. Ne xna'anj nij so' man Jesucristó, cataj nij so':

² —Nij sí tucu'yón se-nana so' ro', me che'é ne uno nij so' nana cataj xna'anj nij sí man gaa naá ga. 'O se ne

na'ya' nij so' gaa chá nij so' chraa ma' —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Danj nanj ma'an soj, ne me che'é ne uno ma'an soj se-nana Diose 'yaj ma'an tucuáan noco' soj ga. ⁴ 'Q se ca'ne' Diose suun se vaa: “Caraa cochróo so' rihaan rée so' do', rihaan ní so' do' á”. Ne: “Síí a'mii chree rihaan rej do', rihaan nii do', me se vaj so' ne nu' che'e cavi' so' á”. Danj vaa nana cataj xna'anj Diose rihaan ní' á. ⁵ Tzaj ne taj soj se vaa sese cataj yo'q so' rihaan rej so' do', rihaan nii so' do', se vaa aj rqué so' nu' si'yaj so' rihaan Diose ne che'é dan se ca'vee racúij so' man rej so' do', man nii so' do', ⁶ ne daj chihaa mój ne nó xcúun so' racúij so' man rej so' do', man nii so' do', taj soj a. Dan me se danj inanj a'mii soj gaa tucu'yón soj se-nana nij síí man gaa naá, ne axríj yuve soj man se-nana Diose nanj adonj.

⁷ ”Dan me se síí tu'va rma'an me soj nanj á. Dan me se ca'mii natáj síí cu'naj Isaías se-nana Diose gaa naá, ne cataj xna'anj so' daj sij me soj a. Cataj so': ⁸ “Yuvii nihánj ro', ase vaa nana a'mii síí aráj cochroj rihanj vaa nana a'mii nij so', tzaj ne tu'va rma'an nij so' nanj á. Nimán nij so' me se inq vaa nanj adonj. 'Q se ne noco' uxrá nimán nij so' manj ma'. ⁹ Na'víj rma'an nij so' rihanj nanj á. 'Q se nanj se-nana yuvii me nana tucu'yón nij so' nanj adonj”. Dan me se-nana Diose nana a'mii che'é soj á —taj Jesucristó rihaan nij síí fariseo do', rihaan nij síí naquiyaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii do' a.

¹⁰ Gaa ne canacúun Jesucristó man nij yuvii ca'na' nij yuvii rihaan so' a. Gaa ne cataj so' rihaan nij yuvii:

—Cunq soj nana nihánj, ne xcáj soj cuentá nedí'.

¹¹ Nuveé se atúj tu'va yuvii me se 'yaj chi'ii man yuvii ma'. Se avii tu'va yuvii ro', 'yaj chi'ii man yuvii adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvii a.

¹² Gaa ne cuchi' nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan Jesucristó, ne cataj nij so':

—Ne'én so' se vaa ca'maan rá nij sí fariseo che'é nana ca'mii so' rihaan nij so' na' —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

¹³ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Xa' nij so', tzaj ne ase vaa coj xra' ma'an vaa nij so' do', vaa nana tucu'yón nij so' do' adonj. Nuveé sij tucu'yón se-nana Diöse me nij so' ma'. Che'é dan, ase vaa tiri' nii man coj xra' ma'an ro', danj gaa tiri' Diöse man nij so' ga nana tucu'yón ma'an nij so' nanj adonj. ¹⁴ Tanáj nij soj man nij so' á. Me rá nij so' cataj xna'anj nij so' rihaan yuvii daj qui'yaj yuvii á. Tzaj ne ase vaa sí aráan rihaan vaa nij so' adonj. Dan me se ne'en soj se vaa sese guun rá sí tuchrii racúj so' man yo'ó sí tuchrii nari' so' chrej ca'anj so', ne quini roj sí tuchrii yo' rá yu'uj nanj ei —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

¹⁵ Gaa ne cataj Pedró rihaan so' a:

—Cataj xna'anj so' rihaan núj me taj nana ca'mii so' che'é se atúj tu'va yuvii á —taj Pedró a.

¹⁶ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Vaa soj vaa, ne ataa xcaj ma'an soj do' cuentá a na'. ¹⁷ Ne ne'en soj se vaa nu' se atúj tu'va yuvii ro', achén yo' rque yuvii, ne urihanj yo' gaa re'é yuvii nanj á. ¹⁸ Tzaj ne se urihanj tu'va yuvii ro', yo' me nana avii nimán yuvii, ne nana yo' me 'yaj chi'ii ndo'o man yuvii adonj. ¹⁹ 'Q se nihánj me se chi'ii avii nimán yuvii a: se chi'ii do', yan ticavi' man tuvi' do', yan cotoj ga nica tuvi' do', che'é yan qui'yaj ituu si'yaj tuvi' do', che'é yan ca'mii ne che'é tuvi' do', che'é yan nachri' ni'yaj man tuvi' do', me nu' se avii nimán yuvii, ²⁰ ne nu' yo' me se vaa 'yaj chi'ii man yuvii nanj adonj. Tzaj ne che'é nu' se chá yuvii me se ca'vee se ne na'ya' yuvii gaa chá yuvii chraa, tzaj ne se qui'yaj chi'ii

yo' man yuvii ma' —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchumán rá 'o chana cananea se vaa racúj Jesucristó man no' a

²¹ Gaa ne curihanj Jesucristó rej yo', ne ca'anj so' rej naj chuman' cu'naj Tiro do', chuman' cu'naj Sidón do' a.

²² Gaa ne curihanj 'o chana cananea chana ne rej yo' a. Ne caguáj ndo'o no' rihaan Jesucristó, cataj no':

—Ne'enj se vaa tuvi' síi cu'naj David síi cane gaa naá mé so', Señor. Che'é dan cunu 'ee rá so' manj á. 'O se canó uxrá nana chree man ta'níj chala cunii nanj á —taj chana yo', caguáj no' rihaan Jesucristó a.

²³ Tzaj ne a 'ó nana ne ca'mii Jesucristó rihaan no' a. Gaa ne cuchi' nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan so', ne cachíin ni'yaj nij so' rihaan so', cataj nij so':

—Qui'yáá so' se ndo'o, ne cataj xna'anj so' rihaan chana yo' se vaa ca'anj chana yo' nanj ruguanj. 'O se nocó uxrá no' man ní', ne aguáj ndo'o no' nanj asanj —taj nij so' a.

²⁴ Gaa ne cataj so':

—Nanj chana yaníj me no', ne inanj rihaan nij yuvii israelitá ca'née Diose manj nanj á. 'O se ase vaa daán Diose matzinj ro', vaa nij síi israelitá rihaan Diose, ne aj ca'anj ni'ya uxrá nij so', ne che'é yan nano' 'unj man síi ca'anj ni'ya 'naj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

²⁵ Gaa ne cuchi' chana yo' rihaan Jesucristó, ne canicun' ruj no' rihaan Jesucristó, ne:

—Racúj so' manj, Señor —taj no' a.

²⁶ Gaa ne cataj so':

—Dan me se ne'én so' se vaa se ca'vee cata'aa ní' co'oo man rihaan nij xnii ne go' ní' cha nij chuvee ma'. Che'é dan ne nó xcúnj racúj man soj sij yaníj a man adonj. Maan se inanj ma'an nij yuvii israelitá me no xcúún 'unj racúj 'unj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan chana yo' a.

²⁷ Gaa ne cataj no':

—Veé danj vaa guee, Señor. Ne nij chuvee ro', chá nij xo' tachruu ayuu tu'va se-xqui' nij xo' nanj á. Ne ase vaa chuvee chá tachruu vaa 'unj rihaan so' nanj adonj. Che'é dan me ndo'o raj racuíj so' doj manj, raj nanj adonj —taj chana yo' rihaan Jesucristó a.

²⁸ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Cuchumán uxrá rá so' ni'yaj so' manj, nocoj. Che'é dan qui'yáj se vaa achíin so' rihanj nanj ei —taj Jesucristó rihaan no' a.

Ne veé maan orá dan nahuun sa' ta'níi chana yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' uxrá yuvii, qui'yaj Jesucristó a

²⁹ Gaa ne curihanj Jesucristó rej yo', ne cachén so' na lacuaná cu'naj Galilea, gaa ne cavii so' raa 'o quij, ne ca'anj cayáán so' rihaan yo'óo a. ³⁰ Ne cuchi' uxrá yuvii rihaan so', ne ca'na' nij yuvii nicaj nij yuvii man tuvi' nij yuvii síi ran' rihaan so' a. Dan me se síi chéé rengo do', síi tuchrii do', síi ya'mii do', síi anó chi'ii do', cuchi' rihaan Jesucristó, qui'yaj nij yuvii, ne cuchruj nij yuvii man nij síi ran' yo' tacóo Jesucristó, ne nahuun sa' nij so', qui'yaj Jesucristó a. ³¹ Ne caráya'anj ndo'o nij yuvii quene'en nij yuvii se vaa ca'mii nij síi ya'mii yo' do', se vaa cachéé sa' nij síi rengo do', se vaa nachuguun rihaan nij síi tuchrii do' a. Ne sa' uxrá ca'mii nij yuvii che'é Diose se vaa ve'é ndo'o vaa Diose síi noco' nij yuvii israelitá man a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa go' Jesucristó se chá rihaan ca'anj mij snó'o a

³² Gaa ne canacúun Jesucristó ca'na' nij síi tucu'yón se-nana so' rihaan so', ne cataj so':

—Cunuu 'ee raj man nij yuvii nihánj nanj á. 'O se quisíj va'nuj güii man nij so' gaj, ne taj yan vaj se chá nij so' a

ma'. Ne na'vej raj ca'nej 'unj man nij so' ca'anj nij so' ma'. 'O se vaj nij so' chrej, ne na'aan rque nij so', ne ninaj nij so' rá chrej, rá 'unj nanj adonj —taj Jesucristó a.

³³ Ne cataj nij sí tucu'yón se-nana so' rihaan so' a:

—'O se rco' quij un me nihánj, ne me rej quiri' ní rachrúun chá cunudanj nij yuvií nihánj ga —taj nij so' a.

³⁴ —Me daj rachrúun vaa rihaan soj ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij sí tucu'yón se-nana so' a.

—Daj 'o chij rachrúun ne daj doj xcuaj le'ej nii ne, vaa rihaan núj nanj adonj —taj nij so' a.

³⁵ Gaa ne ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij yuvií se vaa cayáan nij yuvií rihaan yo'óo a. ³⁶ Gaa ne nicaj so' chij rachrúun yo' ne doj xcuaj, ne nago' so' graciá rihaan Diose, gaa ne cuxra' ta'aj so' man rachrúun yo' do', man nee xcuaj yo' do', ne caxrij so' ston nij sí tucu'yón se-nana so', ne rqué nij so' rihaan nij yuvií a. ³⁷ Gaa ne chá cunudanj nij yuvií, ne ndaa caraa rque nij so' a. Gaa ne naqui'yaj chre' nii se vaa quináj tu'va nij yuvií yo', ne quisíj 'o cunu' chij ya scaa caraa qui'yaj se quináj tu'va nij yuvií yo' a. ³⁸ Dan me se cunudanj nij so' chá, ne quisíj ndaa ca'anj míj nij snó'o chá, ne ino me se chá nij chana do', nij xnii do', nanj adonj. ³⁹ Gaa ne na'née Jesucristó chrej man nij yuvií, ne cavii so' rá rihoo chée rihaan na, ne ca'anj so' rej cu'naj Magadán a.

16

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachín nij sí fariseo do', nij sí saduceo do', qui'yaj Jesucristó 'o suun sa' nocoo quene'en nij so' a

¹ Gaa ne cuchi' nij sí fariseo cuchi' nij sí saduceo cuchi' rihaan Jesucristó, ne me rá nij so' quene'en nij so' sese ya sí ca'née Diose me Jesucristó a. Che'é dan cachín ni'yaj nij so' rihaan Jesucristó se vaa racuíj Diose man Jesucristó,

ne qui'yaj Jesucristó 'o suun sa' nocoo quene'en nij so', gaa ne guun ya rá nij so' se vaa sí ca'néé ya Diose me Jesucristó, rá nij so' a. ² Gaa ne ca'mii Jesucristó rihaan nij so', cataj so':

—Dan me se gaa ata' güii, ne ni'yaj soj xta', ne sese maree vaa xta', ne: “Xraj, ne x'nuu a'yuj”, taj soj á. ³ Ne rej na'yaan ni'yaj soj xta', ne sese maree vaa rej xta', ne sese aráán ndo'o ngaa rej xta', ne: “Corá caman' uxrá maan”, taj uún soj á. Dan me se ne'en soj xcaj soj cuentá che'é se vaa ne'en soj rej xta', tzaj ne ne ne'en soj xcaj soj cuentá che'é sayuun quiran' soj sij man rihaan chumiñ nihánj vaa güii a ma'.

⁴ ”Maan che'é se yuviñ 'na' rej chi'ii na'vej rá canoco' sa' man Diose me soj sij israelitá, ne che'é dan me rá soj qui'yaj suun sa' nocoo á. Tzaj ne se qui'yaj suun sa' nocoo ma'. Maan se quene'en soj se vaa ase vaa quiran' sí cu'naj Jonás sí nata' se-nana Diose gaa naá ro', danj quirán' 'unj, vaa güii nanj á —taj Jesucristó rihaan nij sí fariseo do', rihaan nij sí saduceo do' a. Gaa ne tanáj Jesucristó man nij so', ne ca'anj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne ca'vej rá Jesucristó cunõ nij sí tucu'yón se-nana so' man nana tucu'yón nij sí fariseo do', nij sí saduceo do' a

⁵ Gaa ne ca'anj nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó rej xco na lacuaná, gaa ne xcaj nij so' cuentá se vaa quini'yón nij so', ne ñicaj nij so' rachrúun cha nij so' a. ⁶ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Cutumé soj man soj se gaa nanj quirán' soj sayuun, qui'yaj se-levadura nij sí fariseo do', nij sí saduceo do' á —taj Jesucristó no nij so' a.

⁷ Ne nuchruj raá ndo'o nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó che'é nana ca'mii so', ne:

—Che'é se taj rachrúún nicaj ní', ne che'é dan a'mii so' che'é levadura se 'yaj naraa nana rque rachrúún nanj adonj —taj nij so' a.

⁸ Ne aj ne'en Jesucristó daj uun nimán nij so', ne che'é dan cataj so':

—Me che'é nanó ndo'o rá soj se vaa taj rachrúún rihaan soj ga. 'O se doj amán rá soj ne'en soj manj vaa gaa nanj asan. ⁹ Me che'é ataa xcaj soj cuentá ga. Ne ne nuú rá soj gaa vaa daj 'o 'un' guee rachrúún rihaan ní' tzaj ne quisíj chá cunu' 'un' mǐj snó'o, qui'yáj a. Ne ndaa que'ee scaa se chá quináj tu'va yuvii gaa naqui'yaj chre' soj a. ¹⁰ Ne me che'é quini'yón soj che'é chij rachrúún ga. Ne nuú rá soj gaa vaa daj 'o chij guee rachrúún rihaan ní' tzaj ne quisíj chá cunu' ca'anj mǐj snó'o, qui'yáj a. Ne ndaa que'ee scaa se chá quináj gaa naqui'yaj chre' uún soj a. ¹¹ Daj me che'é ne ne cunō soj ga. Nuveé che'e nanj rachrúún ca'mij rihaan soj ma'. Maan se cutumé soj man soj se gaa nanj quiran' soj sayuun qui'yaj se-levadura nij síí fariseo do', nij síí saduceo do' adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹² Gaa ne xcaj nij so' cuentá se vaa nuveé che'e nanj levadura se 'yaj naraa nana rque rachrúún me cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so' se vaa cutumé nij so' man nij so'; maan ne 'o se che'e se ne ca'vej rá Jesucristó tihá' yu'unj nij síí fariseo do', nij síí saduceo do', man nij so' ga se-nana nij so' ro', che'é dan ca'mii Jesucristó nana vaa danj rihaan nij síí noco' man so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Pedró me síí me Jesucristó a

¹³ Gaa ne ca'anj Jesucristó rej naj chuman' cu'naj Cesarea de Filipino, gaa ne xná'anj so' man nij síí tucu'yón se-nana so', cataj so':

—Daj taj nij yuvii che'é 'unj sij ca'née Diose nīcaj yu'unj man yuvii ga. Ne me síí mé 'unj, taj nij yuvii ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij so' a.

¹⁴ —Vaa síí taj se vaa síí cu'naj Juan síí cuta' ne man yuvii mé so' ei. Ne vaa síí taj uún se vaa síí cu'naj Elías síí nata' se-nānā Diose gaa naá me uún so' chuguanj. Ne vaa síí taj uún se vaa síí cu'naj Jeremías do', yo'ó síí nata' se-nānā Diose gaa naá do', me uún so' xa'. 'O se danj taj 'o 'o nij yuvii che'é so' nanj adonj —cataj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹⁵ —Ne ma'an soj, gaa ne me síí mé 'unj, rá ma'an soj ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij síí tucu'yón se-nānā so' a.

¹⁶ Gaa ne cataj síí cu'naj Simón Pedró:

—Síí ca'née Diose tīnānii man yuvii rihaan sayuun mé so', ne ta'nij Diose síí vaa i'na' ya mé so' ei —taj so' rihaan Jesucristó a.

¹⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan Pedró a:

—Qui'yaj uxrá Diose se luj che'é so', Simón ta'nij síí cu'naj Jonás á. 'O se nuveé nānā cataj xna'anj yuvii rihaan so' me nānā ca'mii so' cuano ma'. 'O se Réé 'unj síí nicun' xta' me síí racuīj mán so' narí' so' nānā yo' nanj adonj.

¹⁸ Ne cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan so' se vaa ya Pedró cu'naj so', che'é se ase vaa yuvej ne tacóo ve' ro', vaa so', ne síí nucuaj ndo'o nimán mé so' ei. Che'é dan, ase vaa 'yaj nii une' nii ve' xráá yuvej ro', danj gaa qui'yáj, cune' 'unj man nij síí nocó' manj, se vaa guun nucuaj rá nij so' mán so', ne nīcaj yu'unj so' man nij so', qui'yáj nanj adonj. Ne se cavi' nu' soj sij nocó' manj a ma'. 'O se gaa i'na' soj nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj. ¹⁹ Ne cune' 'unj mán so' se vaa guún so' síí qui'yaj cayáán yuvii ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj, ne naj guun rasuun cataj xna'anj so' se vaa ne nó xcúún yuvii qui'yaj

yuvii me se veé danj ma'an Diose na'vej qui'yaj yuvii danj ma'. Ne naj guun rasuun cataj xna'anj so' se vaa ca'vee qui'yaj yuvii me se veé danj ma'an Diose a'vej qui'yaj yuvii danj adonj. —Inanj danj ca'mii Jesucristó rihaan síí cu'naj Pedró a.

²⁰ Gaa ne cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij síí tucu'yón se-nana so' se vaa se nata' nij so' rihaan a 'ó yuvii se vaa síí ca'née Diose tinanii man yuvii rihaan sayuun me so', taj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó se vaa cavi' so', ne cunu i'na' uún so' a

²¹ Dan me se güii yo' guun che'e Jesucristó cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij síí tucu'yón se-nana so' se vaa no xcúun so' cavi' so' chuman' Jerusalén, ne quirán' ndo'o so' sayuun qui'yaj nij síí uun chij do', nij xrej ata suun nocoo doj do', nij síí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan nij yuvii do' a. Ne ticavi' nii man so', ne cachén va'núj güii, gaa ne cunu i'na' uún so', cataj so' a. ²² Gaa ne quirii yaníj síí cu'naj Pedró man Jesucristó, ne guun che'e so' cataj so' se vaa ne nó xcúun Jesucristó ca'mii Jesucristó danj a. Ne cataj Pedró:

—Cunu 'ee rá Diose mán so', Señor. Daj chihaa míj se quirán' so' danj ma' —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

²³ Gaa ne canicaj Jesucristó, ne ca'mii so' rihaan Pedró a:

—Naxuun so' mán so' rihanj á. Na'vej raj quene'enj mán so' ma'. 'O se ase tu'va síí chree síí cu'naj Satanás ro', danj tu'vá so', ne aráan so' chrej rihanj cunoj rihaan Diose ei. Danj tu'vá so', che'é se ne acaj so' cuentá daj me rá Diose adonj. Maan se inanj acaj so' cuentá daj me rá yuvii nanj adonj —taj Jesucristó rihaan síí cu'naj Pedró yo' a.

²⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a:

—Sese me rá yo'o so' canoco' so' manj, ne se guun rá so' qui'yaj so' se vaa me rá ma'an so' qui'yaj so' ma'. Ne ca'vee se quiran' uxrá so' sayuun do', ca'vee se ndaa cachron nii man so' rihaan rcutze do', tzaj ne yo'o qui'yaj suun so' che'ej, ne yo'o canoco' raan so' manj adonj. ²⁵ Tzaj ne sese vaa 'o síi me rá tinanii man ma'an rihaan sayuun, ne vaa güii yo'o cavi' nimán so' adonj. Tzaj ne sese cavi' yo'o so' che'é se vaa me so' síi noco' manj, ne vaa güii cunuú i'na' uún so' adonj. ²⁶ Ne a me se quirii 'o so' sese qui'yaj canaán so' nu' rasuun man rihaan chumii nihánj ne ca'anj ni'ya nimán so', rá soj ga. Daj chihaa mǐj se ca'vee cavii sa' so', qui'yaj rasuun man rihaan chumii nihánj a ma'. Tzaj ne ca'vee se navij nu' si'yaj yo'o so' rihaan chumii nihánj, tzaj ne sese gaa i'na' nimán so' nu' cavii nu' ca'anj, ne quinano rá so', rá soj na'. Daj chihaa mǐj se quinano rá so' a ma'. 'O se cavii sa' uxrá so' nanj adonj.

²⁷ 'O se ya ya ca'na' 'unj sij ca'née Diose nıcaj yu'unj man yuvii, ne uxrá ve'é gaa 'unj, qui'yaj Réé 'unj, ne ca'na' nij se-mozó so' ga 'unj nanj adonj. Gaa ne naru'vee 'unj rihaan 'o 'o so' che'é suun qui'yaj suun 'o 'o so' nanj adonj.

²⁸ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa xa' ta'aj soj sij nicun' nihánj cuano me se gaa ataa a cavi' ta'aj soj, ne ya quene'en ta'aj soj asa' ca'ná' 'unj guun chij 'unj rihaan chumii nihánj, ne quene'en ta'aj soj manj nanj adonj. Dan me se síi ca'née Diose nıcaj yu'unj man yuvii mej nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

17

Nana nihánj taj xna'anj se vaa chuguun ndo'o man Jesucristó ni'yaj nij síi tucu'yón se-nana so' a

¹ Cachén vatān' güiii, gaa ne nicaj Jesucristó man síi cu'naj Pedró dō', síi cu'naj Jacobo dō', tinúú Jacobo síi cu'naj Juan dō', ca'anj so' raá 'o quij xcaan rej taj vaj a 'ó yuvií ne a. ² Gaa ne yo'o cunuu ino cunudanj man Jesucristó ni'yaj nij síi tucu'yón se-nana so', ne dan me se chuguun ndo'o rihaan so', ne ase vaa chuguun güii ro', danj chuguun rihaan so' nanj á. Ne nuu catzii ndo'o sagan' so', ne ase vaa ya'an chuguun vaa sagan' so' a. ³ Gaa ne naqui'yaa síi cu'naj Moisés síi cane gaa naá ga síi cu'naj Elías síi cane gaa naá rihaan nij so', ne nanó roj so' cuentó ga Jesucristó a. ⁴ Gaa ne cataj Pedró rihaan Jesucristó a:

—Cunaj uxrá vaa mán núj nihánj ga so', Señor. Sese me rá so', ne qui'yáá 'unj va'núj ve' yacataj cane soj nanj á. 'O ve' cané so', ne yo'ó ve' cane síi cu'naj Moisés, ne yo'ó ve' cane síi cu'naj Elías ei —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

⁵ Ataa quisij ca'mii Pedró, ne ca'na' 'o ngaa chuguun ndo'o, ne caráán ngaa chuguun yo' man taran' nij so' a. Gaa ne Diose ro', ca'mii nana cuno nij so' rque ngaa yo', ne cataj Diose:

—Síi nihánj me ta'níj adonj. 'Ee raj man so', niha' raj ni'yaj 'unj man so' adonj. Cuno soj rihaan so' ei —taj Diose cuno nij so' a.

⁶ Dan me se cuno nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó nana yo', gaa ne ca'anj quinaj nij so' rihaan yo'óó, ne cuchu'vi' ndo'o nij so' a. ⁷ Gaa ne cuchi' Jesucristó rihaan nij so', ne cuta' ra'a so' xráá nij so', ne cataj so':

—Canicun' caya soj, ne se cuchu'vi' soj ma' —taj so' a.

⁸ Gaa ne naxcāj rihaan nij so' ni'yaj nij so', ne daj orún' Jesucristó nicun', quene'en nij so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa síi cu'naj Elías ro', danj vaa síi cu'naj Juan síi cuta' ne man yuvií a

⁹ Gaa ne gaa nanij nij so' tacóó quij yo' me se ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij so', cataj so':

—Se nata' soj rihaan a 'ó yuvii che'é se vaa quene'en soj cuan' ma'. Yo'ò dínj gaa tu'va soj che'é se vaa quene'en soj á. Ndaa quisíj caví' 'unj ne cunuu i'na' uún 'unj, gaa ne ca'vee nata' soj se vaa quene'en soj daj quirán' 'unj sij ca'née Diose nıcaj yu'unj man yuvii nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁰ Gaa ne xná'anj nij síi tucu'yón se-nana so' man so', cataj nij so':

—Me che'é taj nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii se vaa asino ca'na' síi cu'naj Elías síi nata' se-nana Diose gaa naá, gaa ne ca'vee ca'ne' Diose cacun' che'é yuvii ga —taj nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó, xná'anj nij so' man Jesucristó a.

¹¹ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Ya a'mii nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés, taj nij so' se vaa asino ca'na' síi cu'naj Elías, gaa ne naqui'yaj sa' so' nu' rasuun adonj. ¹² Tzaj ne cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa aj ca'na' síi cu'naj Elías yo', tzaj ne ne cunó nij yuvii rihaan so' ma'. Maan se qui'yaj ya nij yuvii ndaa vaa me rá ma'an nij yuvii man so' nanj adonj. Ne nda' se sij ca'née Diose nıcaj yu'unj man yuvii mej, tzaj ne ase vaa quiran' so' sayuun qui'yaj nij yuvii ro', danj inanj quirán' 'unj sayuun qui'yaj uún nij yuvii nanj adonj —taj Jesucristó a.

¹³ Gaa ne xcaj nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó cuentá se vaa ca'mii Jesucristó che'é síi cu'naj Juan síi cuta' ne man yuvii cataj Jesucristó se vaa síi nacaj se-suun síi cu'naj Elías me síi cu'naj Juan yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o xnii nuu nana chree nimán, qui'yaj Jesucristó a

¹⁴ Gaa ne ca'anj nij so' rej vaj ndo'o yuvii, ne cuchi' 'o snó'o rihaan Jesucristó, gaa ne canicun' ruj so' rihaan Jesucristó, gaa ne cataj so':

¹⁵ —Cunuu 'ee rá so' man ta'níj, Señor. 'O se quisnúu so', qui'yaj yavii, ne inanj naxru' so' rihaan ya'an, ne ran' ndo'o so' sayuun nanj adonj. Veé dan, ne inanj naxru' so' rque na uún, ne ne ni'yanj uxrá ran' so' ma'. ¹⁶ Ne ca'anj nicaj 'unj man so' rihaan nij síi tucu'yón se-nana so', tzaj ne taj se qui'yá' nahuun sa' so', qui'yaj nij so' ma' —taj snó'o yo' a.

¹⁷ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Dan me se síi ne amán rá me soj sij man rihaan chumii nihánj cuano, ne chi'ii vaa nimán soj, ne a me daj cachej ga soj, ne a me daj gaa naj nimanj ni'yaj 'unj man soj, gaa ne ca'vee qui'yaj canaán soj ga. Nicaj soj man xnii ca'na' soj rihanj cuaj á —taj Jesucristó a.

¹⁸ Gaa ne ca'ne' Jesucristó suun rihaan nana chree nuu nimán xnii se vaa tanáj so' man xnii yo' a. Gaa ne curihanj so' nimán xnii, ca'anj so', ne veé maan orá dan nahuun sa' xnii yo' a.

¹⁹ Gaa ne cuchi' inanj nij ma'an nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan Jesucristó, ne xná'anj nij so' man so', cataj nij so':

—Me che'é ne guun nucuaj núj ca'vee quirii núj man nana chree yo' nimán xnii ga —cataj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

²⁰ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Che'é se doj amán rá soj, che'é dan ne ca'vee guun nucuaj soj ei. Tzaj ne ne'en soj se vaa caân man raá cuêj mostazá xlá, ne nda' se tzin' vaa yo', tzaj ne asa' achij yo', ne ase vaa caân chruun chii ndo'o ro', vaa yo' ei. Ne ase vaa caân cuêj mostazá xlá yo' ro', danj gaa ma'an soj á. Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sese ya amán rá soj ne sese cataj soj rihaan 'o quij se vaa curihanj quij yo' rej nicun' yo' ne natuna quij yo' rej nicun' quij yo', ne sese ya ya cuchuman rá soj se vaa ca'anj quij yo', ne cavii quij yo'

rej nicun' yo', ne ca'anj yo' níchrej ei. Ne guun nucaj soj qui'yaj soj cunudanj nanj adonj. ²¹ Ne nana chree vaa danj ro', se ca'vee qui'yaj ní curihanj nij so' nimán yuvii sese ne achíin ni'yaj ndo'o ní' rihaan Diose ne sese ne toco' ní' x'naa man ma'an ní' che'é se aráj guee ní' rihaan Diose a —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj uún Jesucristó se vaa cavi' so' ne cunuu i'na' uún so' a

²² Dan me se cunuu chre' uún taran' nij so' estadó Galilea, gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij síi tucuyón se-nana so' a:

—'Q se síi ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvii mej, ne vaa güii nago' nii manj rihaan yuvii adonj. ²³ Dan me se ticavi' nij yuvii manj, gaa ne cachén va'núj güii, gaa ne cunuu i'na' uún 'unj nanj adonj —taj Jesucristó a.

Gaa ne quinanó ndo'o rá nij síi tucuyón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é ne nó xcúún Jesucristó go' so' puextó che'é nuvíi a

²⁴ Catúj nij so' chuman' Capernaum, gaa ne cuchi' nij síi ca'néj puextó che'é nuvíi rihaan síi cu'naj Pedró, ne xná'anj nij so' man Pedró, cataj nij so':

—Síi tucuyón nana rihaan soj ro', o' so' puextó che'é nuvíi na' —taj nij so' a.

²⁵ —O' so' ei —taj Pedró rihaan nij so' a.

Gaa ne catúj Pedró rá ve', tzaj ne aj ne'en Jesucristó se vaa me rá Pedró xná'anj Pedró sese ya o' Jesucristó puextó che'é nuvíi a. Che'é dan asino Jesucristó xná'anj man Pedró, cataj so':

—Daj uun rá so', ga Simón!. Nij síi nicaj suun rey uun chij rihaan yuvii man rihaan chumii nihánj me se me síi a'néj nij so' puextó rihaan ga. Rihaan ma'an ta'níi nij so'

na'. Ase rihaan yo'ó yuvii xa' —taj Jesucristó, xná'anj so' man Pedró a.

²⁶ —Rihaan yo'ó yuvii adonj —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

Gaa ne cataj Jesucristó:

—Che'é dan taj che'é go' ta'níi síi nicaj suun puextó ma'. Ne ase vaa síi nicaj suun vaa Réé 'unj Diose, ne rii ta'nga' so' rihaan nuvií, ne che'é dan ne nó xcúnj goj puextó che'é nuvií ma'.

²⁷ "Tzaj ne se guun ca'maan rá nij síi a'nej puextó che'é nuvií, qui'yaj ní' ma'. Che'é dan ca'anj so' tu'va na lacuaná, ne tagüéj so' 'o aga' ata'aa xcuaj rque na, ne quita'aa so' xcuaj cano aga' asino yaan á. Gaa ne nuxra' so' tu'va xcuaj yo', ne quirí' so' sa'anj aga' estatero tu'va xcuaj yo', ne go' so' sa'anj yo' che'é ní' rihaan nij síi a'nej puextó á —taj Jesucristó a.

18

Nana nihánj taj xna'anj me síi me síi guun chij doj asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj a

¹ Veé maan orá dan cuchi' nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan so', ne xná'anj nij so' man so' a:

—Ne me síi me síi guun chij doj asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj ga —taj nij so' a.

² Gaa ne canacúun Jesucristó ca'na' 'o ne'ej rihaan so', ne cachrón so' man ne'ej yo' tanuu nij síi tucu'yón se-nana so', ³ ne cataj so':

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa no xcúun soj nuchran' nimán soj, ne ase vaa ne'ej nihánj ro', danj gaa soj á. Sese na'vej rá soj qui'yaj soj danj, ne daj chihaa mǐj se cayáan soj ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj a ma'. ⁴ Dan me se sese naqui'yaj nica' yo'o so' nimán so', ne sese ase vaa nimán ne'ej nihánj

danj gaa nimán so', ne so' me síi guun chij doj asa' guun chij Diose rihaan chumiij nihánj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj quirán' síi qui'yaj chi'ii nimán 'o síi nica' nimán síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

⁵”Ne me ma'an 'o síi aráj cochroj ne a'mii sa' ga 'o ne'ej nihánj che'ej, ne adi' ma'anj me aráj cochroj ne a'mii sa' so' ga vaa nanj adonj. ⁶Dan me se me ma'an 'o síi qui'yaj chi'ii nimán 'o síi le'ej amán rá ni'yaj manj, ne ca'vee a doj cavii sa' síi qui'yaj danj sese toco' nii 'o yuvej xij váj 'núú trigó gaán chihá so' ne tagüéj nii man so' rque na ya'anj nanj adonj. Dan me se doj a sayuun quirán' so', sese qui'yaj chi'ii so' nimán 'o síi le'ej amán rá ni'yaj manj adonj. ⁷Nique ndo'o nij síi man rihaan chumiij nihánj, che'é se vaa ya'núj uxrá rihaan nij so' canoco' nij so' chrej chi'ii ei. Ne inanj danj vaa chumiij nihánj, man ndo'o chrej chi'ii canoco' yuvii ei. Tzaj ne nique síi 'yaj anoco' yuvii chrej chi'ii yo' nanj adonj. 'O se daj chihaa mǐj se cavii sa' so' ma'.

⁸”Dan me se sese ra'á so' do', tacóo so' do', me rá qui'yaj cacun', ne táa a se ca'ne' so' man yo', gaa ne se gaa nanj ca'anj so' rihaan ya'an qui'yaj yo' ei. Taj se 'yaj sese taj vaj tacóo so' do', ra'á so' do', tzaj ne ca'vee cayáán so' ga Diose gaa ei. Tzaj ne sese quitaj ra'á so' do', tacóo so' do', ne qui'yaj nij yo' cacun', ne ca'anj so' rihaan ya'an, qui'yaj nij yo', ne dan me se yo' me se cunuû so' nu' cavii nu' ca'anj ei. ⁹Veé danj uún sese me rá rlij rihaan so' qui'yaj yo' cacun', ne táa a se quirii so' man yo', ne síi rihaan canuu gaa so', tzaj ne ca'vee cayáán so' ga Diose gaa ei. Tzaj ne sese cunuû rlij rihaan so' ne qui'yaj yo' cacun', ne ca'anj so' rihaan ya'an, qui'yaj yo' ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é ndo'o tumé Diose man nij síi vaa nica' nimán síi noco' man so' a

¹⁰ "Cutumé soj man soj se cataj soj se vaa taj yu'vee nó yo'ò tuvi' soj sí nica' nimán ei. 'O se cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa vaa se-mozó Réé 'unj sí nicun' xta' tumé man 'o 'o nij so' nanj adonj. Ne niganj nicun' nij so' rihaan Réj, ne uno Réj nu' nana nata' nij so' rihaan Réj ei. ¹¹ 'O se xa' 'unj sij ca'néé Diose nicaj yu'unj man yuvij, tzaj ne ca'ná' 'unj che'é rej tinanii 'unj man nij sí ca'anj ni'ya rihaan sayuun a.

¹² "Tumé Diose man nij sí nica' nimán sí noco' man so', rá soj na'. Nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj á. Ne'en soj se vaa sese vaa 'o cientó daán yo'ò so' matzinj, ne sese ca'anj ni'ya orún' matzinj yo', ne tanáj sí daan matzinj yo' man ca'anj chihaa xnu' ca'anj matzinj yo' raa quij, ne ca'anj so' nano' so' matzinj ca'anj ni'ya yo' ei. ¹³ Ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sese nari' so' daán so' matzinj, ne guun niha' uxrá rá so' nanj adonj. Doj tzin' gaa niha' rá so' che'é ca'anj chihaa xnu' ca'anj nij matzinj ne ca'anj ni'ya a. Tzaj ne che'é matzinj nari' uún so' doj a gaa niha' rá so' nanj adonj. ¹⁴ Dan me se ase vaa na'vej rá so' ca'anj ni'ya orún' daán so' matzinj ro', danj vaa na'vej rá Rej ní' sí nicun' xta' ca'anj ni'ya a 'ó sí nica' vaa nimán sí noco' man so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa vaa suun rihaan ní' ca'mii ní' rihaan tinúú ní' che'é cacun' tumé tinúú ní' a

¹⁵ "Ne sese qui'yaj tinúú so' cacun' rihaan so', ne ca'anj orún' so' rihaan so', ne cataj xna'anj so' rihaan so' che'é cacun' tumé so' á. Ne sese cunó so' rihaan so', ne dan me se aj qui'yaj canaán so', ne yo'ò canoco' tinúú so' man Diose ga so' vaa gaa nanj adonj. ¹⁶ Tzaj ne sese ne cunó so' rihaan so' ne nicaj so' yo'ó do', yavíj do', tinúú so' ca'anj so' rihaan tinúú so' sí tumé cacun' yo', ne ndaa síj, gaa ne canicun' vij va'núj soj sij cunó nana ca'mii so', gaa ne guun ya rá soj a. Sese 'o cuyaan gaa nana ca'mii vij va'núj

síi quene'en, ne ya vaa nana ca'mii nij so' a. ¹⁷ Ne sese ne cunō síi tumé cacun' rihaan vij va'nuj nij tinuj nij soj, gaa ne ca'anj soj nata' soj rihaan taran' nij síi noco' man Diose yanj chiháán soj á. Ne sese ne cunō so' rihaan taran' nij síi noco' man Diose, gaa ne guun yanj soj rihaan so' á. Dan me se ase vaa 'o síi yanj do', ase vaa 'o síi tiha' yu'unj che'é puextó do', danj gaa so' rihaan soj ei.

¹⁸ ”Cuanō nihánj me cataj yá 'unj rihaan soj se vaa a me ma'an rasuun se ca'vee qui'yaj yuvii rá soj, ne veé danj na'vej rá Diose qui'yaj yuvii uún a. Ne naj guun rasuun cataj soj se vaa ca'vee qui'yaj yuvii, ne veé danj gaa qui'yaj yuvii, rá ma'an Diose uún a. ¹⁹ Dan me se cataj uún 'unj rihaan soj, ne sese vaa vij soj me rá cachinj ni'yaj rihaan Réj síi nicun' xta', ne cachinj ni'yaj soj se vaa achiin rihaan soj, ne rque so' man soj se vaa achiin man soj a. ²⁰ Ése me rej ma'an nuu chre' 'o vij síi noco' manj cachinj ni'yaj nij so', ne veé danj nicun' ma'anj ga nij so' a —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcuún ndo'o ní' caraa x'naa ní' che'é tinúú ní' a

²¹ Gaa ne cuchi' síi cu'naj Pedró rihaan Jesucristó, ne xná'anj so' man so', cataj so':

—Me daj nó xcúnj caraa x'naj che'é tinúj síi qui'yaj chi'ii manj ga. Chij ya caraa x'naj na' —taj Pedró, xná'anj so' a.

²² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ne ne'en uxrá so' á. 'O se naj guun cacun' qui'yaj tinúú so', ne yo'o caraa x'naa niganj so' che'é tinúú so' nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj. ²³ Dan me se ase vaa 'o síi nicaj suun rey ro', danj gaa Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj adonj. Dan me se síi nicaj suun rey yo' me se 'o güiii, ne guun rá so' nachin' so' sa'anj man nij se-mozó so' a. ²⁴ Dan me se guun che'e so' ca'nee so'

sa'anj vaa xcúún, ne asino yaan nicaj nii man 'o síí 'yaj xcúún que'ee millón pesó ca'na' nii rihaan síí nicaj suun rey yo' a. ²⁵ Ne taj yan vaj a doj sa'anj nicaj síí 'yaj xcúún yo' narque so' rihaan rey a ma'. Che'é dan cataj xna'anj síí nicaj suun rey yo' se vaa cane' mozó cane' nica mozó cane' ta'níí mozó cane' nu' si'yaj mozó cane', gaa ne nari' rey se-sa'anj rey, taj rey a. ²⁶ Gaa ne canicun' ruj mozó yo' rihaan síí nicaj suun rey yo', ne cachíín ni'yaj uxrá so', cataj so': “Caraa x'naa uxrá so' doj, ne vaa güii narquej cunudanj sa'anj mán so', síí chij”, taj se-mozó so' rihaan so' a. ²⁷ Gaa ne cunuu 'ee rá síí nicaj suun rey ni'yaj so' man se-mozó so', ne ca'néj so' xcúún xráá mozó yo', ne ca'ne' rá so', ca'anj uun mozó yo', qui'yaj so' a.

²⁸ ”Veé dan, gaa ne curihanj mozó yo', ca'anj so', gaa ne nari' tuvi' so' ga yo'ó mozó 'yaj suun rcua'aa ga so', gaa ne yo'ó mozó yo' me síí qui'yaj xcúún doj pesó rihaan mozó caráj x'naa rey a. Gaa ne quita'aa so' man tuvi' so' mozó yo', ne cataj so': “Narque so' nu' se vaa 'yaj xcúún so' rihanj cuaj vij”, taj so' rihaan tuvi' so' a. ²⁹ Gaa ne canicun' ruj yo'ó mozó yo' rihaan tuvi' so' síí nachin' xcúún yo', gaa ne cataj so': “Caraa x'naa so', ne vaa güii, ne narquej sa'anj mán so' ei”, taj mozó yo' rihaan tuvi' so' a. ³⁰ Tzaj ne ne ca'vej rá so' caraa x'naa so' rihaan tuvi' so' mozó yo' a ma'. Maan se ca'anj so', ne caxrój so' taga' man tuvi' so', ne ndaa se narque ya tuvi' so' nu' se vaa 'yaj xcúún yo' rihaan so', gaa ne ca'ne' rá so' a.

³¹ ”Veé dan, gaa ne quene'en yo'ó nij se-mozó síí nicaj suun rey daj qui'yaj síí caxrój taga' man tuvi', ne nanó ndo'o rá nij so' che'é síí 'nij taga' yo' a. Che'é dan cuchí' nij so' rihaan síí nicaj suun rey yo', ne nata' nij so' cunudanj rihaan rey a. ³² Gaa ne ca'néé síí nicaj suun rey yo' nana rihaan mozó caxrój taga' man tuvi' se vaa ca'na' so' rihaan so' a. Dan me se ca'na' so' rihaan rey, gaa ne ca'mii rey

rihaan so' a: “Mozó chi'ij nimán mé so' ei. 'Uñj me se ca'néj uun 'unj xcúún xráá so', che'é se cachiín ni'yáá so' rihanj a. ³³ Ne ase vaa cunuu 'ee raj mán so' ro', danj vaa no xcúún so' cunuu 'ee rá so' man tuví' so' mozó 'yaj suun ga so' adonj”, taj so' rihaan se-mozó so' a. ³⁴ Gaa ne ca'maan ndo'o rá síí nicaj suun, ne tacuachén síí nicaj suun man mozó yo' rihaan síí 'nij ra'a taga', ne naqui'yaj naca síí nicaj suun yo' xcúún xráá mozó, ne cataj xna'anj so' se vaa se curihanj mozó yo' taga' ndaa naru'vee ya so' nu' se vaa qui'yaj xcúún so', gaa ne curihanj so' a.

³⁵ Ne ase vaa qui'yaj síí nicaj suun yo' ro', ta'nga' danj qui'yaj uún Réj síí nicun' xtá' che'é soj, sese na'vej rá soj caraá x'naa soj rihaan tinúú soj nanj adonj —taj Jesucristó a.

19

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne nó xcúún yuvií quirij yuvií man nica yuvií a

¹ Gaa ne quisij ca'mii Jesucristó nana yo', gaa ne curihanj so' estadó Galilea, ne ca'anj so' ndaa rej tu'va chráá cu'naj Jordán, ndaa estadó Judea a. ² Ne canoco' uxrá yuvií man so', ne nahuun sa' nij síí ran', qui'yaj so' a.

³ Gaa ne cuchi' doj síí fariseo rihaan Jesucristó, ne me rá nij so' cutá' nij so' cacun' xráá Jesucristó che'é nana ca'mii Jesucristó a. Che'é dan xná'anj nij so' man Jesucristó, cataj nij so':

—Sese ne chihan' 'yaj chana nica yo'o snó'o, rá snó'o yo', ne no xcúún so' quirij so' man no' na' —taj nij so' a.

⁴ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Aj nayaa soj nana no rihaan danj Diose nana taj se vaa asij qui'yaj Diose chumii, ne qui'yaj Diose snó'o, ne qui'yaj Diose chana, ne vij roj so' me yuvií, qui'yaj Diose a. ⁵ Ne vaa yo'ó nana taj: “Che'é dan tanáj snó'o man rej so' do',

man nii so' do', ne ve'é nacaj snó'o man chana nica so', ne ase vaa orún' yuvii ro', danj gaa roj so' adonj". Danj taj danj Diose a. ⁶ Dan me se nuveé vij ran' yuvii me roj so' asij xcaj tuvi' roj so' a ma'. 'O se ase vaa orún' yuvii ro', vaa roj so' nanj adonj. Dan me se ma'an Diose qui'yaj xcaj tuvi' roj so', ne che'é dan ne nó xcúún a 'ó yuvii ca'ne' tanuu yuvii man roj so' ma' —taj Jesucristó rihaan nij sí fariseo yo' a.

⁷ Gaa ne cataj nij sí fariseo:

—Che'é dan, me che'é cataj xna'anj Moisés se vaa naxcaj snó'o 'o yanj cataj xna'anj se vaa quiri'ij so' chana nica so', ne ca'vee quiri'ij so' man no' ga —taj nij so' a.

⁸ Ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Che'é se nichraj ndo'o nimán soj ro', che'é dan cataj xna'anj Moisés rihaan soj se vaa naxcaj soj yanj yo', ne quiri'ij soj nica soj a. Tzaj ne asij guun che'e Diose qui'yaj Diose man yuvii, ne ne vaa danj ma'. ⁹ Cuanō nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sese ne cotoj chana nica yo'o so' ga yo'ó chii, ne sese ri'ij rma'an so' man chana yo' ne xcaj so' man yo'ó chana, ne sí tumé ndo'o cacun' me ma'an so' nanj adonj. Veé ase vaa sí cotoj ga naj guun chana ro', vaa so' rihaan Diose nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁰ Gaa ne cataj nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan so':

—Sese ne nó xcúún snó'o quiri'ij so' man chana nica so', ne taj che'é xcaj snó'o man chana ma'. Maan se sa' doj cavii sí ne uun adonj —taj nij so' a.

¹¹ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Nuveé tucuanj canoco' cunudanj yuvii me nana ca'mii soj ma'. Maan se doj vaa nij yuvii canoco' tucuaán yo', qui'yaj Diose nanj ei. ¹² Dan me se vaa sí asij ca'ngaa so', danj na'vej rá so' xcaj so' man chana, tzaj ne vaa yo'ó

so' uún, ne gaa me so' xnii, ne ta'aj nij sí xcoj ruvaa rá ne ma'an nij so' naqui'yaj capuú man ta'aj xnii, ne gaa achij xnii, gaa ne na'vej rá so' xcaj so' man chana gaa a man adonj. Dan me se vaa yo'ó so' uún, ne ca'vee nanj xcaj so' chana, tzaj ne maan se noco' ndo'o so' man Diose, ne me ndo'o rá so' guun chij Diose rihaan chumii nihánj, ne 'yaj suun ndo'o so', ne ne vaa ya'núj rihaan so' xcaj so' chana, rá so', gaa ne che'é dan na'vej inanj rá ma'an so' xcaj so' chana a man adonj. Sese guun nucuaj yo'o so' canoco' so' tucuaán yo', ne ve'é canoco' so' tucuaán yo' nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é caran' rá Jesucristó ni'yaj so' man ne'ej a

¹³ Gaa ne nicaj nij yuvii man nij ne'ej ca'na' nij yuvii rihaan Jesucristó a. Me rá nij yuvii cuta' Jesucristó ra'a so' raaj nij ne'ej, ne cachinj ni'yaj so' rihaan Diose che'é nij ne'ej yo' a. Tzaj ne cataj xna'anj nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan nij yuvii se vaa ne nó xcúun nij ne'ej ca'na' nij ne'ej rihaan Jesucristó, taj nij so' a. ¹⁴ Tzaj ne cataj Jesucristó:

—Ca'ne' rá soj ca'na' nij ne'ej rihanj á. Se caráán soj chrej rihaan nij ne'ej mei. 'Q se tucua nij sí vaa danj ro', me rej yanj Diose uun chij Diose nanj adonj —taj Jesucristó a.

¹⁵ Gaa ne cuta' so' ra'a so' raaj nij ne'ej, gaa ne curihanj so' rej yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é yo'o sí me rá cayáán ga Diose nu' cavii nu' ca'anj a

¹⁶ Dan me se cuchí yo'o sí tachruu yo' rihaan Jesucristó, ne xná'anj so' man Jesucristó, cataj so':

—Me suun sa' qui'yaj sunj, ne ca'vee cayánj ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, ga maestro' —taj so' a.

¹⁷ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Me che'é xná'anj so' manj che'é se sa' ga. 'O se orún' Diose vaa sa' á. Tzaj ne sese me rá so' cayáán so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, ne cunó so' nij nana nocoo ya ya nana cataj xna'anj Diose rihaan ní' á —taj Jesucristó a.

¹⁸ —Me nana ga —taj síi tachruu yo', xná'anj so' man Jesucristó a.

Gaa ne cataj Jesucristó:

—Nana nihánj a: “Se ticaví' so' yuvii ma'. Se cotoj so' ga chana nica yo'ó yuvii ma'. Se qui'yaj ituu so' si'yaj yo'ó yuvii ma'. Se nanó so' cuentó ne che'é yuvii ma'. ¹⁹ Caraa cōchróo so' rihaan rée so' do', rihaan níi so' do' á. Ase vaa 'ee rá so' man ma'án so' ro', danj gaa 'ee rá so' man tuví' so' á.” Yo' me nana cunó so' ei —taj Jesucristó rihaan síi tachruu yo' a.

²⁰ —Nu' nana yo' unoj adonj. Vaa yo'ó se vaa achiin qui'yáj na' —taj síi tachruu yo' rihaan Jesucristó a.

²¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Sese me rá so' cunuu sa' inanj nimán so', ne cavii so' ca'anj so', ne cutu'vee so' nu' si'yáá so', ne sa'anj quirí' so' ro', caxrii so' ston nij síi nique, ne cumán ndo'o si'yáá so' rej xta', qui'yaj Diose nanj ei. Ne dan me se ca'na' so', ne canocó' so' manj, ca'anj ní' á —taj Jesucristó a.

²² Dan me se cuno síi tachruu yo' nana cataj xna'anj Jesucristó rihaan so', ne ca'anj uun so', ne nanó ndo'o rá so' a. 'O se síi ru'vee me so', ne vaa ndo'o si'yaj so' a.

²³ Gaa ne ca'mii Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so', cataj so':

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sayuun uxrá vaa quisij síi ru'vee cayáán síi ru'vee ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj nanj adonj. ²⁴ Dan me se ne'en soj se vaa sayuun ndo'o vaa cachēn xcuu camelló rihaan yu'uj taj tacúún cúu nuvá, tzaj ne cuano nihánj me

se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa ca'vee a doj cachēn xcuu yo' yu'uj taj tacúún cúú nuvá, ndaa rá se vaa sí ru'vee, ne se guun cachēn so' cayáán so' ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumiī nihánj a ma' —taj Jesucristó a.

²⁵ Dan me se cuno nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó nana ca'mii so', ne caráya'anj uxrá nij so', cataj nij so':

—Che'é dan me se me sí guun nucuaj quinaniī rihaan sayuun ga —taj nij so' a.

²⁶ Ni'yaj Jesucristó man nij so', ne cataj so':

—Se guun nucuaj yuviī quinaniī ma'an nij yuviī rihaan sayuun ma'. Sayuun uxrá vaa rihaan nij so' nanj adonj. Tzaj ne xa' Diose me se ne sayuun a doj vaa rihaan so' a ma'. Canó rasuun ca'vee qui'yaj so' nanj adonj —taj so' a.

²⁷ Gaa ne cataj Pedró rihaan Jesucristó a:

—Ne núj ga. Aj tanáj núj nu' si'yaj núj, ne canoco' núj mán so' á. Daj quirán' núj ga —taj Pedró, xna'anj so' a.

²⁸ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Veé sí noco' manj me soj, ne sí ca'neé Diose nicaj yu'unj man yuviī mej adonj. Ne ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa asa' cunuu naca chumiī nihánj, ne asa' guun che'ej cayánj gunj sí rii ta'nga' rihaan chumiī nihánj, ne cayáán chuvij nij soj ca'ne' soj cacun' che'é chuvij nij x'ne' nij yuviī israelitá adonj. ²⁹ Ne sí tanáj ve' tucua tanáj tinúú tanáj ra'vij tanáj rej tanáj nii tanáj ta'ní tanáj yo'óo tanáj canoco' so' manj ro', uxrá doj rasuun quirí' uún so', ne cayáán so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj adonj. ³⁰ Tzaj ne que'ee nij sí guun chij ndo'o rihaan chumiī nihánj ro', guun nij so' sí noco' ei. Ne que'ee nij sí ne guun chij rihaan chumiī nihánj me se guun chij nij so', qui'yaj Diose nanj adonj.

20

Cuentó nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Diose naru'vee Diose rihaan taran' ni' sij 'yaj suun che'é so' a

¹”Ase vaa qui'yaj 'o sí to'oj rej man ndo'o coj chruj uvá ro', danj qui'yaj Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj adonj. Dan me se sí to'oj yo' ro', rej taxrej curihanj so' nano' so' sí qui'yaj suun rihaan to'óo so' rej man coj chruj uvá yo' a. ² Gaa ne yo'o ca'mii so' ga nij sí qui'yaj suun rihaan to'óo so', se vaa 'o sa'anj denario go' so' che'é suun qui'yaj suun 'o 'o nij so' 'o güii, ne ca'née so' man nij so', qui'yaj suun nij so' rihaan to'óo so' a.

³”Gaa ne aga' uun curihanj uun sí to'oj yo', ca'anj so' rihaan yu'vee, gaa ne quene'en so' doj snó'o nicun' ma'an uun rihaan yu'vee, ne taj vaj suun rihaan nij so' a. ⁴ Gaa ne cataj so' rihaan nij so': “Ca'anj soj qui'yaj suun soj rihaan to'ój ei. Naru'vee 'unj rihaan soj che'é nu' suun qui'yaj suun soj ei”, taj so' rihaan nij mozó a. ⁵ Dan me se ca'anj nij snó'o yo' qui'yaj suun nij so' uun to'óo sí to'oj yo' a.

”Gaa ne caxuj do', aga' va'nuj do', curihanj uun sí to'oj yo', ne nari' so' doj sí qui'yaj suun rihaan to'óo so', ne ca'née so' man nij so' qui'yaj suun nij so' rihaan to'óo so' uun a.

⁶”Gaa ne aga' 'un' curihanj uun sí to'oj yo', ne nari' so' doj sí nicun' ma'an rihaan yu'vee a. “Me che'é nicun' ma'an soj nu' güii nihánj ga. Taj vaj suun qui'yaj suun soj á”, taj so', xná'anj so' man nij so' a. ⁷ “Maan se taj sí rqué suun man núj qui'yaj suun núj ma'”, taj nij so' a. “Ca'anj soj qui'yaj suun soj rihaan to'ój ei”, taj so' rihaan nij so' a.

⁸”Veé dan, gaa ne nichrun' cata' güii tu'va quij, gaa ne ca'ne' sí to'oj yo' suun rihaan se-mozó so' sí tumé sa'anj se vaa naru'vee so' sa'anj rihaan nij sí qui'yaj suun rihaan to'óo so' yo' a. “Canacunj so' ca'na' nij sí qui'yaj suun yo', ne naru'vee so' rihaan nij so' á. Asino yaan naru'vee

so' rihaan nij sí catúj suun aga' 'un', gaa ne naru'vee so' rihaan nij sí catúj suun rej na'yaan á", taj so' rihaan sí tumé sa'anj yo' a.

⁹”Dan me se asino yaan ca'na' nij sí catúj naa aga' 'un' rihaan sí tumé sa'anj, ne 'o sa'anj denario quiri' 'o 'o nij so' a. ¹⁰ Gaa ne ca'na' nij sí catúj suun rej na'yaan rihaan sí tumé sa'anj yo' a. Nocoqoj sa'anj quiri' nij so', rá nij so', tzaj ne veé danj 'o sa'anj denario quiri' 'o 'o nij so' uún a. ¹¹ Nicaj nij so' sa'anj, gaa ne guun che'e nij so' ca'maan rá nij so' ni'yaj nij so' sí to'oj yo', ¹² gaa ne cataj nij so': “Sí nihánj me se orún' orá guee qui'yaj suun nij so', tzaj ne 'o cyaan naru'vee so' rihaan nij so' ga núj, ne qui'yaj suun núj nu' güüi, ne go' uxrá naán xráá núj á”, taj nij so' rihaan sí to'oj yo' a. ¹³ Gaa ne sí to'oj yo' cataj rihaan yo'o tuvi' nij mozó: “Ne ta'yunj mán so', man tinuj. Maan se aj ca'mii ní che'é se vaa qui'yaj suun so' che'é 'o sa'anj denario che'é 'o güüi a. ¹⁴ Nacaj so' sa'anj qui'yaj canaán so', ca'anj so' á. Maan se inanjanj me raj cyaan naru'vej rihaan soj nanjanj adonj. ¹⁵ Ne nó xcúnj qui'yáj se vaa rii nimanjanj, rá so' na'. Xcoj ruvaa rá so', che'é se qui'yáj se luj rihaan tuví' so' na'”, taj sí to'oj yo' rihaan sí qui'yaj suun rihaan to'óo so' a.

¹⁶”Dan me se ase vaa qui'yaj sí to'oj yo' ro', danj qui'yaj uún Diose che'é nij sí 'yaj suun che'é Diose nanjanj adonj. Che'é dan nij sí ne guun chij rihaan chumiij nihánj me se xta' ro', guun chij nij so' a. Ne nij sí guun chij ndo'o rihaan chumiij nihánj me se xta' ro', guun nij so' sí noco', qui'yaj Diose nanjanj adonj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa síj va'núj cataj xna'anj Jesucristó se vaa caví' so' ne cunuu i'na' uún so' a

¹⁷ Gaa ne cavii Jesucristó ca'anj so' chuman' Jerusalén, ne ca'anj chuvij nij sí tucu'yón se-nana so' ga so', qui'yaj

so' a. Veé asij vaj orún' cha'nuj nij so' ga Jesucristó chrej, ne ca'mii Jesucristó rihaan nij so', cataj so':

¹⁸—Nihánj me ca'anj ní' chuman' Jerusalén, ne quita'aa nii manj sij ca'néé Diose nīcaj yu'unj man yuvii, ne nago' nii manj rihaan nij xrej atā suun nocoo doj do', rihaan nij síí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii do' a. Ne cutā' nij so' cacun' xráj, ne cataj nij so' se vaa cavi' 'unj a. ¹⁹Gaa ne nago' nij so' manj rihaan nij síí yaníj, ne ca'nga' nacoo nij síí yaníj quene'en nij so' manj, ne go' nij so' cuartá xráj, ne cachron nij so' manj rihaan rcutze a. Gaa ne cachēn va'nuj güii, gaa ne cunuu i'na' uún 'unj, qui'yaj Diose ei —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachíin ni'yaj nii síí cu'naj Jacobo do', síí cu'naj Juan do', se vaa cataj roj so' suun sa' doj qui'yaj Jesucristó a

²⁰Gaa ne cuchi' nii síí cu'naj Jacobo do', síí cu'naj Juan do', rihaan Jesucristó, ne ta'níí síí cu'naj Zebedeo me uún roj so' a. Dan me se cuchi' nij ta'nij no' rihaan Jesucristó, gaa ne canicun' ruj no' rihaan Jesucristó, ne cataj no' se vaa vaa se cachinj ni'yaj no' rihaan so', rá no' a.

²¹—Me se achiin mán so' ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man no' a.

Ne cataj no':

—Cataj xna'anj so' se vaa asa' guun chij so' rihaan chumij nihánj, ne quitaj roj ta'nij x'núú so', ne cataj roj so' suun sa' doj qui'yáá so' á. Dan me se yo'ó so' cayáán rej nuva' so', ne yo'ó so' cayáán rej nichruún so', ne quirii ta'nga' roj so' ga so', cataj so', raj a —taj chana yo' a.

²²Gaa ne cataj Jesucristó rihaan roj tinuj roj so' a:

—Ne ne'en roj soj me rasuun cachíin ni'yaj roj soj rihanj nihánj a ma'. 'O se guun nucuaj roj soj quirán' roj soj sayuun ndaa vaa quirán' 'unj na' —taj Jesucristó, xná'anj so' a.

—Guun nucuaj rój nanj adonj —taj roj so' a.

²³ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Ya ya quiran' soj sayuun gaj nanj á. Tzaj ne ne nó xcúnj cataj xna'anj 'unj me síí cayáán x'núú 'unj rej nuva' 'unj do', rej nichrunj do', ma'. Qrun' Réj síí nicun' xta' cataj xna'anj me síí quirii ta'nga' gaj nanj adonj —taj Jesucristó a.

²⁴ Gaa ne cuno yo'ó chi' nij síí tucu'yón se-nana Jesucristó se vaa ca'mii roj tinuj roj so' rihaan Jesucristó, ne ca'maan rá nij so' ni'yaj nij so' man roj so' a. ²⁵ Gaa ne canacúún Jesucristó man cunudanj nij so' se vaa ca'na' nij so' rihaan so', ne cataj so':

—Ne'en soj se vaa nij síí ata suun man rihaan chumii nihánj me se rii ta'nga' uxrá nij so' rihaan tuvi' nij so' nanj adonj. ²⁶ Tzaj ne se gaa danj sca'núj nij soj a ma'. 'O se sese me rá nij soj guun chij nij soj rihaan tuvi' nij soj, ne guun nij soj síí qui'yaj suun rihaan taran' tuvi' nij soj, ²⁷ ne ase vaa mozó ro', danj gaa xa' nij soj rihaan taran' tuvi' nij soj nanj adonj. ²⁸ Dan me se ca'néé Diose manj nicaj yu'unj 'unj man yuvii, tzaj ne ne ca'na' 'unj ne guun nij yuvii mozó rihanj ma'. 'O se ca'ná' 'unj qui'yaj suun ma'anj rihaan nij yuvii nanj adonj. Ne ca'ná' 'unj nayon ma'anj rihaan yuvii ne cavii' 'unj che'é cacun' ata nij so', gaa ne cavii sa' uxrá nij so', qui'yaj nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa naxra' rihaan vij síí tuchrii, qui'yaj Jesucristó a

²⁹ Gaa ne cavii nij so' chuman' Jericó, ne cachéé ndo'o yuvii xcó Jesucristó a. ³⁰ Ne vaa vij síí tuchrii ne tu'va chrej, ne cuno roj so' cuentó se vaa cachen Jesucristó rej ne roj so' a. Che'é dan caguáj roj so', cataj roj so':

—Ya ya ta'níí ta'nij si'no síí cu'naj David síí cane gaa naá mé so', Señor. Cunuu 'ee rá so' man rój ei —taj roj so' a.

³¹ Tzaj ne:

—Dínj tu'va roj soj á —taj nij yuvii rihaan roj so' a.

Tzaj ne doj a nucuaj caguáj roj so', cataj roj so':

—Ta'níi ta'nij si'no síi cu'naj David síi cane gaa naá mé so', Señor. Cunuu 'ee rá so' man rój ei —taj uún roj so' a.

³² Gaa ne canicun' Jesucristó, ne canacúun Jesucristó man roj so' se vaa ca'na' roj so' rihaan so', ne cataj so':

—Daj qui'yáj man roj soj, rá roj soj ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man roj so' a.

³³ —Cunuu sa' rihaan rój, rá rój, Señor —cataj roj so' a.

³⁴ Gaa ne cunuu 'ee rá Jesucristó man roj so', ne cuta' Jesucristó ra'a Jesucristó rihaan roj so', gaa ne veé maan orá dan cunuu sa' rihaan roj so' nanj adonj. Gaa ne ca'anj roj so' ga Jesucristó a.

21

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Jesucristó gaa catúj Jesucristó chuman' Jerusalén a

¹ Gaa ne cuchi' Jesucristó cuchi' nij síi tucu'yón se-nana so' cuchi' tu'va chuman' cu'naj Betfagé a. Naj chuman' yo' tacóo quij cu'naj Quij man Chruun Olivó, ne nichrun' naj chuman' Jerusalén ga chuman' cu'naj Betfagé yo' a. Gaa ne ca'née Jesucristó man vij tuvi' nij síi tucu'yón se-nana so' ca'anj roj so' rque chuman' yo', ² ne cataj so' rihaan roj so' a:

—Catuu roj soj chuman' nihánj, chuman' naj rihaan ní', ne nari' nu' roj soj yo' burró chana numii, ne vaa ta'níi xo' burró le'ej ya'anj nicun' ga xo' adonj. Nache roj soj man burró chana yo', ne nicaj roj soj man roj xo' ca'na' roj soj rihaan 'unj á. ³ Ne sese xna'anj nii man roj soj me che'é nache roj soj burró, ne cataj roj soj: “Síi 'nij ra'a man ní' achiin xcuu nihánj rihaan chuguanj”, cataj roj soj, gaa

ne nu' ca'nej nij so' man roj xcuu ca'na' roj xcuu ga roj soj ei —taj Jesucristó rihaan roj so' a.

⁴ Dan me se nu' yo' qui'yaj Jesucristó, qui'yaj guee so' ndaa vaa taj síí nata' se-nana Diose gaa naá a. Ne síí nata' yo' ro', cataj so': ⁵ “Dan me se cataj xna'anj soj rihaan nij síí man chuman' Jerusalén se vaa xcaj nij so' cuentá se vaa ca'na' síí guun chij rihaan nij so' adonj. Dan me se síí nica' nimán me so', quitaj so' xráá burró a. Dan me se quitaj so' xráá ta'níí xcuu 'yaj suun nanj adonj”, taj síí nata' yo' a.

⁶ Dan me se ca'anj roj síí tucu'yón se-nana Jesucristó, ne qui'yaj roj so' nu' ndaa vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan roj so' a. ⁷ Dan me se nicaj roj so' man roj ta'nij roj burró chana yo' ca'anj roj so' rihaan Jesucristó, ne cuta' roj so' yatzíj xráá roj xcuu, ne cavii Jesucristó a. ⁸ Ne que'ee nij yuvii cuchruj yatzíj sagan' nij yuvii rá chrej, ne ta'aj nij tuvi' nij so' ro', ca'ne' ra'a chruun, ne caraa nij so' rá chrej, cachee roj burró yo' rihaan yatzíj do', rihaan ra'a chruun do' a. ⁹ Ne man uxrá yuvii quitáá yaan rihaan Jesucristó, ne man uxrá yuvii noco' rej xco Jesucristó a. Ne caguáj nij yuvii, cataj nij yuvii:

—Caraa guee ní' rihaan ta'níí ta'nij si'no síí cu'naj David síí cane gaa naá nanj á. Cunaj ndo'o vaa ca'na' síí ca'née síí 'nij ra'a man ní' adonj. Se luj ndo'o me 'yaj Diose che'é ní' á. Caraa guee ní' rihaan Diose síí nicun' xta' ei —taj nij yuvii, caguáj nij yuvii a.

¹⁰ Dan me se catúj Jesucristó chuman' Jerusalén, ne caráya'anj taran' nij yuvii man chuman' yo', ne cataj nij so':

—Me síí atúj chuman' ga —cataj nij síí man chuman' Jerusalén, xná'anj nij so' man nij yuvii atúj chuman' Jerusalén a.

¹¹ —Síí nihánj me Jesucristó síí cavii chuman' Nazaret chuman' naj estadó Galilea, ne síí nata' se-nana Diose me

so' adonj —taj nij yuvii catúj chuman' Jerusalén, ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quirii Jesucristó man nij yuvii tu'vej rasuun man rá nuvií nocoo a

¹² Gaa ne catúj Jesucristó rá nuvií nocoo, gaa ne quirii so' man taran' nij síi tu'vej rasuun do', man taran' nij síi quiránj rasuun man rá nuvií do' a. Ne tiguíj ra'a so' nij chruun mesá natuná nii sa'anj rihaan, ne tiguíj ra'a so' chruun xlá taj nij síi tu'vej cha'aan a. ¹³ Gaa ne ca'mii so' rihaan nij so', cataj so':

—Danj Diose taj se vaa tucua Diose rej na'víj yuvii rihaan Diose me nihánj á. Tzaj ne guun tucua síi ituu man tucua Diose nihánj, qui'yaj soj nanj á —taj Jesucristó a.

¹⁴ Gaa ne catúj síi tuchrii catúj síi rengó catúj rá nuvií, ne nahuun sa' nij so', qui'yaj Jesucristó a.

¹⁵ Ne man xnii catúj rá nuvií, ne caguáj nij xnii cataj nij xnii:

—Caraa guee ní' rihaan síi nihánj ta'níi ta'nij si'no síi cu'naj David síi cane gaa naá ei —taj nij xnii a.

Ne vaa xrej atá suun nocoo doj vaa síi naquiyaj cuu se-tucuanj Moisés vaa, ne quene'en nij so' nu' suun sa' qui'yaj Jesucristó rá nuvií, ne cuno nij so' nana caguáj nij xnii a. Gaa ne ca'maan rá nij so', ¹⁶ ne cataj nij so':

—Unó so' nana aguáj xnii nihánj na'. Me che'é a'vej so' caguáj xnii danj ga —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

Ne cataj Jesucristó:

—Unó 'unj ei. Me che'é na'vej rá nij soj ca'mii xnii danj ga. Ne ni'yaj soj, ne Diose ca'née nana vaa danj nimán xnii ca'mii xnii danj a. Me che'é ne nayaa nij soj nana no rihaan danj Diose ga. Ése gaa naá, ne ca'mii yo'o so' rihaan Diose, cataj so' se vaa ve'é ca'mii xnii do', ve'é ca'mii ne'ej

utzii too do', rihaan Diose, qui'yaj ma'an Diose, taj nana no rihaan danj Diose a —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁷ Gaa ne tanáj Jesucristó man nij so', ne curihanj so' chuman' Jerusalén, ne ca'anj so' chuman' Betania, ne caran' so' 'o yan' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa canacoo 'o chruun man chruj higó, qui'yaj Jesucristó a

¹⁸ Rej ranga' cavii uún Jesucristó ca'anj so' chuman' Jerusalén, ne na'aan rque so' a. ¹⁹ Gaa ne quene'en so' 'o chruun man chruj higó nicun' tu'va chrej, ne ca'anj so' tacóo chruun yo', tzaj ne taj vaj a 'ó chruj higó ne quirí' so' a ma'. Maan nanj coj uun táá raá chruun yo' a. Gaa ne ca'mii so' rihaan chruun yo', cataj so':

—Daj chihaa míj se cumán chruj raá so' ma' —taj Jesucristó a.

Ne nu' ca'mii so' ga chruun, ne maan orá dan canacoo chruun man chruj higó yo' a. ²⁰ Gaa ne caráya'anj nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó, quene'en nij so' se vaa quiran' chruun yo' a. Ne cataj nij so':

—Asa' ca'vee nu' nacoo chruun nihánj cuano ga —taj nij so', caráya'anj nij so' a.

²¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa sese se guun vij rá soj ne yo'o cuchuman rá soj, ne doj a qui'yaj soj vaa güii, se vaa qui'yáa 'unj man chruun nihánj a adonj. Dan me se cataj xna'anj nij soj rihaan quij xcaan yo' se vaa curihanj quij rej nicun' quij ne ca'anj nij quij rque na ya'anj, ne ya ca'anj nij yo' rque na ya'anj, qui'yaj soj adonj. ²² Ne nu' se vaa cachinj ni'yaj soj rihaan Diose ro', rque Diose rihaan soj, sese ya ya cuchuman rá soj nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa xná'anj nii man Jesucristó me síi ca'ne' suun rihaan so' qui'yaj so' ndaa vaa 'yaj so' a

²³ Gaa ne catúj Jesucristó rá nuvií, ne tucu'yón so' nana man nij síi man rá nuvií yo' a. Gaa ne cuchi' nij xrej ata suun nocoo doj do', nij síi uun chij rihaan nij yuvii do', rihaan so', ne xná'anj nij so' man so', cataj nij so':

—Me síi ca'ne' suun rihaan so' qui'yáa so' ndaa vaa 'yáa so' ga —taj nij so' a.

²⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ne vaa yo'o nana xná'anj 'unj man nij soj, ne sese ya cataj xna'anj nij soj nana yo' rihanj, ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj me síi ca'ne' suun rihanj a. ²⁵ Dan me se me síi ca'ne' suun rihaan síi cu'naj Juan cuta' ne so' man yuvii, rá soj ga. Ma'an Juan cavii raá na'. Ase Diose cataj xna'anj rihaan so' xa'. Cataj xna'anj nij soj rihanj á —taj Jesucristó a.

Gaa ne nuchruj raá ndo'o nij so' ga tuvi' nij so', cataj nij so':

—Sese cataj ní' se vaa Diose ca'ne' suun rihaan síi cu'naj Juan cuta' ne so' man yuvii, ne cataj Jesucristó rihaan ní' me che'é ne cuchuman rá ní' nana ca'mii Juan, cataj so' a. ²⁶ Tzaj ne sese cataj ní' se vaa nuveé sij ca'ne' Diose suun rihaan me síi cu'naj Juan, ne ca'maan rá nij yuvii, ne quiran' ní' sayuun, qui'yaj nij yuvii nanj á. 'O se nij yuvii me se síi ca'neé Diose nata' se-nana Diose me síi cu'naj Juan, rá cunudanj nij yuvii nanj á —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

²⁷ Gaa ne cataj nij so' rihaan Jesucristó:

—Ne ne'en núj me síi ca'ne' suun rihaan síi cu'naj Juan cuta' ne so' man yuvii ma' —taj nij so' a.

—Che'é dan se cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj me síi ca'ne' suun rihanj qui'yáj ndaa vaa 'yáj ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é roj ta'níi 'o so' a

²⁸ Gaa ne nanó Jesucristó cuentó nihánj cuno nij so' a:

—Ne daj vaa nana nihánj nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj, rá soj ga. Vaa vij ta'níi 'o so' a. Ne cuchi' so' rihaan yo'o ta'níi so', cataj so': “Cuan' cavii so' qui'yaj suun so' rque naa chruj uvá, rej”, taj so' rihaan ta'níi so' a. ²⁹ “Se ca'anj 'unj ma’”, taj xnii yo' rihaan rej so' a. Tzaj ne orá nii doj naqui'yaj nica' so' nimán so', ne ca'anj qui'yaj suun so' a. ³⁰ Gaa ne cuchi' rej xnii rihaan yo'ó ta'níi so', ne cataj xna'anj so' se vaa ca'anj xnii yo', qui'yaj suun yo' a. “Ca'anj 'unj, ataj”, taj so' rihaan rej so' a. Tzaj ne ne ca'anj so' qui'yaj suun so', ne tiha' so' man rej so' a. ³¹ Ne me ta'níi snó'lo yo' cuno sa' rihaan so', rá soj ga —taj Jesucristó, xná'anj Jesucristó man nij so' a.

—Xnii ca'anj qui'yaj suun ro', cuno ya' so' rihaan rej so' ei —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj cuano se vaa nij síi tiha' yu'unj man yuvii che'é puextó do', nij chana nihá' rá ga chii do', quitaj yaan rihaan soj catuu nij so' rihaan Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj, ne quinaj xco nij soj adonj. ³² 'O se cuchi' síi cu'naj Juan rihaan nij soj, ne tucuyón so' rihaan nij soj daj qui'yaj soj cuno sa' soj rihaan Diose, tzaj ne ne cuchuman rá nij soj nana ca'mii so' ma'. Tzaj ne nij síi tiha' yu'unj man yuvii che'é puextó do', nij chana nihá' rá ga chii do', cuchumán rá nana ca'mii Juan nanj adonj. Ne quene'en soj se vaa cuchumán rá nij so', tzaj ne ne nuchran' nimán soj, ne ne cuchuman rá ma'an soj ma'.

Nana nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é yuvii chi'ii 'yaj suun rihaan yo'óo a

³³ ”Ne cunq̄ uún nij soj yo'ó cuentó nihánj á. Dan me se vaa yo'q̄ sí to'oj, ne cuchruj so' yo'q̄ naa chruj uvá, ne qui'yaj so' chingá nu' anicaj tu'va naa yo', gaa ne gáán so' yu'uj rej xtun' chruj uvá ne cavii na, ne cune' so' 'o ve' nata' cayáán nij sí cütumé naa yo' a. Gaa ne tanáj so' man naa yo' rihaan sí qui'yaj suun naa yo', ne curihanj so' ca'anj so' gan' a. ³⁴ Cachén doj yavii, ne quisij yavii cuta nii chruj uvá, ne ca'née sí xnaa yo' man yo'ó ta'aj nij se-mozó so' rihaan nij sí nuu tumé xnaa so' a. Me rá so' ca'na' nıcaj yo'ó nij se-mozó so' doj chruj uvá rihaan ma'an so' a. ³⁵ Gaa ne quita'aa nij sí nuu tumé naa man yo'ó nij mozó cuchı' uún a. Dan me se go' uxrá nij so' chruun xráa yo'q̄ mozó yo', ne ticavi' nij so' man yo'ó mozó yo', ne go' uxrá nij so' yahij man yo'ó mozó yo' ne yuun che'e cavi' so' nanj adonj. ³⁶ Gaa ne ca'née uún sí xnaa yo' man yo'ó danj mozó ca'anj uún rej naj xnaa so' a. Tzaj ne nij sí nuu tumé naa ro', yo'ó danj qui'yaj uún nij so' man uún nij sí cuchı' uún a. ³⁷ Veé dan, gaa ne ca'née sí xnaa yo' ta'nıı so' rej man nij sí nuu tumé xnaa so' a. “Caraa cochroj nij sí tumé naa rihaan ta'nıj sese ca'anj ta'nıj saj xee”, taj sí xnaa yo' a. ³⁸ Tzaj ne quene'en nij sí tumé naa man ta'nıı sí xnaa, ne cataj nij so': “Sí nihánj me sí guun sí xnaa naa nihánj vaa güıı ei. Che'é dan ticavi' ní man so', ne vaa güıı, ne guun xnaa ma'an ní man naa nihánj chuguanj”, taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a. ³⁹ Gaa ne quita'aa nij so' man ta'nıı sí xnaa yo', ne quirii nij so' xe', ne ticavi' nij so' man ta'nıı sí xnaa adonj. ⁴⁰ Ne vaa güıı, ne ca'na' uún sí xnaa yo', ne daj qui'yaj so' man nij sí nuu tumé xnaa so', rá nij soj ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij xrej do', man nij sí uun chıj do' a.

⁴¹ —Qui'yaj ndo'o sí xnaa yo' sayuun man nij sí chi'ıı 'yaj suun xnaa so', ticavi' so' man nij so' nanj á. Ne taacuachén so' xnaa so' rihaan yo'ó sí tumé xnaa so',

ne yavii cuta nii chruj uvá ro', ve'é rque nij so' chruj yo' rihaan síi xnaa yo' nanj adonj —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

⁴² Gaa ne cataj Jesucristó:

—Me che'é ne nayaá nij soj nana nihánj nana no rihaan danj Diose ga: “Yuvej quiri'lj nij síi cune' ve' ro', guun yuvej sa' doj rihaan cunudanj nij yuvej man tacóo ve' yo' nanj adonj. Ma'an síi 'nij ra'a man ní' qui'yaj yo', ne cunaj uxrá vaa yo', rá ní' á”, taj danj Diose a. ⁴³ Che'é dan cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj se vaa ca'nee Diose se-suun soj suun guun chij ga Diose rihaan chumii nihánj, gaa ne cune' Diose man yo'ó yuvii se vaa guun chij yo'ó nij yuvii rihaan chumii nihánj ga so', ne ve'é qui'yaj yo'ó nij yuvii yo' nu' se vaa me rá Diose qui'yaj nij so' nanj á. ⁴⁴ Ne yuvej yo' me se ase vaa yuvej yo' vaa 'unj, ne ase vaa yuvii tíxé yuvej yo' vaa yuvii na'vej rá cuno rihaan 'unj, ne uxrá quiran' nij so' sayuun nanj adonj. Ne ase vaa yuvii quiniy yuvej yo' xráá vaa nij yuvii qui'yáá 'unj sayuun man, ne yuun che'e quinavij nij so' nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj —taj Jesucristó a.

⁴⁵ Dan me se cuno nij xrej ata suun nocoo doj cuno nij síi fariseo cuno cuentó nanó Jesucristó, ne quene'en nij so' se vaa che'e ma'an nij so' me cuentó nanó Jesucristó a. Ase vaa nij síi nuu tumé naa vaa ma'an nij so' ni'yaj Jesucristó, ne quene'en nij so' se vaa che'é dan nanó Jesucristó cuentó yo' a. ⁴⁶ Gaa ne nanó rá nij so' daj gaa quita'aa nij so' man Jesucristó, tzaj ne cuchu'vi' nij so' ni'yaj nij so' man nij yuvii a. 'Q se síi nata' se-nana Diose me Jesucristó, rá nij yuvii a.

22

Nana nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é nij síi catuu rihaan Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj a

¹ Gaa ne ca'mii uún Jesucristó, nanó so' doj cuentó rihaan nij so', cataj so':

² —Ase vaa qui'yaj yo'o síi nicaj suun rey ro', danj qui'yaj uún Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj ei. Dan me se síi nicaj suun rey yo' me se qui'yaj so' cha'anj che'é ta'níi so' síi nara'aa, ³ ne vaa yuvii navij rá cha'anj ga so', ne ca'née so' se-mozó so' ca'anj nij so' rihaan nij yuvii, cataj xna'anj se-mozó so' rihaan nij yuvii se vaa ca'na' nij so' tucua so' navij rá nij so' cha'anj nara'aa yo', tzaj ne ne ca'vej nij yuvii yo' ca'na' nij so' tucua síi nicaj suun rey a. ⁴ Gaa ne ca'née uún so' man doj se-mozó so' rihaan nij síi navij rá cha'anj ga so', ne ca'née so' nana rihaan nij yuvii yo' se vaa aj qui'yaj chuvii so' cha ni'yánj nij so' do', se vaa aj ticavi' so' scúj aj ticavi' so' scúj le'ej ramii ndo'o aj ticavi' so' do', se vaa aj vaa chuvii nu' rasuun qui'yaj so' a. Che'é dan ca'na' nij so', ne navij rá nij so' cha'anj ga so', ne che'é dan ca'née so' nana rihaan nij síi navij rá cha'anj ga so' a.

⁵ "Tzaj ne ne ca'na' a 'ó nij so' a ma'. Maan se ta'aj nij so' ca'anj qui'yaj suun xnaa nij so', ne yo'ó ta'aj nij so' ca'anj cutu'vee rasuun rihaan yuvii uún a. ⁶ Ne yo'ó nij so' quita'aa man nij se-mozó síi nicaj suun rey, ne qui'yaj chi'ii nij so' man mozó yo', ne ticavi' nij so' man mozó nacúun man nij so' a. ⁷ Gaa ne ca'maan ndo'o rá síi nicaj suun rey yo', ne ca'née so' man nij se-tanuu so' ca'anj ticavi' nij so' man síi ticavi' man se-mozó so' a. Cuchi' nij tanuu rihaan nij síi ticavi' man mozó yo', ne ticavi' nij tanuu man nij so', ne caxrij ya'an nij tanuu man se-chuman' nij so', ne caca nu' chuman' yo' a.

⁸ "Gaa ne ca'mii síi nicaj suun rey rihaan nij se-mozó so', cataj so': "Síj qui'yaj chuvii ní' navij rá ní' cha'anj, tzaj ne nij síi me rá 'unj navij rá cha'anj gaj me se nuveé sij sa' me nij so' a ma'. Ne nó xcúun nij so' ca'na' nij so' ma'. ⁹ Che'é

dan ca'anj soj rej nuná tuvi' chrej, ne naj guun yuvii nari' soj ro', cataj xna'anj soj rihaan yuvii yo' se vaa ca'na' nij so' navij rá nij so' cha'anj ga ní' á". Danj ca'mii so' rihaan se-mozó so', ¹⁰ gaa ne curihaanj nij mozó, ne naqui'yaj chre' nij so' man cunudaanj nij yuvii nari' nij so' rá chrej, ne dan me se ta'aj nij yuvii yo' me síi chi'ii, ne ta'aj nij yuvii yo' me síi sa' a. Dan me se quisíj caraa nu' ve' canuú cha'anj, gaa ne ca'anj cayáán taran' nij yuvii rihaan mesá cha ni'yánj nij so' a.

¹¹ "Gaa ne catúj síi nicaj suun rey yo' rá ve' chá ni'yánj nij so', ne quene'en so' man yo' o so', se vaa nuvi' yatzíj nuu nij síi navij rá cha'anj nara'aa nuú so' a. ¹² Gaa ne ca'mii síi nicaj suun rey rihaan so', cataj so': "Me che'é catúj so' rá ve' nihánj ve' anuú cha'anj, ne nuvi' yatzíj nara'aa nuú so', ga tinu'", taj so' a. Ne guun na'aj so', ne ne ca'mii so' a. ¹³ Gaa ne ca'ne' síi nicaj suun rey yo' suun rihaan nij se-mozó so', cataj so': "Numíj soj tacóo síi nihánj numíj soj ra'a síi nihánj numíj soj, ne quirri'ij soj man so' xe' ca'anj so' rej rmi' á", taj síi nicaj suun rey yo' a. Rej rmi' yo' me se yo' me rej ta'vee ndo'o yuvii ne ndaa cha ruj yuvii cúu yan' yuvii adonj. ¹⁴ 'O se nacúún Diose man uxrá yuvii ca'na' nij yuvii cayáán nij yuvii ga so', tzaj ne doj vaa nij yuvii narii Diose cane ga so' nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é puextó go' ní' rihaan gobiernó ne che'é se rque ní' rihaan Diose do' a

¹⁵ Gaa ne curihaanj nij síi fariseo, ne nuchruj raa nij so' ga tuvi' nij so' daj qui'yaj nij so' cuta' nij so' cacun' xráa Jesucristó che'é nana ca'mii Jesucristó a. ¹⁶ Gaa ne ca'neé nij so' man nij síi tucu'yón se-nana ma'an nij so' do', man nij síi noco' man síi cu'naj Herodes do', cuchí' nij so' rihaan Jesucristó a. Ne cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Ne'en núj se vaa naná ya inanj a'mii so', ne ya tucu'yón so' rihaan yuvii daj qui'yaj yuvii canoco' yuvii man Diose, maestro. Ne ne chu'ví' so' ni'yaj so' man nij yuvii daj cataj yuvii ma'. Ne 'o cayaan vaa nu' yuvii rihaan so' chuguanj. ¹⁷ Che'é dan cataj xna'anj so' rihaan núj daj qui'yaj yuvii, rá so' á. Nq xcúún yuvii go' yuvii puextó rihaan síí nicaj suun cu'naj César na'. Ase se go' yuvii xa' —taj nij so', xná'anj nij so' naná tiha' yu'unj man Jesucristó a.

¹⁸ Tzaj ne quene'en Jesucristó se vaa me rá nij so' qui'yaj chi'ii nij so' man so' a. Che'é dan cataj so':

—Me che'é me rá soj tiha' yu'unj soj manj ne cuta' soj cacun' xráj ga. 'O se síí tiha' yu'unj man yuvii me soj, ne quij vaa nimán soj adonj. ¹⁹ Tihaan soj rihanj daj vaa sa'anj o' nii che'é puextó á —taj Jesucristó rihaan nij síí me rá tiha' yu'unj yo' a.

Gaa ne nano' nij so' sa'anj aga' o' yuvii che'é puextó, ne tihaan nij so' sa'anj aga' yo' rihaan Jesucristó a.

²⁰ —Me síí nó rihaan sa'anj aga' nihánj ga. Ne me síí se-chuvii nó rihaan sa'anj aga' nihánj ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij síí me rá tiha' yu'unj yo' a.

²¹ —Síí nicaj suun cu'naj César me nó rihaan sa'anj aga' yo', ne nó se-chuvii so' rihaan sa'anj ei —taj nij so' a.

Gaa ne cataj Jesucristó:

—Che'é dan go' soj si'yaj síí nicaj suun cu'naj César rihaan ma'an so', ne rque soj si'yaj Diose rihaan Diose á —taj Jesucristó a.

²² Dan me se cuno nij so' naná ca'mii Jesucristó, ne ca'anj rá nij so', ne tanáj nij so' man Jesucristó, ca'anj nij so' a.

Naná nihánj taj xna'anj se vaa ya cunuu i'na' uún nij síí cavi' a

²³ Ne corá cuchi' doj nij síi saduceo rihaan Jesucristó a. Nij síi saduceo ro', a'mii nana nihánj se vaa daj chihaa míj se cunuu i'na' uún yuvií asa' cavi' yuvií, taj nij so' a. Dan me se xná'anj nij so' man Jesucristó, ²⁴ ne cataj nij so' nana nihánj a:

—Cataj xna'anj síi cu'naj Moisés nana nihánj cunó ní' a: “Sese cavi' yo' o so', ne sese taj vaj ta'níi so', ne no xcúún tinúú so' xcaj tinúú so' man chocó' so' chana quináj, ne cotoj tinúú síi cavi' ga chocó' so', ne cuchruj no' ne'ej, ne guun ta'nij síi cavi' man ne'ej yo', ne cunuú ne'ej yo' rihaan to'óó síi cavi' yo' a”, taj síi cu'naj Moisés gaa naá, maestro. ²⁵ Dan me se vaa chij nij tinuj 'o nij so' ne ga núj a. Síi chava' ro', xcaj man chana, tzaj ne cavi' so', ne taj vaj ne'ej cuchruj chana nica so', qui'yaj so', ne che'é dan quináj uun chana yo', ne che'é dan xcaj scue'ee síi cavi' yo' man chocó' so' a. ²⁶ Tzaj ne cavi' so' uún, ne quináj uun chana xcaj scue'ee so' uún, ne veé dan me se xcaj chij nij tinuj nij so' man chana yo', tzaj ne cavi' taran' nij so' nanj á. ²⁷ Síj, gaa ne cavi' ma'an chana yo' uún, ²⁸ ne dan me se asa' cunuu i'na' uún nij síi cavi', gaa ne me nij tinuj nij so' nica taran' nij tinuj nij so' guun orún' no' a —taj nij síi saduceo, xná'anj nij so' man Jesucristó a.

²⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ne ne'en uxrá soj ma'. 'O se ne ne'en soj me taj danj Diose, ne ne ne'en soj sese nucuaj ndo'o Diose a. ³⁰ 'O se asa' cunuu i'na' uún nij síi cavi', ne se xcaj tuvi' nij so' a ma'. 'O se ase vaa yáán nij se-mozó Diose rej xtá' ro', danj gaa cayáán nij so' nanj adonj. ³¹ Gaa ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj daj gaa quene'en soj se vaa ya ya cunuu i'na' uún yuvií asa' cavi' yuvií ei. Ataa nayaa soj nana nihánj nana ca'mii ma'an Diose na'. Dan me se se-nana Diose taj: ³² “Diose síi noco' nij síi man gaa naá síi cu'naj Abraham

do', sí cu'naj Isaac do', sí cu'naj Jacob do', mej a.” Danj ca'mii Diose che'é nij sí man gaa naá yo' a. Dan me se nuveé se-Diose nij xnganá me Diose ma'. Inanj nij sí vaa i'na' a'vee noco' man Diose nanj adonj. Che'é dan, nda' se sí cane gaa naá me va'nuj nij so', tzaj ne vaa i'na' nij so' rihaan Diose nanj ei —taj Jesucristó a.

³³ Dan me se cuno nij yuvi nana ca'mii Jesucristó, gaa ne guun niha' uxrá rá nij so' se vaa ve'é uxrá tucuyón so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me nana me nana nocoo doj cuno ní' a

³⁴ Dan me se cuchi' nana rihaan nij sí fariseo se vaa sa' uxrá ca'mii Jesucristó rihaan nij sí saduceo ne taj vaj nana nari' nij sí saduceo ca'mii uún nij so' rihaan Jesucristó ma'. Gaa ne cunuu chre' nij sí fariseo nuchruj raá nij so' daj qui'yaj ma'an nij so' a. ³⁵ Gaa ne xna'anj yo'o tuvi' nij so' yo'o nana man Jesucristó, quene'en so' sese guun nucuaj Jesucristó cataj xna'anj Jesucristó nana yo' a. Dan me se cataj so':

³⁶ —Me nana cataj xna'anj Moisés me nana nocoo ndo'o nana cuno uxrá ní' ga —taj so', xna'anj so' a.

³⁷ Gaa ne cataj Jesucristó:

—“Ndaa nimán yá so' guun rá so' ni'yaj so' man Diose sí 'nij ra'a man ní', ne yo'o ndaa cúu yave mán so' cuchuman rá ni'yaj man Diose nanj adonj”. ³⁸ Ne nihánj me ya nana uun chij ya nanj ei. ³⁹ Ne ase vaa nana yo', danj vaa yo'ó nana nihánj nana me rá Diose cuno uún ní' a: “Adi' se 'ee rá so' man ma'an so' ro', danj gaa 'ee rá so' man tuví' so' á”. ⁴⁰ 'O cyaan a'mii roj nana nihánj ga nu' tucuaán cuchruj sí cu'naj Moisés gaa naá do', ga nu' nana nata' nij sí nata' se-nana Diose gaa naá do' nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa síi ca'nej Diose t̄inanii man yuvīi rihaan sayuun ro', nuveé nanj yuvīi me so' ma'

⁴¹ Dan me se nuu chre' nij síi fariseo rihaan Jesucristó, gaa ne xna'anj Jesucristó man nij so', cataj so':

⁴² —Daj sij me síi ca'nej Diose t̄inanii man yuvīi rihaan sayuun, rá nij soj ga. Me síi tuvi' me so', rá soj ga —taj Jesucristó, xna'anj so' man nij síi fariseo a.

—Ta'níi ta'nij si'no síi cu'naj David síi cane gaa naá me síi ca'na' t̄inanii man yuvīi rihaan sayuun nanj á —taj nij síi fariseo a.

⁴³ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Tzaj ne gaa cunuû Nimán Diose nimán síi cu'naj David, ne cataj David se vaa síi 'nij ra'a man ma'an so' me síi ca'nej Diose t̄inanii man yuvīi rihaan sayuun nanj á. Dan me se cataj so': ⁴⁴ “Ca'mii Diose síi 'nij ra'a man ní' rihaan síi 'nij ra'a manj, cataj so' se vaa cayáán síi 'nij ra'a manj x'núú Diose rej nuva' Diose ndaa se quisij qui'yaj canaán Diose rihaan taran' nij síi taj ri'yunj man síi 'nij ra'a manj ne quirii ta'nga' síi 'nij ra'a manj rihaan nij so' nanj adonj”, taj síi cu'naj David yo' a. ⁴⁵ Dan me se síi 'nij ra'a man síi cu'naj David me síi ca'nej Diose t̄inanii man yuvīi rihaan sayuun, taj síi cu'naj David yo' a. Sese 'nij ra'a so' man David, ne me che'é taj soj se vaa nanj ta'níi ta'nij si'no David me so' ga. Taj che'é cataj soj se vaa nanj yuvīi me so' ma' —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo yo' a.

⁴⁶ Ne a 'ó nij so' ne guun nucuaj cataj xna'anj 'o nana rihaan Jesucristó, ne a 'ó nij so' ne quisij rá xna'anj doj nana man Jesucristó a ma'.

23

Nana nihánj taj xna'anj che'é cacun' tumé nij síi naqui'yaj cuu se-tucuñj Moisés do', che'é cacun' tumé nij síi fariseo do' a

¹Gaa ne ca'mii Jesucristó rihaan nij yuvii do', rihaan nij síi tucu'yón se-nānā so' do', ² cataj so':

—Nij síi naqui'yaj cuu se-tucuānj Moisés do', nij síi fariseo do', atā nij so' se-suun síi cu'naj Moisés síi cane gaa naá a. ³Che'é dan, naj guun nana cataj nij so' rihaan soj ro', cunō soj nu' nana yo', ne danj qui'yaj guee soj á. Tzaj ne se qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj nij so' a ma'. 'O se taj xna'anj nij so' daj qui'yaj yuvii, tzaj ne ne 'yaj ma'an nij so' se vaa taj nij so' ma'. ⁴Ne a'ne' uxrá nij so' suun rihaan yuvii daj qui'yaj yuvii canoco' yuvii man Diose, ne dan me se ase vaa yuvii araa ndo'o rasuun 'ee xráa tuvi' vaa nij so', tzaj ne a doj ne racu'ij nij so' man yuvii cata yuvii rasuun 'ee yo' a ma'. A 'ó raa ra'a nij so' ne racu'ij nij so' man yuvii nanj man adonj. ⁵Naj guun suun sa' 'yaj nij so' ro', tzaj ne maan che'é rej me rá nij so' quene'en yuvii, ne che'é dan 'yaj nij so' danj nanj adonj. 'O se caxra' ndo'o vaa nij caxran' nuu se-nānā Diose noco' rihaan nij so', 'yaj nij so', ne xcaan ndo'o vaa yiquitzij noco' tu'va sagan' nij so', 'yaj uún nij so', ⁶ne niha' rá nij so' nano' nij so' rej sa' doj quitaj nij so' gaa 'anj nij so' cha'anj, ne niha' rá nij so' nano' nij so' chruun xlá sa' doj quitaj nij so' rá ve' tucu'yón yuvii se-tucuānj Moisés, ⁷ne niha' rá nij so' gaa ve'é a'mii yuvii ga' nij so' gaa chéé nij so' yu'vee, ne niha' rá nij so' cataj yuvii “Síi guun chij” rihaan nij so', ⁸tzaj ne ma'an soj ro', se guun cataj yuvii “Síi guun chij” rihaan ma'an soj, qui'yaj soj a ma'. 'O se vaa orún' síi uun chij rihaan soj, ne tinuj taran' soj nanj á. ⁹Ne se guun cataj soj “Ataj chij” rihaan yuvii man rihaan chumii nihánj a ma'. 'O se vaa orún' Rej soj síi nicun' xta' á. ¹⁰Ne se guun cataj yuvii se vaa noco' nij yuvii man soj, qui'yaj soj a ma'. 'O se orún' síi ca'néé Diose tinanii man yuvii rihaan sayuun me síi canoco' soj man nanj adonj. ¹¹Ne me ma'an tuvi' soj síi 'yaj suun che'é soj ro', yo' me síi sa' doj rihaan taran' soj,

¹² ne xa' sí me rá t̄icavii sa' man ma'an, tzaj ne quiri' so', ne guun na'aj so', ne xa' sí 'yaj nica' nimán, tzaj ne cavii sa' so' adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvii a.

¹³ Gaa ne canicaj Jesucristó ca'mii Jesucristó rihaan nij síi fariseo do', rihaan nij síi naquiyaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii do', cataj so':

—Nique soj sij fariseo do', sij naquiyaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii do' a. Quiran' uxrá soj sayuun adonj. Dan me se a'néj nij soj ve' tucua' chana' cavi' nica, ne yuun che'e guun tucua' nij soj man ve' yo', 'yaj ma'an nij soj, ne raan ndo'o achíin ni'yaj nij soj rihaan Diose, che'é rej sa' doj guun nucuaj nij soj tihá' yu'unj soj man yuvii a. Che'é dan doj a gaa sayuun quiran' soj qui'yaj Diose, asa' ca'ne' Diose cacun' che'é yuvii adonj.

¹⁴ "Nique soj sij fariseo do', sij naquiyaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii do' a. Quiran' uxrá nij soj sayuun nanj adonj. Síi nucui' rá me nij soj adonj. Dan me se aráan soj chrej catuu yuvii rihaan Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj á. 'O se ne uun chij Diose nimán soj, 'yaj soj ma'. Ne ndaa nij síi me rá guun chij Diose nimán ro', aráan soj chrej cunō nij so' rihaan Diose adonj.

¹⁵ "Nique soj sij naquiyaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii do', sij fariseo do' ei. Quiran' uxrá nij soj sayuun nanj adonj. Síi nucui' rá me nij soj á. Dan me se chéé soj ndaa rej xcō tu'va na ya'anj do', ndaa rej xcō quij do', nano' soj yo'o síi canoco' man soj, gaa ne quisj canoco' yo'o so' man soj 'yaj soj, gaa ne nuu chi'ii doj nimán so' rihaan nimán soj, 'yaj soj, ne quitaj yaan so' rihaan soj ca'anj taran' nij soj rihaan ya'an adonj.

¹⁶ "Nique soj che'é sayuun quiran' soj nanj á. Ase vaa síi tuchrii vaa soj, tzaj ne me rá soj tihaaan soj rihaan yuvii daj gaa qui'yaj yuvii a. Ca'vee se cuta' yo'o so' raá nuvíí nocōo se vaa ya' vaa nana' ca'mii so', tzaj ne taj se 'yaj sese ca'mii

ne so' ma', taj soj a. Tzaj ne sese cuta' yo'ꝓ so' raꝓ aga' oró míí nuu rá nuvíí, gaa ne che'é dan ya vaa nana ca'mii so', ne nꝓ xcuún so' qui'yaj so' nu' ndaa vaa cataj so', taj soj a. ¹⁷ Ase vaa síí ni'yꝓn dꝓ', ase vaa síí tuchrii dꝓ', vaa soj adꝓnj. Me che'é ne ne'en soj se vaa nuvíí nocꝓo me se sa' doj vaa yo' rihaan aga' oró míí nuu rque nuvíí yo' ga. 'ꝓ se ne'en soj se vaa che'é ma'an nuvíí nocꝓo yo' ro', nuu guee aga' oró míí yo' rihaan Diose á. ¹⁸ Ne taj uún soj se vaa sese cuta' yo'ꝓ so' raꝓ chraan altar acaa xcuu rque yuvii rihaan Diose se vaa ya vaa nana ca'mii so', ne taj se 'yaj sese ca'mii ne so' ma', taj uún soj a. Tzaj ne sese cuta' so' raꝓ xcuu naj rihaan chraan altar yo', ne nꝓ xcuún so' qui'yaj so' nu' ndaa vaa cataj so', taj uún soj a. ¹⁹ Dan me se ase vaa síí tuchrii vaa soj adꝓnj. Me che'é ne ne'en soj se vaa sa' doj vaa chraan altar yo' rihaan xcuu naj rihaan yo' ga. 'ꝓ se che'é ma'an chraan altar ro', che'é dan nuu guee xcuu yo' rihaan Diose nanj á. ²⁰ Che'é dan sese cuta' yo'ꝓ so' raꝓ chraan altar yo', ne nuveé raꝓ chraan altar yo' me se cuta' so' raꝓ ma'. 'ꝓ se cuta' so' raꝓ chraan altar dꝓ', raꝓ nu' se taj rihaan chraan altar yo' dꝓ' adꝓnj. ²¹ Ne sese cuta' yo'ꝓ so' raꝓ nuvíí nocꝓo, ne nuveé inanj raꝓ nuvíí nocꝓo me se cuta' so' raꝓ ma'. 'ꝓ se cuta' so' raꝓ nuvíí nocꝓo dꝓ', raꝓ ma'an Diose síí yanj nuvíí nocꝓo dꝓ' adꝓnj. ²² Ne sese cuta' yo'ꝓ so' raꝓ rej xta', ne nuveé inanj rej xta' me se cuta' so' raꝓ ma'. 'ꝓ se cuta' so' raꝓ rej xta' dꝓ', raꝓ chruun xlá chruun taj ma'an Diose gaa rii ta'nga' Diose dꝓ', raꝓ ma'an Diose síí taj rihaan chruun xlá yo' dꝓ', cuta' so' nanj adꝓnj.

²³ "Nique soj sij naquiyaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii dꝓ', sij fariseo dꝓ' ei. Quiran' uxrá soj sayuun adꝓnj. Síí nucui' rá me nij soj nanj á. Dan me se sese vaa nuu xlá dꝓ', coj eneldo dꝓ', coj cominó dꝓ', rihaan soj, ne rque soj 'ꝓ nánj coj rihaan Diose rihaan daj a chi' nánj coj yo'

a. Tzaj ne nanā nocōo doj ne 'yaj soj ma'. Ne a'ne' nicā soj cacun' che'é tuvi' soj ma'. Ne 'ee rá soj tuvi' soj ma'. Ne uun nucuaj rá tuvi' soj man soj ma'. Tzaj ne Diose ro', me rá qui'yaj soj nu' nanā nocōo nihánj, ne na'vej rá Diose tñánj xco soj a yo'ó nanā le'ej doj ma'. ²⁴ Dan me se ase vaa síi tuchrii vaa soj, tzaj ne me rá soj tijaan soj rihaan yuvii daj qui'yaj yuvii adonj. Ase vaa síi rii ndaa 'o yacoō le'ej rque na co'lo ro', vaa soj, tzaj ne chumánj uun soj cunu' xcuu camelló vaa guee nanj adonj.

²⁵ "Nique soj sij naquiyaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii do', sij fariseo do' a. Quiran' uxrá nij soj sayuun adonj. Síi nucui' rá me nij soj nanj á. Dan me se ase vaa rasuun, ne sa' uxrá na'nu' nii xráá yo', tzaj ne rque yo' ro', me se vaa nacaj guee yo', ta'nga' danj vaa guee soj, ne xráá soj me se ve'é naruvii, tzaj ne nimán soj me se quij vaa, ne niha' uxrá rá soj ca'nee soj si'yaj tuvi' soj, ne taj se 'yá' ca'ne' rá soj a ma'. ²⁶ Ase vaa síi tuchrii vaa soj sij fariseo ei. Ase vaa 'yaj yuvii na'nu' rque rasuun ro', danj qui'yaj uún soj, naquiyaj sa' soj nimán soj á. Ndaa síj, gaa ne sa' inanj qui'yaj soj quene'en yuvii ei.

²⁷ "Nique soj sij naquiyaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii do', sij fariseo do' a. Quiran' uxrá nij soj sayuun adonj. Síi nucui' rá me nij soj nanj á. Dan me se ase vaa chraan naj xngá rihaan santó ro', vaa soj, ne xráá soj ro', vaa catzii, ne ve'é ndo'o ruvi' man soj, tzaj ne nimán soj me se adi' se vaa cúu ri'yuj ro', vaa nimán soj, ne chi'ii vaa nu' nimán soj adonj. ²⁸ Dan me se ase vaa síi nicā nimán vaa soj chéé soj ni'yaj yuvii, tzaj ne 'yaj yuve ndo'o soj se chi'ii, ne ne uno uxrá soj rihaan Diose a ma'. Inanj danj vaa nimán soj nanj adonj.

²⁹ "Nique soj sij naquiyaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii do', sij fariseo do' a. Quiran' uxrá soj sayuun adonj. Síi nucui' rá me nij soj nanj á. Dan me se ve'é une' soj

chraan yan naj cúú man nij síí nata' se-nanā Diose gaa naá do', man nij síí vaa sa' cane gaa naá do', ne ve'é tumé soj man chraan yo' a. ³⁰ Ne taj soj se vaa sese cayáán soj ga xij soj nij síí man gaa naá ro', ne ne ticavi' soj man nij síí nata' se-nanā Diose ndaa vaa qui'yaj ma'an xij soj a ma'. Danj a'mii soj, ³¹ taj xna'anj ma'an soj se vaa ya tuvi' nij síí ticavi' man nij síí nata' se-nanā Diose gaa naá me ma'an soj nanj á. ³² Ne ataa quisij cacun' qui'yaj nij tuvi' soj nij síí man gaa naá yo' a. Tzaj ne tisij soj cacun' yo' adonj.

³³ "Ase vaa xcuáá yuvaa vaa soj, ne taj se qui'yá' quinanií soj rihaan sayuun qui'yaj Diose man soj ma'. Cacaá soj rihaan ya'an adonj. ³⁴ Che'é dan xa' soj, tzaj ne ca'nej 'unj síí nata' se-nanā Diose ca'nej 'unj síí ca'mii nanā cuu ca'nej 'unj síí tucu'yón se-nanā Diose ca'nej 'unj rihaan soj, gaa ne ticavi' soj man ta'aj nij so', ne cachron soj man ta'aj nij so' rihaan rcutze, ne go' soj cuartá xráá ta'aj nij so', ne cunanj nij so' rihaan soj, curihanj nij so' 'o chuman', ne canoco' uxrá soj man nij so' ndaa 'ó chuman' uún, qui'yaj soj vaa güii nanj adonj. ³⁵ Ndaa síj, gaa ne nu' ton cayanj man nij síí sa' rihaan Diose rihaan chumii nihánj ro', nu' cacun' yo' ro', nata' xráá nij soj a. Dan me se asij ton cayanj man síí sa' cu'naj Abel ne ndaa ton cayanj man síí cu'naj Zacarías ta'níí síí cu'naj Berequías gaa cavi' so' rihaan nuvií yan nicun' chraan altar ro', nu' cacun' yo' ro', nata' xráá nij soj a. ³⁶ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa quiran' ma'an nij tuvi' nij soj sayuun che'é nu' cacun' yo' adonj —taj Jesucristó rihaan nij síí fariseo do', rihaan nij síí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii do' a.

Nanā nihánj taj xna'anj daj quiran' nij síí man chuman' Jerusalén a

³⁷ Gaa ne cataj uún Jesucristó a:

—Nanó uxrá raj che'é soj sij man chuman' Jerusalén nihánj nanj á. Dan me se ticavi' soj man nij síí nata' se-nana Diose, ne go' soj yahij man nij síí ca'née Diose cuchí' rihaan soj á. Guun que'ee ndo'o guun rá 'unj naqui'yaj chre' 'unj man soj cutumé 'unj man soj, tzaj ne taj se qui'yá' ca'vee ma'. Dan me se ase vaa 'yaj chuchee naqui'yaj chre' chuchee man ta'níí xo' caráán xo' xcóó xo' xráá ta'níí xo' ro', danj guun raj qui'yáj man soj, tzaj ne ne ca'vej rá soj qui'yáj danj a ma'. ³⁸ Yaj me se cutumé ma'an soj man soj nanj adonj. ³⁹ 'O se cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa rej rihaan ní' ro', se quene'en uún soj manj ma'. Tzaj ne ndaa güii ca'na' uún 'unj rihaan chumii nihánj quene'en soj manj, ne cataj soj: “Ve'é uxrá 'na' síí a'née síí 'nij ra'a man ní' á”, cataj soj a —taj Jesucristó ni'yaj so' man nij síí man Jerusalén yo' a.

24

Nana nihánj taj xna'anj se vaa canee nu' nuvíí nocoo ne chuman' Jerusalén a

¹ Gaa ne curihanj Jesucristó nuvíí nocoo, ca'anj so', ne cuchí' nij síí tucu'yón se-nana so' rihaan so' a. Guun rá nij so' quene'en Jesucristó daj vaa nij ve' man nuvíí nocoo yo' a. ² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Dan me se ne'en soj nu' ve' man nuvíí nocoo nihánj na'. Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa vaa güii, ne canee nu' nuvíí nocoo nihánj, ne a 'ó yujej se quitáá xráá tuvi' yujej nihánj a ma' —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é sayuun guun rihaan chumii nihánj vaa güii a

³ Dan me se ca'anj cayáán Jesucristó raq quij cu'naj Quij man Chruun Olivó, ne cuchí' orún' nij síí tucu'yón se-nana so' rihaan so', ne cataj nij so':

—Cataj xna'anj so' rihaan núj aman canee nu' nuví nocoo yo' do', a me rasuun ca'na' qui'yáa so' asa' quisíj ca'na' so' quene'en núj ne quinavij nu' chumii nihánj, maestro —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

⁴Gaa ne cataj Jesucristó:

—Cutumé ndo'o soj man soj se gaa nanj tiha' yu'unj yuvii man soj á. ⁵'O se ca'na' uxrá yuvii cataj: “Unj me sí ca'neé Diose tñanii man yuvii rihaan sayuun”, cataj nij so', ne dan me se tiha' yu'unj uxrá nij so' man tuvi' nij so' nanj á.

⁶”Dan me se vaa güiii, ne quene'en soj se vaa cunu' uxrá chuman' ga tuvi' chuman' a. Ne cunoo uxrá soj nana se vaa unu' chuman' man gan' ga tuvi' chuman' yo' a. Cutumé soj man soj se cuchu'vi' nimán soj ma'. Maan se vaa che'é guun sayuun yo' rihaan chumii nihánj adonj. Tzaj ne asa' quisíj guun danj, gaa ne se ca'anj ni'ya chumii nihánj nu' orá ma'. 'O se quinaj chumii nihánj doj adonj. ⁷Dan me se cunu' uxrá yuvii man chuman' nocoo ga yo'ó chuman' nocoo, ne cunu' gobiernó ga tuvi' gobiernó a. Ne cachén x'naa cachén yuún nocoo cachén que'ee chuman' a. ⁸Nu' sayuun nihánj ro', ase vaa guun che'e 'o chana ve'ee rque no' cuchruj no' ne'ej ro', danj gaa nu' sayuun nihánj nanj ei. Dan me se nu' ne'en chana ve'ee rque yo', ne ne'en no' doj a quiran' no' sayuun rej rihaan, ne ase uun rá chana yo', danj guun rá soj gaa ca'na' sayuun yo', guun rá soj se vaa daj doj guun uxrá sayuun rihaan chumii nihánj nanj adonj.

⁹”Gaa ne ca'anj nicaj yuvii man ta'aj soj rihaan nij sí nicaj suun, ne quiran' ta'aj soj sayuun ne cavi' ta'aj soj nanj á. Ne nachri' cunudanj nij sí yaníj ni'yaj nij so' man soj, che'é se me soj sí noco' manj adonj. ¹⁰Gaa ne tanáj que'ee tinúú soj chrej sa', ne tacuachén tinúú soj sí tanáj chrej sa' man yo'ó tinúú soj rihaan sí nicaj suun, ne

nachri' uún tinúú soj síí tanáj chrej sa' man ta'aj soj sij nocō' manj nanj á. ¹¹ Gaa ne ca'na' uxrá síí nata' rihaan yuvii se vaa sij nata' se-nana Diōse me nij so', cataj nij so', tzaj ne ca'mii ne uun nij so', ne tiha' yu'unj uxrá nij so' man yuvii adonj. ¹² Gaa ne xna'anj ndo'o se chi'ii qui'yaj yuvii, ne ca'ne' rá nij yuvii ga suun nocō' se-nana Diōse, ne che'é dan tanáj uxrá nij síí nocō' manj chrej sa' chrej 'ee rá man tuvi' a. ¹³ Tzaj ne síí nocō' raan manj ndaa se ca'anj ni'ya chumii nihánj ro', so' me síí quinanii rihaan sayuun adonj. ¹⁴ Ne ca'mii natáj yuvii nana sa' nihánj nana che'é güii guun chij Diōse rihaan chumii nihánj cunō yuvii man cunudanj chuman' man rihaan chumii, ne xcaj nij yuvii cuentá che'ej, gaa ne guun che'e chumii nihánj quinavij chumii nihánj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síí tucu'yón se-nana so' a.

¹⁵ Ne soj sij nayaa nana nihánj nana cachronj rihaan yanj nihánj ro', xcaj uxrá soj cuentá me taj nana nihánj nana ca'mii Jesucristó che'é se chi'ii á.

Dan me se cataj uún Jesucristó:

—Aj ne'en soj se vaa cataj xna'anj síí cu'naj Daniel síí nata' se-nana Diōse gaa naá che'é yo'ō se chi'ii qui'yaj ndo'o sayuun man yuvii, ne dan me se güii quene'en soj se chi'ii yo' rej guee, ¹⁶ ne yo'ō cunanj nij síí man estadó Judea ca'anj nij so' raá quij á. ¹⁷ Ne síí taj xráá ve' tucúa ro', se catúj so' rá ve' tucúa so' quirii so' si'yaj so' ma'. ¹⁸ Ne síí 'yaj suun tacaan ro', se canicaj so' nano' so' sagan' so' tanáj so' rihaan yo'óo ma'. Se guun raan nij so' ma'. Maan se yo'ō cunanj nij so' á. ¹⁹ Nique chana nuu rque dō', chana vaa ta'níí ne'ej utzii dō', güii ca'na' sayuun yo' a. 'O se se guun nucuaj chana yo' cunanj chana yo' ma'. ²⁰ Cachinj ni'yaj soj rihaan Diōse se vaa se ca'na' sayuun yo' güii gaa maan dō', güii nō xcúún yuvii naraan rá yuvii dō' ma'. ²¹ 'O se güii ca'na' sayuun ro', quij ndo'o guun nanj á. Quij

doj gaa sayuun yo' rihaan nu' nij sayuun quiran' yuvii gaa nu' ca'na', ne daj chihaa mij se quiran' uun yuvii sayuun vaa danj ma'. ²² Sese que'ee uxrá güii guun sayuun, ne se quinanii yuvii rihaan sayuun yo' ma'. Tzaj ne vaa güii quisij sayuun, qui'yaj Diose, che'é rej quinanii nij sí narii so' canoco' man so' adonj.

²³ ”Ne güii yo' me se sese cataj yuvii rihaan soj: “Ni'yaj so' ei. Nihánj 'na' sí tinanii man ní' rihaan sayuun á”, ne se cuchumán rá soj ma'. ²⁴ 'O se ca'na' uxrá sí ne sí cataj se vaa sí tinanii man yuvii rihaan sayuun me nij so', ne ca'na' uxrá sí ne sí cataj se vaa nata' nij so' se-nana Diose, ne qui'yaj nij so' suun sa' nocoo, ne tiha' yu'unj nij so' man cunudanj nij yuvii man rihaan chumii nanj adonj. Ndaa nij sí narii Diose man ro', sese taj vaj Diose tumé man nij so', ne cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' man nij sí tiha' yu'unj yo' nanj adonj. ²⁵ Nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj daj guun rihaan chumii nihánj nanj á. ²⁶ Che'é dan me sese cataj yuvii rihaan soj se vaa vaj 'unj rej quij, ne se ca'anj soj rej quij nano' soj manj ma'. Ne sese cataj yuvii rihaan soj se vaa yáan 'unj rá 'o ve', ne se cuchumán rá soj ma'. ²⁷ Dan me se ndaa rá se uun gaa raan rej síj güii ne 'o chuguun nu' xta' ndaa rej ata' güii ro', ne ne'en cunudanj yuvii se vaa raan rihaan chumii a. Ne ase uun rá soj ne'en soj gaa raan ro', danj guun rá soj asa' ca'ná' 'unj sij ca'née Diose nıcaj yu'unj man yuvii, ne yo'o quene'en nu' yuvii man rihaan chumii nihánj se vaa ca'ná' 'unj adonj. ²⁸ Aj ne'en soj daj 'yaj yachrúu vaj rej xta', ne ne'en ma'an xo' me rej naj nee cha xo' a. Taj sí nata' rihaan xo' me rej naj nee yo' ma'. Ne ase uun rá yachrúu ro', danj guun rá ma'an soj asa' ca'na' uun 'unj rihaan chumii nihánj adonj. Quene'en ma'an soj sij man rihaan chumii nihánj me rej ca'na' 'unj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj gaa ca'na' uún Jesucristó rihaan chumii nihánj a

²⁹ "Sij quiran' yuvii sayuun yo', gaa ne guun rmi' güii guun rmi' yavii guun rmi', ne cayuu nij yati' xta' ne quinaan taran' nij rasuun nucuaj man rej xta' do' a. ³⁰ Gaa ne vaa se curuvi' rej xta' quene'en soj, ne quene'en soj se vaa daj doj ca'na' uún 'unj sij ca'neé Diose nicaj yu'unj man yuvii a. Gaa ne cunudanj nij síi man rihaan chumii nihánj ro', quinano ndo'o rá ma'an nij so', gaa ne quene'en nij so' mán 'unj sij ca'neé Diose nicaj yu'unj man yuvii á. Dan me se xráá ngaa quitaj 'unj ca'na' 'unj, ne guun nucuaj ndo'oj quirii ta'ngaj, ne ve'é uxrá curuvij ca'naj á. ³¹ Gaa ne ca'yanj nii chruun a'yánj, qui'yáj, ne ca'nej 'unj man nij se-mozó 'unj ca'na' nij so' rihaan chumii nihánj, ne naqui'yaj chre' nij se-mozó 'unj man nij síi narii Diose man canoco' manj a. Dan me se cachee nij se-mozó 'unj rihaan nu' chumii nihánj, nano' nij so' taran' nij síi cunu chre' ga 'unj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ya quene'en ni' se vaa nichrun' ca'na' uún Jesucristó a

³² "Tucu'yón soj nana nihánj nana che'é chruun man chruj higó raá á. Gaa quisij guun laruu ra'a chruun, ne naca coj ya'lij raá chruun, ne ne'en soj se vaa nichrun' 'na' dió namán maan a. ³³ Dan me se xcaj uún soj cuentá se vaa asa' quene'en soj nu' se vaa cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano, ne nichrun' ca'na' uún 'unj nanj adonj. Dan me se ase vaa síi nicun' ta'yaa ro', gaa 'unj ei. ³⁴ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano quisij nu' rasuun nihánj nu' se vaa cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano ei. Ne ya quene'en soj nu' nihánj gaa ataa cavi' soj ei. ³⁵ Vaa güii ca'anj ni'ya yo'óo do', xta' do', tzaj ne se-nanaj me se daj chihaa mój se quinavij yo' ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne ne'en ní' me güii ca'na' uún Jesucristó ma'

³⁶ "Nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa a 'ó síí ne ne'en me güii ca'na' uún 'unj rihaan chumii nihánj ma'. Ca'vee se ndaa se-mozó Diose 'yaj suun rej xta', ca'vee se ndaa ma'anj ta'nij Diose, tzaj ne ne ne'en núj me güii me yo' ma'. Orún' Réj me síí ne'en nanj adonj. ³⁷ Ase vaa qui'yaj yuvii gaa cayáán síí cu'naj Noé rihaan chumii ro', danj gaa qui'yaj uún yuvii asa' ca'na' uún 'unj sij ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvii rihaan chumii nihánj adonj. ³⁸ Dan me se gaa cayáán síí cu'naj Noé, ne daj doj caráán na ya'anj rihaan chumii, tzaj ne chá yuvii do', co'o yuvii do', ne xcaj tuvi' nij yuvii do'; inanj danj qui'yaj nij yuvii ndaa quisíj güii catúj nij tuvi' síí cu'naj Noé rque rihoo xij chée rihaan na a. ³⁹ Ne ne xcaj nij yuvii cuentá sese caráán na ya'anj xráá nij so' ma'. Maan se ndaa quisíj caráán na ya'anj xráá cunudanj nij so', ne danj gaa xcaj nij so' cuentá nanj á. Ne ase vaa ne xcaj nij yuvii man gaa naá cuentá se vaa quiran' nij so' sayuun ro', danj gaa uún yuvii asa' quisíj ca'na' uún 'unj sij ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvii rihaan chumii nihánj adonj. 'O se ndaa síj güii quene'en nij so' manj, gaa ne xcaj nij so' cuentá nanj á.

⁴⁰ "Ne asa' quisíj güii yo', ne cunuû vij roj snó'o qui'yaj suun roj so' yo'óó, ne nacaj se-mozó Diose man yo'o so', ne quinaj yo'ó so' a. ⁴¹ Ne cunuû vij roj chana gaj roj no' 'núú trigó, ne nacaj se-mozó Diose man yo'o no', ne quinaj yo'ó no' nanj adonj. ⁴² Che'é dan cutumé uxrá soj man soj á. 'O se ne ne'en soj me güii ca'na' síí 'nij ra'a man soj a ma'. ⁴³ Dan me se sese 'o síí tucua ve' ro', aj ne'en so' me orá ca'na' síí ituu ne qui'yaj ituu síí ituu rasuun man tucua so', ne uxrá cutumé so' tucua so', ne se qui'yaj ituu síí ituu tucua so' tzaj ma'. Maan se ne ne'en soj me orá ca'na' síí ituu man adonj. ⁴⁴ Dan me se ta'nga' danj vaa guee 'unj

sij ca'néé Diose nicaŷ yu'unj man yuvii, ne ne ne'en soj me orá ca'na' uún 'unj man adonj. Che'é dan yo'o ni'yaj soj á.

Nana nihánj taj xna'anj daj quirán' sí ve'é 'yaj suun rihaan Diose do', daj quirán' sí ne 'yaj suun sa' rihaan Diose do' a

⁴⁵ "Che'é dan me sese cune' sí tucua yo'o ve' man yo'o se-mozó so' se vaa cutumé mozó yo' man tuvi' mozó rque so' se chá rihaan nij so' orá chá nij so' chraa, ne daj qui'yaj mozó yo', rá soj ga. Sese ya ya sij ve'é 'yaj suun me so' do', sese ya ya sij avii raá me so' do', ne daj qui'yaj so', rá soj ga. ⁴⁶ Gaa ne güii naman se-ru'vee mozó ro', sese quene'en se-ru'vee mozó se vaa ve'é 'yaj suun mozó se-suun ru'vee, ne cavii sa' uxrá mozó yo', qui'yaj se-ru'vee mozó yo' adonj. ⁴⁷ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa cune' ru'vee yo' man mozó yo' guun so' sí tumé man cunudanj si'yaj ru'vee yo' a. ⁴⁸ Tzaj ne sese vaa chi'ii nimán mozó yo', ne guun rá so' se vaa guun raan ndo'o se-ru'vee so', ⁴⁹ gaa ne guun che'e so' go' so' man tuvi' so' mozó, ne chá so' co'o so', ne guun xnó so' a. ⁵⁰ Dan me se ne ne'en so' aman naman se-ru'vee so' a. Ne na'vij so' ca'na' ru'vee a. Tzaj ne síj güii síj orá síj, ne ca'na' ma'an se-ru'vee mozó yo', ⁵¹ gaa ne ca'ne' nu' so' man mozó yo' ne cataj so' se vaa ca'anj mozó yo' rihaan ya'an ga yo'ó nij sí nucui' rá a. Ne yuvii man rihaan ya'an yo' ro', ta'vee uxrá, ne ndaa chá ruj ma'an nij yuvii cúu yan' yuvii ei.

25

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é chi' chana yaan me rá catuu rej anuê cha'anj nara'aa a

¹ "Ne asa' ca'na' uún 'unj rihaan chumii nihánj, ne ase vaa chi' chana yaan ro', danj gaa nij yuvii me rá catuu rihaan Diose asa' guun chij Diose á. Dan me se nicaŷ nij chana yaan yo' saga' nij no' aga' ya'an, ne ca'anj na'vij nij no' man sí nara'aa a. ² Dan me se 'un' nij chana yaan yo'

ro', me chana ni'yon, ne yu'un' nij chana yaan yo' ro', me chana nicaj cuentá a. ³ 'O se nij chana ni'yon yo' ro', nicaj nij no' saga' nij no' aga' ya'an, tzaj ne taj vaj casté acaa nicaj nij no' a ma'. ⁴ Ne nij chana nicaj cuentá ro', nij no' me se nicaj nij no' saga' nij no' aga' ya'an do', aga' nuu casté acaa do' a. ⁵ Dan me se guun raan sí nara'aa, ne ca'na' nej rihaan taran' nij chana yaan yo', ne cotoj taran' nij no' a. ⁶ Guun yan', ne caguáj yuvií cataj yuvií: "Na' sí nara'aa ga chana yaan ei. Cuvá' soj nari' tuvi' soj ga so' ei", cataj yuvií rihaan chi' nij chana yaan yo' a. ⁷ Gaa ne cuno nij chana yaan, ne ra'yanj naxagaa taran' nij no', ne naquiyaj sa' nij no' saga' nij no' aga' ya'an a. ⁸ Ne cataj nij chana ni'yon rihaan nij chana nicaj cuentá, ne: "Qui'yaj soj doj se ndo'o, rque soj doj casté acaa rihaan núj ruguanj. Quina'áj saga' núj aga' ya'an nanj achuguanj", taj nij chana ni'yon yo' rihaan tuvi' no' a. ⁹ Gaa ne tuvi' no' chana nicaj cuentá me se cataj: "Maan se se quisíj casté acaa cacaa rihaan taran' ní' ma'. Ca'anj soj rej ane' casté acaa, ne quiraan soj man yo' á", taj nij chana nicaj cuentá yo' rihaan nij chana ni'yon a. ¹⁰ Veé dan, ne ca'anj nij chana ni'yon yo' quiraan nij no' casté acaa, ne ca'na' sí nara'aa, ne nij chana nicaj cuentá me se ne cachijn casté acaa rihaan nij no' ma'. Che'é dan catúj nij no' rá ve' canuú cha'anj ga sí nara'aa, ne caráán nii ta'yaa yo' a. ¹¹ Cachén doj orá, gaa ne ca'na' nij chana ni'yon uún, ne cataj nij no': "Ca'nuu so' ta'yaa catuu núj, socoj", cataj nij no' rihaan sí nara'aa a. ¹² Ne cataj sí nara'aa yo': "Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa ne ne'én 'unj man soj ma'", taj so' rihaan nij chana ni'yon yo' a.

¹³ "Che'é dan cutumé uxrá nij soj man soj á. 'O se ne ne'en soj me güii ca'na' 'unj ne ne'en soj me orá ca'na' 'unj ne ne'en soj ma'.

Nana nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é síi racuíj sa'anj rihaan se-mozó so' a

¹⁴ "Ō se güiii ca'na' 'unj me se ase vaa qui'yaj yo'ŋ ru'vee ga se-mozó ru'vee ro', danj gaa qui'yáj ga soj sij noco' manj adonj. Dan me se guun rá ru'vee yo' ca'anj so' yo'ó chuman', ne canacúún so' man nij se-mozó so', ne racuíj so' se-sa'anj so' rihaan nij mozó yo' a. ¹⁵ Dan me se rihaan yo'ŋ so' racuíj so' 'un' sa'anj nocoŋ uxrá cu'naj talento a. Rihaan yo'ó so' racuíj so' vij sa'anj talento a. Ne rihaan yo'ó so' racuíj so' yo'ŋ sa'anj talento a. Danj qui'yaj so', racuíj so' sa'anj rihaan 'ŋ 'ŋ nij se-mozó so', ne rihaan 'ŋ 'ŋ mozó yo' racuíj so' ndaa vaa guun nucuaj mozó tinaca mozó yo' a. Dan me se me rá so' qui'yaj suun 'ŋ 'ŋ mozó tinaca 'ŋ 'ŋ mozó sa'anj rqué so' rihaan mozó yo', ne che'é dan qui'yaj so' danj a. Ne cavii so', ca'anj so' a.

¹⁶ "Sij ca'anj so', ne cavii síi nicaj 'un' sa'anj talento ca'anj so', ne qui'yaj suun so', ne quisij, gaa ne qui'yaj canaán so' yu'un' sa'anj talento ga sa'anj uún a. ¹⁷ Ne ase vaa qui'yaj so' ro', danj vaa qui'yaj síi nicaj vij sa'anj talento uún, ne qui'yaj canaán so' yavij sa'anj talento uún a. ¹⁸ Tzaj ne síi quiri' 'ŋ sa'anj talento yo' me se cavii so' ca'anj so', ne gáán so' 'ŋ yu'uj, ne caxrij yuve so' man sa'anj racuíj ru'vee rihaan so' a.

¹⁹ "Veé dan, ne guun raan uxrá, ne namán se-ru'vee va'nuj nij mozó, ne xná'anj ru'vee man 'ŋ 'ŋ nij so' daj qui'yaj nij so' a. ²⁰ Ne cuchi' síi nicaj 'un' sa'anj talento rihaan ru'vee, ne rqué so' chi' sa'anj talento man se-ru'vee so', cataj so': "Un' sa'anj talento racuíj so' manj, señor. Ne yaj ro', nuu yo' chi' sa'anj talento, qui'yáj nanj á", taj so' a. ²¹ Ne cataj ru'vee yo' rihaan se-mozó so': "Cunaj uxrá vaa qui'yáá so' ei. Mozó sa' mé so', ne gaa nucuaj raj mán so' adonj. Ve'é cutumé so' man doj si'yáj á. Che'é dan, ne yaj cané so' tumé so' nocoŋ doj si'yáj á. Cuvá so'

cayáán so' ga 'unj, ne ve'é cayáán ní' nanj ei", taj so' rihaan se-mozó so' a.

²² "Gaa ne cuchi' síi nicaj vij sa'anj talento uún, ne cataj so': "Racuíj so' vij sa'anj talento rihanj, señor. Ne yaj, ne nuu yo' ca'anj sa'anj talento, qui'yáj nanj á", taj so' a. ²³ Ne cataj ru'vee yo' rihaan so': "Cunaj uxrá vaa qui'yáá so' ei. Mozó sa' mé so' uún, ne gaa nucuaj raj mán so' uún adonj. Ve'é cutumé so' man doj si'yáj, ne che'é dan yaj cané so' tumé so' nocoo doj si'yáj ya ei. Cuvá' so', cayáán so' ga 'unj, ne ve'é cayáán ní' ya ei", taj ru'vee yo' rihaan yo'ó se-mozó so' a.

²⁴ "Veé dan, ne cuchi' síi nicaj yo'ó sa'anj talento uún rihaan se-ru'vee so', ne cataj so': "Ne'én 'unj se vaa sij sca' ndo'o nimán mé so', señor. Ne'én 'unj se vaa yo'ó yuvii unô 'núú, ne ma'án so' me síi rii uun naa nanj adonj. Ne yo'ó yuvii narii squíj man 'núú trigó, 'yáá so', ne ma'án so' naran' uun man 'núú trigó sa' yo' nanj adonj. ²⁵ Che'é dan cuchu'ví' 'unj, ne ca'anj 'unj, ne caxríj yuve 'unj se-sa'anj so' rque yo'óo nanj adonj. Dan me se nacaj guee uún so' se-sa'anj so' nanj ei", taj mozó yo' rihaan ru'vee a. ²⁶ Ne cataj ru'vee yo' rihaan mozó: "Mozó chi'ii nimán do', mozó rmii do', mé so' ei. Se danj ne'én so' se vaa yo'ó yuvii unô 'núú, ne ma'anj rii naa, ne ne'én so' se vaa yo'ó yuvii narii squíj man 'núú trigó, ne 'unj naran' 'núú trigó sa' yo', ²⁷ ne me che'é ne taçuachén so' se-sa'anj 'unj rihaan nij síi nuta' raa sa'anj ga. Gaa ne asa' 'ná' 'unj, ne nicaj 'unj se-sa'anj 'unj ga sa'anj nata' raa yo' ga", taj ru'vee yo' rihaan yo'ó mozó yo' a.

²⁸ "Ne ca'mii uún ru'vee yo' rihaan yo'ó nij se-mozó so', cataj so': "Ca'nee soj sa'anj nicaj mozó chi'ii nihánj, ne taçuachén soj rihaan síi nicaj chí' sa'anj talento á. ²⁹ 'Q se síi ne'en sa' qui'yaj suun rihanj me se vaa güii, ne doj a guun nucuaj so' qui'yaj suun so' rihanj adonj. Ne síi ne

ne'en qui'yaj suun rihanj me se ca'nee 'unj suun le'ej nii ata so', ne quinaj uun so', qui'yáj adonj. ³⁰ Ne mozó chi'ii yo' me se taj se uun so' rihanj ma'. Quiri'ij soj man so' xe' rej rmi' á. Ne yuvii man rej rmi' yo' me se ta'vee uxrá ne ndaa chá ruj ma'an nij yuvii cúu yan' nij so' nanj adonj", taj ru'vee rihaan yo'ó nij se-mozó so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é güii ca'ne' Jesucristó cacun' che'é yuvii man rihaan chumii a

³¹ "Dan me se síi ca'neé Diose nicaj yu'unj man yuvii mé 'unj, ne ca'na' uún 'unj rihaan chumii nihánj, ne ve'é uxrá gaa ca'na' 'unj, ne ca'na' cunudanj nij se-mozó 'unj, ne asa' ca'ná' 'unj, ne quitaj 'unj rihaan xruún 'unj chruun xlá sa', ne ca'ne' 'unj cacun' che'é yuvii adonj. ³² Dan me se naqui'yaj chre' nij se-mozó 'unj man cunudanj nij yuvii man rihaan chumii, ne canicun' nij yuvii rihaan 'unj, ne cuxra' ta'aj 'unj man nij yuvii, ne dan me se ase vaa 'yaj síi tumé matzinj uxra' ta'aj so' man nij matzinj ga nij tana ro', danj gaa qui'yáa' 'unj, cuxra' ta'aj 'unj man nij yuvii yo' nanj adonj. ³³ Dan me se nij síi sa' ro', ase vaa matzinj gaa nij so' rihanj, ne cachén nij so' canicun' nij so' rej nuva' 'unj, ne nij síi chi'ii ro', ase vaa tana gaa nij so' rihanj, ne cachén nij so' canicun' nij so' rej nichruún 'unj a.

³⁴ "Ne guún 'unj síi nicaj suun rey, quirii ta'ngá' 'unj rihaan nij so', ne dan me se ca'mii 'unj rihaan nij síi nicun' rej nuva' 'unj, cataj 'unj: "Cuva' soj ei. Niha' uxrá rá Réé 'unj ni'yaj so' man soj á. Dan me se asij qui'yaj Réé 'unj man chumii nihánj, ne cachrón so' güii guun chij ma'an soj rihaan chumii nihánj a. Che'é dan ca'na' soj, ne nacaj soj nu' se sa' qui'yaj Réj á. ³⁵ 'O se gaa naá, ne quina'aan rquej, ne rqué soj se chaj á. Ne nacoó 'unj na, ne rqué soj na co'oj á. Ne ase vaa síi 'na' yo'ó chuman' vaa 'unj rihaan soj, tzaj ne ve'é ca'mii soj gaj a. ³⁶ Tachrinj uun vaa sagan'

'unj, tzaj ne rqué soj yatzíj manj á. Ne canó chi'ii manj, ne cuchi' soj rej náj, ne taj ya'anj soj manj á. Qui'nij 'unj taga', ne cuchi' soj taga', ne ca'mii soj gaj adonj", cataj 'unj rihaan nij síi nicun' rej nuva' 'unj a.

³⁷ Gaa ne ca'mii nij síi sa' yo' rihanj, cataj nij so': "Aman quene'en núj se vaa na'aan rqué so', ne rqué núj se chá so', Señor. Aman quene'en núj se vaa nacoó so' na, ne rqué núj na co'o so' ga. ³⁸ Aman ase vaa síi 'na' yo'ó chuman' vaa so' rihaan núj, ne ca'mii núj ga so' ga. Aman quene'en núj se vaa tachrinj uun vaa sagan' so', ne rqué núj yatzíj cunuú so' ga. ³⁹ Aman quene'en núj se vaa canó chi'ii mán so' do', se vaa catúj so' taga' do', ne cuchi' núj racuíj núj mán so' ga", cataj nij síi sa', xna'anj nij so' manj a.

⁴⁰ Gaa ne cataj 'unj rihaan nij so': "Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa racuíj ndo'o soj man nij tinúú 'unj gaa quiran' nij so' sayuun vaa danj á. Nda' se síi nica' ndo'o me ta'aj nij so', tzaj ne racuíj ndo'o soj man nij so', ne che'é se racuíj ndo'o soj man tinúú 'unj, ne che'é dan nuchruj 'unj cuentá se vaa me soj síi racuíj man ma'anj adonj", cataj 'unj rihaan nij so' a.

⁴¹ Gaa ne cataj 'unj rihaan nij síi nicun' rej nichruún 'unj a: "Naxuun soj man soj rihanj ei. Maan se cataj ya Diose se vaa inanj sayuun quiran' soj, ca'anj soj rihaan ya'an, cacaa soj nu' cavii nu' ca'anj nanj á. Dan me se qui'yaj Diose ya'an yo' cacaa síi chree cacaa nij nana chree cacaa, ne cacaa nij soj cacaa ga so' adonj. ⁴² O se quina'aan rquej gaa naá, tzaj ne ne rque soj a doj se chá chaj ma'. Nacoó 'unj na, tzaj ne ne rque soj a doj na co'oj ma'. ⁴³ Ase vaa síi 'na' yo'ó chuman' vaa 'unj rihaan soj, tzaj ne ne ca'mii soj gaj ma'. Tachrinj uun nuú 'unj, tzaj ne ne rque soj a doj yatzíj ma'. Canó chi'ii manj do', qui'nij 'unj taga' do', tzaj ne a 'ó güii ne cuchi' soj rihanj ma'", cataj 'unj rihaan nij so' a.

⁴⁴ ”Gaa ne cataj ma'an nij sí chi'ii yo': “Aman quene'en núj mán so' se vaa na'aan rqué so' do', se vaa nacoó so' na do', se vaa ase vaa sí ca'na' yo'ó chuman' vaa so' do', se vaa achiin yatzíj cunuû so' do', se vaa canó chi'ii mán so' do', se vaa qui'nij so' taga' do', ne ne racuíj núj mán so', Señor”, cataj nij so', xna'anj nij so' manj a.

⁴⁵ ”Gaa ne cataj 'unj rihaan nij so': “Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa a 'ó xco' ne racuíj soj man nij tinúú 'unj gaa quiran' nij so' sayuun vaa danj ma'. Ne nda' se sí nica' ndo'o me ta'aj nij so', tzaj ne no xcúún nij soj racuíj soj man nij so' adonj. Ne che'é se ne racuíj soj man nij so' ro', che'é dan nuchruij 'unj cuentá se vaa nuveé sij racuíj manj me soj ma'”, cataj 'unj rihaan nij so' a.

⁴⁶ ”Gaa ne cavii nij so' ca'anj nij so', ne quiran' ndo'o nij so' sayuun nu' cavii nu' ca'anj, tzaj ne nij sí sa' ro', ve'é cayáán nij so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

26

Nana nihánj taj xna'anj se vaa 'o guun rá nij xrej atá suun nocoo doj do', nij sí uun chij do', se vaa cavi' Jesucristó a

¹ Sij cataj xna'anj Jesucristó nu' nana yo', gaa ne ca'mii uún so' rihaan nij sí tucu'yón se-nana so', cataj so':

² —Ne'en soj se vaa cachén vij güii, gaa ne canuû cha'anj pascuá, ne tacuachén nii manj rihaan nij sí cachron manj rihaan rcutze nanj adonj. Danj qui'yaj nij so', che'é se sí ca'née Diose nicaj yu'unj man yuviij mej a —taj Jesucristó a.

³ Gaa ne cunuu chre' nij xrej atá suun nocoo doj do', nij sí uun chij do', rihaan ve' xij tucuá xrej atá suun nocoo doj sí cu'naj Caifás a. ⁴ Ne 'o guun rá cunudanj nij so' se vaa tihá' yu'unj nij so' man Jesucristó, ne quita'aa yuve nij

so' man Jesucristó, ne cavi' Jesucristó, qui'yaj nij so', rá nij so' a. ⁵ Tzaj ne cataj nij so':

—Se quita'aa ní' man so' gaa aman anuû cha'anj ma'. Maan se sese danj qui'yaj ní', ne ca'maan rá nij yuvii, ne guun sayuun, qui'yaj nij yuvii nanj adonj —taj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa caxrj 'o chana casté raq Jesucristó a

⁶ Dan me se yáan Jesucristó chuman' cu'naj Betania, ne ne so' rá 'o ve' tucua' sí' cu'naj Simón sí' canó luj ri'yuj man, ⁷ ne yáan Jesucristó rihaan mesá, ne cuchil yo'o chana rihaan so', ne nicaj chana yo'o aga' catzii nuu casté gun' daj, ne casté tu'vee ndo'o me yo' a. Gaa ne caxrj chana casté raq Jesucristó a. ⁸ Ne ca'maan rá nij sí' tucu'yón se-nana Jesucristó, ne cataj nij so':

—Me che'é tiri' rma'an chana nihánj casté sa' ga. ⁹ Me che'é ne cutu'vee no' casté, ne quirí' uxrá no' sa'anj, ne go' no' sa'anj yo' man sí' nique ga —cataj nij so', ni'yaj nij so' man chana yo' a.

¹⁰ Ne quene'en Jesucristó daj vaa ca'mii nij so', ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Me che'é a'mii soj danj ni'yaj soj man chana ga. 'O se ve'é uxrá vaa qui'yaj no' manj á. ¹¹ 'O se sí' nique me se daj a güii mán nij sí' nique ga soj, ne ca'vee qui'yaj soj danj ga sí' nique ei. Tzaj ne 'unj me se vaa güii ca'anj 'unj, ne quinaj uun soj, ne se ca'vee qui'yaj soj se luj che'ej ma'. ¹² Dan me se caxrj chana nihánj casté raj, ne che'é dan ne'en soj se vaa cachin' nii manj adonj. ¹³ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa me rej ma'an ca'mii natáj yuvii se-nanaj nana sa' rihaan nij yuvii man rihaan nu' chumij nihánj ro', ne cataj xna'anj uún nij yuvii rihaan tuvi' yuvii che'é se vaa qui'yaj chana nihánj manj, ne se quini'yón yuvii man chana nihánj ma' —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cutu'vej sí cu'naj Judas man Jesucristó rihaan nij sí taj ri'yunj man Jesucristó a

¹⁴Gaa ne cavii sí cu'naj Judas Iscariote, ca'anj so' rihaan nij xrej ata suun nocoo doj a. Dan me se yo'o tuvi' chujij nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó me sí cu'naj Judas yo' a. ¹⁵Dan me se cataj so' rihaan nij xrej a:

—A me se rque soj manj, ne racuj 'unj man soj tacuachén 'unj man Jesucristó rihaan soj ga —taj so', xna'anj so' man nij xrej a.

Ne go' nij so' icó chí' sa'anj platá catzii man sí cu'naj Judas yo' a. ¹⁶Gaa ne guun che'e sí cu'naj Judas nuchruj raá so' aman guun nucuaj so' racuj so' man nij xrej ata suun nocoo doj, tacuachén so' man Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ma'an Jesucristó taj xna'anj se vaa tacuachén yo'o tuvi' nij sí tucu'yón se-nana so' man so' rihaan nij sí taj ri'yunj man so' a

¹⁷Ne güii canuû cha'anj pascuá ro', cuchí' nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan Jesucristó, ne xna'anj nij so' man so', cataj nij so':

—Me rej qui'yaj chujii núj cha xti'nó ní' cha'anj pascuá, rá so' ga —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹⁸Ne cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so' se vaa catuu nij so' chuman' Jerusalén, ne cuchí' nij so' rihaan yo'o so', ne ca'mii nij so' nana nihánj rihaan so' a: “Taj xna'anj maestró rihaan so' se vaa daj doj quisij se-ora so' a. Ne cha xti'nó so' do', nij sí tucu'yón se-nana so' do', cha'anj pascuá tucúá so' á”, cataj nij so' rihaan sí ne chuman' yo', taj Jesucristó rihaan nij so' a. ¹⁹Dan me se qui'yaj nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó ndaa vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so', ne qui'yaj chujii nij so' cha xti'nó nij so' cha'anj pascuá a. ²⁰Ne rej ti'nuu, ne cayáán

Jesucristó gā chujij nij sí tucu'yón se-nānā so' rihaan mesá a. ²¹ Ne gaa chá nij so' chraa, ne cataj Jesucristó:

—Yā yā cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa taçuachén yo'ō tuvi' soj manj rihaan nij sí taj ri'yunj manj ei —taj Jesucristó a.

²² Gaa ne quinano' ndo'o rá nij sí tucu'yón se-nānā Jesucristó, ne guun che'e nij so' ndaa 'ō 'ō nij so' xná'anj man Jesucristó, cataj 'ō 'ō nij so':

—'Unj me sí qui'yaj danj ni', Señor' —taj 'ō 'ō nij so' a.

²³ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Sí tiguíj rachrúun gā 'unj rá co'oo ro', so' me sí taçuachén manj rihaan nij sí taj ri'yunj manj adonj. ²⁴ 'ō se taj danj Diose se vaa ca'anj 'unj cavi' 'unj sij ca'née Diose nīcaj yu'unj man yuvi ne yā danj quirán' 'unj adonj. Tzaj ne nique' ndo'o sí taçuachén manj rihaan nij sí taj ri'yunj manj nanj á. Quiran' uxrá so' sayuun nanj á. Snó'o yo' me se sese ne ca'ngaa so', ne cavii sa' so' doj tzaj adonj —taj Jesucristó a.

²⁵ Ne sí cu'naj Judas sí me rá taçuachén man Jesucristó rihaan nij sí taj ri'yunj man Jesucristó me se xná'anj so' man Jesucristó, cataj so':

—'Unj me sí qui'yaj danj ni', maestro' —taj ma'an so', xná'anj ma'an so' man Jesucristó uún a.

—Yā uxrá cataj so', veé so' qui'yaj danj ei —taj Jesucristó rihaan so' a.

Nanā nihánj taj xna'anj che'é rachrúun rqué Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nānā so' chá nij so' do', che'é na vinó rqué so' co'ō nij so' do' a

²⁶ Ne gaa chá nij so' chraa ne quita'aa Jesucristó yo'ō rachrúun, ne nago' so' graciá rihaan Diose, ne cuxra' ta'aj so' rachrúun, ne rqué so' rihaan nij sí tucu'yón se-nānā so', ne cataj so':

—Quita'aa soj rachrúun nihánj, chá soj man yo' á. Neē manj me rachrúun nihánj ei —taj so' a.

²⁷ Gaa ne quita'aa Jesucristó aga' tazá nuu na vinó, ne nago' so' graciá rihaan Diose, ne tacuachén so' aga' nuu na vinó rihaan nij so', ne cataj so':

—Co'q taran' soj na vinó nihánj á. ²⁸ 'Q se ton manj me na nihánj, ne che'é ton manj ro', rqué Diose 'o nana rihaan soj daj qui'yaj Diose ga soj a. Dan me se che'é se cayanj ton manj ro', che'é dan me caraa x'naa Diose ni'yaj Diose cacun' tumé que'ee yuvii adonj. ²⁹ Ne cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa veé doj nihánj me co'oj, ne se co'oj yaj a ma'. Tzaj ne asa' quisij güii guun chij Réé 'unj rihaan chumii nihánj, ne cunuu naca chumii nihánj, ne co'q ní' na vinó naca ei —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

³⁰ Gaa ne cachráa taran' nij so' chra' rihaan Diose, ne cavii nij so', ca'anj nij so' quij cu'naj Quij man Chruun Olivó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó se vaa guun na'aj síi cu'naj Pedró ne cataj so' se vaa nuveé sij noco' man Jesucristó me so' a

³¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Danj Diose taj se vaa go' Diose man síi tumé matzinj, ne cunanj nij matzinj cha'nuu nij xo' a. Ne ya ase vaa daán 'unj matzinj vaa soj, ne niij corá guun na'aj taran' soj, ne se canoco' soj manj a ma'. ³² Tzaj ne asa' quisij cunuu i'na' uún 'unj, ne quitaj yaan 'unj rihaan soj ca'anj 'unj estadó Galilea, ne nari' tuvi' ní' estadó Galilea nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

³³ Gaa ne cataj síi cu'naj Pedró rihaan so' a:

—Ca'vee se tanáj taran' nij so' mán so', tzaj ne daj chihaa mój se tanáj 'unj mán so' ma' —taj Pedró a.

³⁴ Ne cataj Jesucristó:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan so' cuano se vaa aj ne'én 'unj se vaa ni corá gaa ataa caguaj to'loo, ne va'nuj ya cataj so' rihaan yuvi se vaa nuveé sij noco' manj mé so' a —taj Jesucristó rihaan Pedró a.

³⁵ Ne cataj Pedró:

—Taj ma'. Ca'vee se ticavi' yuvi man ní', tzaj ne daj chihaa mǐj se cataj 'unj se vaa nuveé sij noco' mán so' mej ma' —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

Ne ase vaa cataj Pedró ro', danj cataj taran' nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Jesucristó gaa cachín ni'yaj Jesucristó rihaan Diose a

³⁶ Gaa ne ca'anj Jesucristó ga nij so' ndaa yo'ó rej cu'naj Getsemani, ne cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so':

—Cane soj nihánj, na'vij soj mán 'unj, ne ca'anj 'unj gan' doj tzin', ne cachinj ni'yáj rihaan Réj a —taj Jesucristó a.

³⁷ Ne nicaj Jesucristó man Pedró do', man roj ta'ní sí cu'naj Zebedeo do', ca'anj so', ne guun che'e so' quinanó ndo'o rá so' a. ³⁸ Gaa ne cataj so' rihaan va'nuj nij sí ca'anj ga so' a:

—Nanó uxrá raj adonj. Maan che'é rej nanó ndo'o raj, qui'yaj cavi' 'unj, raj a. Qui'yaj soj se ndo'o quinaj soj nihánj, ne se cotoj soj ma' —taj Jesucristó rihaan va'nuj nij so' a.

³⁹ Gaa ne cavii so' yanj doj tzin', ne ca'anj cayáan rno so' rihaan yo'ó, ne cachín ni'yaj so' rihaan Diose, ne cataj so' rihaan Diose a:

—Sese ca'vee, ne caráan ra'á so' xráj, se gaa nanj quirán' uxrá 'unj sayuun, tzaj ne sese ma'án so' me rá quirán' 'unj sayuun, ne qui'yáá so' ndaa vaa me rá ma'án so', ne se qui'yáá so' ndaa vaa me rá ma'anj, man Ataj —taj Jesucristó, cachín ni'yaj so' rihaan Diose a.

⁴⁰ Gaa ne canicaj uún so' ca'na' so' rihaan va'nuj nij sí tucu'yón se-nana so', ne quene'en so' se vaa cotoj cunudanj nij so' a. Gaa ne cataj so' rihaan Pedró a:

—Dan me se xa' soj me se a 'ó orá ne guun nucaj soj ni'yaj soj gaj a ma'. Ya na'. ⁴¹ Maan se ni'yaj soj, ne cachinj ni'yaj soj rihaan Diose se vaa caráán Diose rihaan sí chree se caxrij sí chree chrej chi'ii rque soj á. 'O se niha' rá soj qui'yaj soj se sa', tzaj ne ne guun nucaj soj ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

⁴² Gaa ne cavii uún so', ne cachín ni'yaj uún so' rihaan Diose, cataj so':

—Sese se ca'vee quinanii 'unj rihaan sayuun ase vaa, ne qui'yáá so' ndaa vaa me rá so', Ataj —taj Jesucristó, cachín ni'yaj so' a.

⁴³ Gaa ne canicaj uún so' ca'na' so', ne quene'en so' se vaa cotoj uún va'nuj nij sí tucu'yón se-nana so' a. 'O se ca'na' ndo'o nej rihaan nij so' a.

⁴⁴ Gaa ne tanáj so' man nij so', ne cavii uún so', ne cachín ni'yaj uún so' rihaan Diose, ne ase vaa cachín ni'yaj so' gaa rque ro', danj vaa cachín ni'yaj uún so' rihaan Diose a.

⁴⁵ Gaa ne canicaj uún so' ca'na' so' rihaan va'nuj nij sí tucu'yón se-nana so', ne cataj so':

—Ca'vee cotoj soj ca'vee naraan rá soj ca'vee sese vaa ya'núj rihaan soj á. Dan me se daj doj quisij orá tucuachén yo'o so' manj rihaan sí tumé ndo'o cacun', che'é se mé 'unj sí ca'née Diose nıcaj yu'unj man yuvij adonj. ⁴⁶ Naxagaa soj, ca'anj ní nanj ei. Ni'yaj soj nedi'. 'Na' sí tucuachén manj rihaan sí taj ri'yunj manj nanj chuguanj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nii gaa quita'aa nii man Jesucristó a

⁴⁷ Dan me se nicun' Jesucristó ca'mii so', ne nu' ca'na' síí cu'naj Judas yo'q̄ tuvi' chuvij nij síí tucu'yón se-nana Jesucristó, ne ca'na' uxrá yuviĭ ga so', ne nicaj nij yuviĭ neê espadá do', chruun do' a. Dan me se nij yuviĭ ca'neé nij xrej ata suun nocoo doj do', nij yuviĭ ca'neé nij síí uun chij rihaan nij yuviĭ israelitá do', me nij yuviĭ ca'na' a. ⁴⁸ Ne síí cu'naj Judas cataj xna'anj rihaan nij yuviĭ se vaa daj gaa qui'yaj so' ga Jesucristó, gaa ne cunuū yaan nij yuviĭ man Jesucristó, ne cataj so':

—Síí cachron tu'vaj ro', so' me síí quita'aa soj cuaj á —taj síí cu'naj Judas a.

⁴⁹ Gaa ne nu' cuchi' so' cuaj rihaan Jesucristó, ne cataj so':

—Ca'na' uxraj, nanj maestro —taj so' rihaan Jesucristó a.

Gaa ne nu' cachrón tu'va so' xruu Jesucristó a.

⁵⁰ Gaa ne xná'anj Jesucristó man Judas, cataj so':

—Me che'é ca'ná' so', ga tinu' —taj so' rihaan Judas a.

Gaa ne cuchi' nij yuviĭ rihaan Jesucristó, ne quita'aa nij yuviĭ man Jesucristó a.

⁵¹ Ne yo'q̄ síí nicun' ga Jesucristó me se quirii so' taneê so' neê espadá, ne go' so' neê espadá yo' raa yo'q̄ se-mozó xrej ata suun nocoo doj, ne veé dan güéj nu' xréé mozó yo', qui'yaj so' a. ⁵² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan síí nicaj neê espadá yo' a:

—Na'nej so' taneê so' á. 'Q̄ se nu' yuviĭ nicaj neê espadá ro', veé neê espadá qui'yaj cavi' nij yuviĭ nanj adonj. ⁵³ Ne ne ne'én so' se vaa guun nućuáj cachinj ni'yáj rihaan Réj, ne ca'na' que'ee ndo'o se-mozó Réj rihanj cuano, ne ca'vee qui'yaj cananj a. ⁵⁴ Tzaj ne sese danj qui'yáj, gaa ne asa' ca'vee qui'yaj ní' nu' nana no rihaan danj Diose nana taj xna'anj daj gaa quirán' 'unj ga —taj Jesucristó rihaan síí nicaj neê espadá yo' a.

⁵⁵ Ne canicaj Jesucristó, cataj Jesucristó rihaan nij yuvii a:

—Me che'é nicaj soj neê espadá nicaj soj chruun nicaj soj, ca'na' soj ga. Síi ituu mé 'unj, rá soj na'. Ne 'o se guun que'ee güii cayáan 'unj rá nuví nocoo, tucu'yón 'unj se-nanaj rihaan nij yuvii, tzaj ne ne quita'aa soj manj a.

⁵⁶ Tzaj ne nihánj me se quirán' 'unj nu' se vaa taj nana cachrón nij síi nata' se-nana Diose gaa naá rihaan yanj a —taj Jesucristó a.

Gaa ne tanáj cunudanj nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó man so', ne cunánj nij so', ca'anj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nii gaa cuta' nii cacun' xráa Jesucristó a

⁵⁷ Dan me se nij síi quita'aa man Jesucristó me se nicaj nij so' man Jesucristó ca'anj nij so' rihaan síi cu'naj Caifás xrej atá suun nocoo doj a. Ne aj mán chre' nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés do', nij síi uun chij do', rihaan síi cu'naj Caifás yo' a. ⁵⁸ Ne gan' gan' canoco' síi cu'naj Pedró xcó Jesucristó, ne cuchi' so' rihaan chingá rej yanj síi cu'naj Caifás yo', ne catúj so' rá chingá ne ca'anj cayáan so' ga nij se-mozó xrej man rá chingá, quene'en so' daj quirán' Jesucristó a.

⁵⁹ Dan me se nano' nij xrej atá suun nocoo doj nano' nij cuese nano' man yuvii cataj xna'anj che'é cacun' tumé Jesucristó a. Me rá nij so' nari' nij so' cacun' rmi' cuta' nij so' xráa Jesucristó ne cavi' Jesucristó, rá nij so' a. Tzaj ne taj vaj a 'o cacun' tumé Jesucristó a ma'. ⁶⁰ Che'é dan nda' se cuchi' uxrá síi ne rihaan nij cuese ca'mii ne nij so', tzaj ne taj vaj cacun' quiri' nij so' cuta' nij so' xráa Jesucristó a ma'. Veé dan, ne cuchi' vij roj so', ⁶¹ ne cataj roj so':

—Síi nihánj cataj se vaa guun nucuaj so' tucuanee so' nuví nocoo nuví na'víj ní' rihaan Diose, ne rque va'núj güii cune' uún so' nuví yo', taj so' ei —taj roj so' a.

⁶² Gaa ne canicun' xrej atā suun nocoo doj, ne xná'anj so' man Jesucristó, cataj so':

—Me che'é ne a'mii so' ga. Daj vaa nana nihánj nana a'mii roj síi nihánj che'é so' ga —taj so', xná'anj so' man Jesucristó a.

⁶³ Tzaj ne dínj táa Jesucristó a. Gaa ne cataj uún xrej atā suun nocoo doj rihaan Jesucristó a:

—Ase vaa nana taj xna'anj ma'an Diose rihaan so' ro', danj gaa nana nihánj nana cataj xna'anj 'unj rihaan so' á. 'Unj me síi ya ya ca'ne' suun rihaan so' cataj xna'anj so' sese ya ya mé so' ta'níi Diose síi tñanii man yuvií rihaan sayuun á —taj so' rihaan Jesucristó a.

⁶⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ya vaa nana ca'mii ma'án so' ei. Ne vaj a doj cataj xna'anj 'unj rihaan so' se vaa ndaa yaj quene'en soj se vaa síi ca'néé Diose ñicaj yu'unj man yuvií mej, ne quene'en soj se vaa cayáán 'unj rej nuva' Diose síi nucuaj ndo'o ei. Ne quene'en uún soj se vaa ca'na' uún 'unj rihaan chumii nihánj, ne quitaj 'unj xráá ngaa xta' ca'naj adonj —taj Jesucristó rihaan xrej atā suun nocoo doj yo' a.

⁶⁵ Gaa ne ca'maan rá xrej yo', ne cutzin' xrej yo' sagan' ma'an xrej, ne cataj xrej rihaan tuvi' xrej a:

—Ni'yaj soj vij. Quij uxrá tu'va síi nihánj rihaan Diose nanj ei. Se cachiin doj síi ca'na' cataj xna'anj rihaan níi che'é cacun' tumé síi nihánj a ma'. Maan se cuano nihánj me se cuno ma'an soj nana quij ca'mii so' se vaa cayáán ma'an so' rej x'nuj Diose, taj so' ei. ⁶⁶ Daj qui'yaj níi man so', rá soj ga —taj xrej, xná'anj xrej man nij tuvi' xrej a.

—Cavi' so' ei —taj nij so' a.

⁶⁷ Gaa ne quirii talúj nij so' rihaan Jesucristó, ne go' nij so' man Jesucristó a. Ne coxro ta'aj nij so' xruu Jesucristó,

⁶⁸ ne cataj nij so':

—Sese ya ya ca'née Diose mán so' t̄inanii so' man yuvii rihaan sayuun, ne raçuíj Diose mán so' cataj xna'anj so' rihaan núj me síí go' mán so' vij —taj nij so', ca'mii nacoo nij so' man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj síí cu'naj Pedró gaa cataj so' se vaa nuveé sij noco' man Jesucristó me so' a

⁶⁹ Veé dan, ne ne Jesucristó ga yo'ó nij so' rá ve', ne ne síí cu'naj Pedró xe' rá chingá a.

Ne cuchi' yo'ó mozó chana rihaan so', ne cataj no':

—Ne so' me yo'ó síí cachée ga Jesucristó síí cavii estadó Galilea á —taj mozó chana yo' rihaan Pedró a.

⁷⁰ —Taj ma'. Ne unó 'un̄j me taj so' ma' —taj Pedró cuno taran' nij yuvii cayáán ga so' a.

⁷¹ Gaa ne curihan̄j Pedró, ne canicun' so' rej atúj yuvii chingá a.

Gaa ne quene'en yo'ó mozó chana man so', ne ca'mii no' rihaan nij yuvii nicun' rihaan ve' ga Pedró, cataj no':

—Síí nihánj cachée ga Jesucristó síí cavii chuman' Nazaret asuun asanj —taj chana yo' a.

⁷² Gaa ne nucuaj ndo'o ca'mii uún Pedró, cataj so':

—Taj ma'. A doj ne ne'enj man snó'o yo' ma' —taj Pedró yo' a.

⁷³ Ne corá nii cuchi' nij síí nicun' ga Pedró rihaan Pedró, ne cataj nij so':

—Ya ya yo'ó síí cachée ga Jesucristó mé so' ei. 'O se ase vaa nana a'mii nij síí cachée ga Jesucristó ro', vaa nana a'mii so' chuguan̄j —taj nij so' rihaan Pedró a.

⁷⁴ Gaa ne guun che'e Pedró nucuaj doj ca'mii Pedró, cataj Pedró se vaa ca'vee qui'yaj Diose sayuun man so' sese nuveé nana ya me nana a'mii so', ne cataj so':

—Ne ne'enj man snó'o yo' ma' —taj uún Pedró, gaa ne nu' caguáj to'loo a.

⁷⁵ Gaa ne ninuj rá Pedró ndaa vaa cataj Jesucristó rihaan so' quii se vaa gaa ataa caguaj to'loo, ne va'nuj cataj Pedró se vaa nuveé sij noco' man Jesucristó me ma'an Pedró ma'. Gaa ne curihanj Pedró xe', ne uxrá ta'vee Pedró a.

27

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nicaj nii man Jesucristó, ca'anj nii rihaan sí cu'naj Pilato a

¹ Rej ranga' nuchruj raá taran' nij xrej atá suun noco doj do', nij sí uun chij do', daj qui'yaj nij so', ne cavi' Jesucristó a. ² Gaa ne numíj nij so' man so', ne nicaj nij so' man so' ca'anj nij so' rihaan sí nicaj suun gobernador cu'naj Pilato, ne tacuachén nij so' man Jesucristó rihaan so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj quiran' sí cu'naj Judas gaa cavi' so' a

³ Dan me se sí cu'naj Judas me sí tacuachén man Jesucristó rihaan nij sí taj ri'yunj man Jesucristó gaa asino yaan, ne xcaj so' cuentá se vaa ya ya ticavi' nii man Jesucristó ne ma'an so' me sí tumé cacun' se vaa cavi' Jesucristó a. Che'é dan nanó ndo'o rá so', ne me rá so' narque uún so' icó chi' sa'anj platá catzii yo' rihaan nij xrej atá suun noco doj do', rihaan nij sí uun chij do' a. Dan me se cuchi' so' rihaan nij so', ⁴ ne cataj so':

—Tumé 'unj cacun' se vaa tacuachén 'unj man yo'o sí sa' inanj rihaan soj á —taj sí cu'naj Judas yo' a.

—Nuveé se-cacun' núj me cacun' tumé so' ma'. Xcaj ma'an so' cuentá daj gaa qui'yáa so' ei —taj nij so' rihaan sí cu'naj Judas a.

⁵ Gaa ne nicaj so' sa'anj aga' yo', ri'lj uun so' rá nuví nocoo, ne cavii so' ca'anj so', ne toco' vaj ma'an so' man so', ne cavi' so' a. ⁶ Gaa ne naran' nij xrej atá suun noco doj man sa'anj aga' yo', ne cataj nij so':

—Ne nó xcúún ní' caraa ní' sa'anj nihánj rá chrúún sa'anj taj rihaan Diose ma'. 'Q se sa'anj go' ní' che'é rej cavi' yo'q yuvii me sa'anj nihánj á —taj nij so' a.

⁷ Dan me se nuchruj raa nij so' daj qui'yaj nij so', ne nicaj nij so' sa'anj yo', ne quiránj nij so' to'óó síi rii xruj a. Ne guun yo'óó yo' santó cachin' nii man náá guun yuvii 'na' yo'ó chuman' yuvii cavi' chuman' Jerusalén a. ⁸ Che'é dan cu'naj yo'óó yo' Yo'óó Ton cuano ei. ⁹ Dan me se quisij qui'yaj nij so' nu' se vaa cataj síi cu'naj Jeremías síi nata' se-nana Diose gaa naá gaa cataj so': “Gaa ne nicaj nij so' icó chí' sa'anj aga' a. Sa'anj yo' me sa'anj no' yo'q so', cataj nij yuvii israelitá a. ¹⁰ Ne nicaj nij so' sa'anj yo' quiránj nij so' to'óó síi rii xruj, ndaa vaa cataj xna'anj síi 'nij ra'a man ní' rihanj nanj adonj”, taj síi cu'naj Jeremías a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii síi cu'naj Pilato ga Jesucristó a

¹¹ Dan me se canicun' Jesucristó rihaan síi nicaj suun gobernador yo', ne xná'anj síi nicaj suun yo' man Jesucristó, cataj so':

—So' me síi nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvii israelitá na' —taj so', xná'anj so' man Jesucristó a.

—Vej ei —taj Jesucristó rihaan so' a.

¹² Ne xná'anj síi nicaj suun gobernador yo' man Jesucristó che'é cacun' cuta' nij xrej atá suun nocoo doj do', nij síi uun chij do', xráá Jesucristó a. Tzaj ne ne ca'mii Jesucristó a 'ó nana rihaan so' ma'. ¹³ Gaa ne xná'anj uún síi nicaj suun yo' man Jesucristó, cataj so':

—Aj cunó so' cataj nij so' se vaa tumé so' cacun' na'. Me che'é ne a'mii so' ga —taj so', xná'anj so' man Jesucristó a.

¹⁴ Tzaj ne yuun che'e ne ca'mii Jesucristó a 'ó nana rihaan so' che'é cacun' cuta' nii xráá so' a. Veé dan, ne

caráya'anj uxrá sít nicaj suun gobernador yo' che'é yan qui'yaj so' danj a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj sít cu'naj Pilato se vaa cavi' Jesucristó rihaan rcutzé a

¹⁵ Ne vaa yo' o tucuáán noco' sít nicaj suun gobernador se vaa rii so' man yo' o sít 'nij taga' 'o 'o cha'anj pascuá, ne tinavij uun so' cacun' tumé sít urihan taga' yo' a. Me ma'an 'o sít 'nij taga' a'mii nij yuvii che'é se vaa quirii so', ne ca'vee qui'yaj so' ndaa vaa taj nij yuvii a. ¹⁶ Ne veé yo' yo' ro', 'nij yo' o sít cu'naj Barrabás taga', ne quene'en cunudanj nij yuvii se vaa tumé ndo'o so' cacun' a. ¹⁷ Dan me se nuu chre' nij yuvii rihaan sít nicaj suun gobernador cu'naj Pilato, ne xná'anj so' man nij yuvii, cataj so':

—Me sít quirii 'unj, rá soj ga. Sít cu'naj Barrabás na'. Ase sít cu'naj Jesucristó xa' —taj so', xná'anj so' man nij yuvii a.

¹⁸ Danj ca'mii so', ne'en so' se vaa maan che'é se guun xcoj ruvaa rá nij xrej atá suun nocoj doj me tacuachén nij xrej man Jesucristó rihaan ma'an so' a.

¹⁹ Ne asij yáán sít cu'naj Pilato yo' rihaan xruún so' chruun xlá, ne ca'née nica so' nana cuchi' rihaan so', taj no':

—Se guun ca'ne' so' cacun' che'é sít sa' yo' ma'. 'o se asij cua'aa me se nanó ndo'o raj che'é yan tucua'nu' snó'o yo' manj adonj —taj nica sít cu'naj Pilato rihaan so' a.

²⁰ Tzaj ne cataj xna'anj nij xrej atá suun nocoj doj do', nij sít uun chij do', rihaan nij yuvii se vaa ca'mii nij yuvii che'é sít cu'naj Barrabás rihaan sít cu'naj Pilato, ne cataj nij yuvii se vaa cavi' Jesucristó a. Ne cuchumán rá nij yuvii a. ²¹ Gaa ne xná'anj sít nicaj suun gobernador cu'naj Pilato man nij yuvii, cataj so':

—Me ya ya sít quirij, rá soj ga —taj so', xná'anj so' man nij yuvii a.

—Quirij̄i so' man sí cu'naj Barrabás ei —taj nij yuviī rihaan so' a.

²² —Ne me qui'yáá 'unj ga sí cu'naj Jesucristó, rá soj ga —taj uún sí cu'naj Pilato, xná'anj so' man nij yuviī a.

—Cavi' so' rihaan rcutze, rá núj ei —taj taran' nij yuviī a.

²³ —Tzaj ne me cacun' tumé so' ga —taj sí cu'naj Pilato, xná'anj so' man nij yuviī a.

Tzaj ne doj a caguáj nij yuviī, cataj nij yuviī:

—Cavi' so' rihaan rcutze ei. —Danj inan̄j caguáj nij yuviī a.

²⁴ Dan me se quene'en sí cu'naj Pilato se vaa taj se 'yá' quina'maan rá nij yuviī, ne maan se doj a ca'maan rá nij yuviī, ne doj a qui'yaj̄ nij yuviī sayuun a. Che'é dan nicaj so' na, ne na'ya' so' ni'yaj̄ nij yuviī a. Ne cataj so':

—Se tumé 'unj cacun' sese cavi' sí nihánj a ma'. 'O se ma'an soj me sí qui'yaj̄ cavi' so' adonj —taj sí cu'naj Pilato a.

²⁵ Gaa ne cataj nij yuviī rihaan so' a:

—Veé ma'an núj, ma'an ta'níí núj do', me sí tumé cacun' se vaa cavi' so' ei —taj nij yuviī yo' a.

²⁶ Gaa ne quirii sí cu'naj Pilato man sí cu'naj Barrabás taga' che'é nij yuviī, ne go' nij tanuu cuartá xráá Jesucristó, qui'yaj̄ sí cu'naj Pilato, ne tacuachén sí cu'naj Pilato man so' rihaan nij tanuu se vaa cachron̄ nij tanuu man so' rihaan rcutze a.

Nan̄j nihánj taj xna'anj se vaa ca'nga' nac̄ōō nij tanuu ni'yaj̄ nij tanuu man Jesucristó a

²⁷ Gaa ne ca'anj nicaj nij tanuu 'yaj̄ suun rihaan sí nicaj suun gobernador man Jesucristó rá ve' tucua' sí nicaj suun gobernador yo' a. Ne naqui'yaj̄ chre' nij tanuu man taran' nij tuvi' tanuu nij so' a. ²⁸ Gaa ne quirii nij so' sagan' Jesucristó man Jesucristó, ne na'néé nij so' sagan' rey

yatzíj maree man Jesucristó, ²⁹ ne qui'yaj nij so' cachriin tanj, ne cuta' nij so' cachriin tanj raá Jesucristó, ne caxríj nij so' yo'q vará tico uun ston Jesucristó a. Gaa ne canicun' ruj nij tanuu rihaan Jesucristó, ne ca'nga' nacoq nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó, ne cataj nij so':

—Ya ya sij nicaj suun rey rii ta'nga' rihaan nij yuvií israelitá mé so' ei —taj nij so' tiha' nij so' man Jesucristó a.

³⁰ Gaa ne quirii talúj nij so' man Jesucristó, ne nacaj nij so' vará noco' ra'a Jesucristó, ne go' nij so' vará raá Jesucristó a. ³¹ Síj ca'nga' nacoq nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó, gaa ne quirii uún nij so' sagan' rey yatzíj maree nuu Jesucristó, ne na'née uún nij so' sagan' uún Jesucristó man uún so', gaa ne nicaj nij so' man Jesucristó cavii nij so' ca'anj nij so' yan cachron nij so' man Jesucristó rihaan rcutze a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nij yuvií gaa cachrón nij yuvií man Jesucristó rihaan rcutze a

³² Dan me se cavii nij so', ne nari' nij so' man yo'q síí ne chuman' Cirene, ne so' me síí cu'naj Simón a. Veé dan, ne qui'yaj uxrá nij tanuu fuerzá man síí cu'naj Simón yo' caṭa so' rcutze cano Jesucristó rihaan a. ³³ Gaa ne cuchi' nij so' tacaan cu'naj Gólgota, ne Gólgota ro', me rej cu'naj Tacaan Cúú Yave Xnangá a. ³⁴ Gaa ne rqué nij tanuu doj na vinó nachej ga na e' man Jesucristó co'q so' a. Ne doj tzin' tiguíj daa Jesucristó, ne ne ca'vej rá so' co'q so' ma'. ³⁵ Veé dan, ne cachrón nij tanuu man Jesucristó rihaan rcutze, ne tico tixaj nij so' che'é sagan' Jesucristó, ³⁶ gaa ne ca'anj cane nij so' rihaan yo'óó, ne tumé nij so' man Jesucristó a. ³⁷ Ne cachrón nij tanuu yo'q rcuchra' raá rcutze, ne no letrá rihaan rcuchra' yo', ne taj xna'anj letrá yo' me che'é cavi' Jesucristó, ne: “Síí nihánj me síí cu'naj Jesucristó, ne síí nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvií israelitá me so'

a", taj letrá yo' a. ³⁸ Gaa ne cachrón nij tanuu man yavíj snó'o rihaan yavíj rcutze yo', ne yavíj roj so' me sí ituu a. Dan me se nicun' yo'o so' rej nuva' Jesucristó, ne nicun' yo'ó so' rej nichruun Jesucristó a.

³⁹ Gaa ne cachén yuvii rej nicun' Jesucristó, ne ca'mii chi'ii ndo'o nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a. Dan me se tucunó nij yuvii raá nij yuvii, ⁴⁰ cataj nij yuvii:

—Tācuanee so' man nuvií nocoo, ne rque va'núj güii cune' so' yo'ó nuvií nocoo, rá so' na'. Dan me se sese ya ya ta'nij Diose mé so', ne tīnanií so' mán so' rihaan rcutze, ne nanij so' rihaan yo'óo yaj vij —taj nij yuvii rihaan Jesucristó a.

⁴¹ Ne ase vaa qui'yaj nij yuvii yo' ro', danj qui'yaj uún nij xrej ata suun nocoo doj do', nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés do', nij sí uun chij do', ca'mii chi'ii nij so', cataj nij so':

⁴² —Tīnanií sí nihánj man yo'ó yuvii rihaan sayuun, rá so', tzaj ne ne guun nucuaj so' tīnanií so' man ma'an so' rihaan rcutze danj. Sese ya ya sij nicaj suun rey uun chij rihaan ní' sij israelitá me so', ne nanij so' cuano rihaan yo'óo, ne cuchuman rá ní' ni'yaj ní' man so' ei. ⁴³ Dan me se nucuaj rá so' man Diose se vaa cavii sa' so', qui'yaj Diose, rá so' a. Ca'vee tīnanií Diose man so' cuano, sese sij 'ee rá Diose man me so' á. 'Q se ma'an so' taj se vaa ta'nij Diose me ma'an so' adonj —taj nij so', chi'ii ndo'o ca'mii nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a. ⁴⁴ Ne ase vaa ca'mii nij so' ro', danj ca'mii uún roj sí ituu nocoo' rihaan rcutze rej x'núj Jesucristó, ca'mii roj so' nana nij rihaan Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa cavi' Jesucristó a

⁴⁵ Veé dan, ne caxuj, ne yuun che'e guun rmi' rihaan chumii, ne yo'o guun rmi' chumii ndaa quisíj aga' va'núj

rej anoco' güiii a. ⁴⁶ Veé dan, ne quisíj aga' va'núj, gaa ne nucaj ndo'o caguáj Jesucristó, cataj so':

—Elí, Elí, lama sabactani —taj so', caguáj so' xna'ánj a'mii ma'an so', ne nana caguáj so' taj: “Diose noco' 'unj mé so' á. Me che'é tanáj un so' mán 'unj ga”, taj nana caguáj Jesucristó a.

⁴⁷ Ne cuno ta'aj nij síi nicun' rej x'núj Jesucristó nana caguáj so', tzaj ne ne cunō nij so' me taj Jesucristó ma'. Maan se:

—Nacúun síi nihánj man síi cu'naj Elías tadonj —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

⁴⁸ Gaa ne nu' ra'yanj cunanj yo'o síi nicun' rej x'núj Jesucristó, ne nicaj so' yataan esponja, ne caraa so' na vinó yuu rque yataan, ne cuta' so' raá yo'o vará, ne ru'maan so' yataan tu'va Jesucristó, ne co'o Jesucristó na yuu yo', qui'yaj so' a. ⁴⁹ Tzaj ne ca'mii yo'ó nij yuvi, cataj nij so':

—Dínj qui'yáa so' á. Quene'en ní sese ca'na' síi cu'naj Elías tjanii síi cu'naj Elías man so' rihaan rcutze ei —taj nij yuvi yo' a.

⁵⁰ Gaa ne sca' caguáj uún Jesucristó, ne cavi' so' a. ⁵¹ Veé dan, ne quisin' yatzij mantá cortiná noco' rá nuvií noco ndaa rej raá, ne 'o quiniy ca'anj ndaa tacóo yo' a. Dan me se cachén yuún, ne quixra' ta'aj nij yujej, ⁵² ne x'núj rej cachin' nii man nij síi cavi', ne cunuu i'na' uún que'ee nij síi sa' cavi' asij rque a. ⁵³ Ne gaa quisíj orá cunuu i'na' uún ma'an Jesucristó, ne curihanj nij síi cunuu i'na' uún yo', ne catúj nij so' chuman' guee chuman' Jerusalén, ne quene'en uxrá yuvi man nij so' a.

⁵⁴ Veé dan, ne nicun' tanuu capitán nicun' yo'ó nij tanuu nicun' cutumé man Jesucristó a. Ne quene'en nij so' cachén yuún, ne quene'en nij so' nu' se vaa guun, ne cuchu'vi' ndo'o nij so', ne ndaa dan asuun gaa xcay nij so'

cuentá se vaa yá uxrá ta'nij Diose me Jesucristó, ne dan me se cataj nij so':

—Yá ta'nij Diose me síí nihánj tadonj —taj nij so' a.

⁵⁵ Ne gan' doj nicun' que'ee chana, ni'yaj uun nij chana man Jesucristó a. Chana cuno se-nana Jesucristó asij cavii Jesucristó estadó Galilea me nij chana yo', ne qui'yaj suun nij chana yo' che'é Jesucristó a. ⁵⁶ Yo'q no' me chana cu'naj Mariá Magdalena, ne yo'ó no' me chana cu'naj Mariá nii síí cu'naj Jacobo ga síí cu'naj José a. Ne yo'ó no' me nii roj ta'níí síí cu'naj Zebedeo a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachin' nii man Jesucristó rque yu'uj yuvej a

⁵⁷ Ne rej ata' güii ca'na' yo'q síí ru'vee síí ne chuman' Arimatea a. José cu'naj so', ne so' me síí tucu'yón se-nana Jesucristó a. ⁵⁸ Dan me se ca'anj so' rihaan síí cu'naj Pilato, ne cachíin ni'yaj so' rihaan síí cu'naj Pilato se vaa ca'vej síí cu'naj Pilato cachin' so' man Jesucristó a. Ne síí cu'naj Pilato ro', cataj se vaa ca'vee qui'yaj so' danj a. ⁵⁹ Ne nicaj síí cu'naj José man Jesucristó, ne nacutáj so' yatzíj mantá naruvii xráá Jesucristó, ⁶⁰ ne vaa yu'uj yuvej rihaan so', rej achin' nii man nij síí cavi', tzaj ne yu'uj naca me yo' a. Ma'an so' me síí qui'yaj gáán nii yu'uj yo', ne taj vaj xngá naj rque yu'uj ma'. Ne caxrj so' man Jesucristó rque yu'uj yo', ne caráán so' yuvej xij tu'va yu'uj yo' a. ⁶¹ Ne cayáán chana cu'naj Mariá Magdalena cayáán yo'ó chana cu'naj Mariá cayáán tu'va yu'uj yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa tumé uxrá nii man yu'uj nuu Jesucristó a

⁶² Veé dan, ne taxrej, ne ndaa quisj qui'yaj chuvii nij yuvii israelitá che'é güii naraan rá nij so', ne cunuu chre' nij xrej ata' suun nocoo doj do', nij síí fariseo do', ne ca'anj nij so' rihaan síí cu'naj Pilato, ⁶³ ne cataj nij so':

—Nuu rá núj daj cataj sí tihá' yu'unj yo' gaa gaa i'na' so', señor. Dan me se cataj so' se vaa cachén va'núj güii, gaa ne cunuú i'na' uún so', cataj so' adonj. ⁶⁴ Che'é dan ca'ne' so' suun rihaan tanuu se vaa tumé tanuu man yu'uj naj so' ndaa se quisij va'núj güii yo' ruguanj. Sese se qui'yaj ní' danj, ne ca'na' nij sí tucu'yón se-nana so', ne quirii nij so' man so', ne cataj nij so' rihaan nij yuvii se vaa cunuú i'na' uún so' nanj adonj. Asa' quisij, gaa ne doj a tihá' yu'unj uún nij so' man nij yuvii nanj adonj —taj nij so' rihaan sí cu'naj Pilato a.

⁶⁵ Ne cataj sí cu'naj Pilato rihaan nij so' a:

—Vaa tanuu rihaan soj ei. Nícaj soj man tanuu ca'anj soj cutumé soj man yu'uj yo' á. Ne'en ma'an soj daj qui'yaj soj á —taj Pilato rihaan nij so' a.

⁶⁶ Gaa ne cavii nij so' ca'anj nij so' tumé nij so' man yu'uj yuvej yo' a. Dan me se ca'ne' nij so' suun rihaan tanuu cutumé tanuu yu'uj, ne cachrón nij so' yánj nichraj tu'va yuvej caráan tu'va yu'uj yo' a.

28

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunuú i'na' uún Jesucristó a

¹ Dan me se ca'anj güii cuetan' güii naránj rá nij yuvii israelitá, ne na'yaan cotungó me yo', ne daj doj quisij güii a. Ne ca'na' chana cu'naj Mariá Magdalena do', yo'ó chana cu'naj Mariá do', quene'en roj chana yu'uj catúj Jesucristó a. ² Veé dan, ne cachén uxrá yuún, ne cavii yo' se-mozó sí 'nij ra'a man ní' rej xta', ca'na' so', nanij so' tu'va yu'uj yo', gaa ne quirii yanj so' yuvej aráan tu'va yu'uj yo', ne ca'anj cané so' xráá yuvej yo' a. ³ Daj se uun rá roj no' ne'en roj no' gaa raan ro', danj guun rá roj no' gaa curuvi' so' a. Ne daj se uun rá roj no' ne'en roj no' yu've' catzii ndo'o ro', danj guun rá roj no' ne'en roj no' sagan' so' a. ⁴ Gaa ne chucu'vi' ndo'o nij tanuu man tumé tu'va yu'uj yo', ne

quiri'íj ndo'o man nij so' a. Dan me se ase vaa mán síi cavi' vaa mán nij so' rihaan yo'óo a. ⁵ Veé dan, ne cuchi' roj chana yo' rihaan se-mozó Diose, ne cataj se-mozó Diose rihaan roj no' a:

—Se kuchu'vi' roj soj ma'. 'O se aj ne'én 'unj se vaa nano' roj soj man Jesucristó síi cavi' rihaan rcutze adonj. ⁶ Taj vaj so' naj nihánj a ma'. 'O se cunuu i'na' uún so', ndaa vaa cataj xna'anj so' rihaan soj á. Catuu roj soj ni'yaj roj soj rej quinaj so' á. ⁷ Gaa ne ra'yanj ca'anj roj soj, cataj xna'anj roj soj rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' se vaa cunuu i'na' uún so' á. Veé dan me se quitaj yaan so' rihaan soj ca'anj so' estadó Galilea, ne ca'anj soj ndaa yo', ne quene'en soj man so' á. Danj gaa cataj xna'anj soj rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' á. Veé dan me quisij nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj a —taj se-mozó Diose rihaan roj chana yo' a.

⁸ Veé dan, ne curihañj roj chana ca'anj roj no' a. Veé roj no' kuchu'vi', ne veé roj no' guun niha' rá uún a. Veé dan me se cunanj ndo'o roj no', cataj xna'anj roj no' rihaan nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó nu' se vaa quene'en roj no' do', nu' nana cataj xna'anj se-mozó Diose rihaan roj no' do' a. ⁹ Ne maan orá dan nari' tuvi' ma'an Jesucristó ga roj chana yo', ne cataj so':

—Gaa niha' nimán roj soj á —taj Jesucristó rihaan roj no' a.

Gaa ne cuchi' roj chana yo' rihaan Jesucristó, ne ca'anj canicun' ruj roj no' rihaan so', ne quita'aa roj no' tacóo Jesucristó, ne na'víj roj no' rihaan Jesucristó a. ¹⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan roj chana a:

—Se kuchu'vi' roj soj ma'. Maan se ca'anj roj soj cataj xna'anj roj soj rihaan nij tinúú 'unj se vaa cavi' nij so' ca'anj nij so' estadó Galilea, ne ndaa yo' quene'en nij so' manj á —taj Jesucristó rihaan roj chana yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nana cataj xna'anj nij tanuu rihaan nij xrej atá suun nocoo doj a

¹¹ Ne gaa quisíj ca'anj roj chana yo', ne dan me se cavii ta'aj nij tanuu man tu'va yu'uj yo' rque chuman', ne cataj xna'anj nij tanuu rihaan nij xrej atá suun nocoo doj nu' se vaa guun a. ¹² Ne cunuu chre' nij xrej atá suun nocoo doj ga nij síi uun chij, ne nuchruj raá nij so' daj qui'yaj nij so' a. Gaa ne go' uxrá nij so' sa'anj rihaan nij tanuu yo', ¹³ ne cataj nij so':

—Cataj soj se vaa rej nií cotoj soj, ne nij síi tucu'yón se-nana so' ro', ca'na' quirii man so' a. Danj cataj soj á. ¹⁴ Ne sese cuchí' nana yo' rihaan síi nicaj suun gobernador, ne sese me rá so' qui'yaj so' sayuun man soj, ne ma'an núj caráán ra'a sayuun xráá soj á —taj nij so' rihaan nij tanuu a.

¹⁵ Dan me se guun ya rá nij tanuu, ne quita'aa nij so' sa'anj yo', ne qui'yaj nij so' nu' se vaa cataj xna'anj nij xrej atá suun nocoo doj do', nij síi uun chij do', rihaan nij so' a. Ne ase vaa nana ca'mii nij tanuu rihaan yuvií ro', ta'nga' danj vaa nana ticha'nuu nij yuvií israelitá rihaan yuvií ndaa yo' yaj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é suun ca'ne' Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a

¹⁶ Gaa ne ca'anj xaan nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó estadó Galilea, ne cavii nij so' raá 'o quij a. Danj qui'yaj nij so', ése cuno nij so' nana cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so' gaa rque a. ¹⁷ Gaa ne quene'en nij so' man Jesucristó, ne na'víj nij so' rihaan so', tzaj ne ne guun ya rá ta'aj nij so' se vaa ya ya Jesucristó me so' a. ¹⁸ Gaa ne cuchí' Jesucristó rihaan nij so', ne cataj so' rihaan nij so':

—Yaj me se 'unj me síi uun chij xtá' do', nu' rihaan yo'óo do', qui'yaj Diosé ei. ¹⁹ Che'é dan ca'anj soj tucu'yón soj se-nanaj rihaan nij yuvií man 'o 'o chuman' naj rihaan

chumii, ne canoco' nij yuvii manj, qui'yaj soj, ne cuta' ne soj man nij so', ne cata' tu'va soj se-chuvii Réé 'unj Diose do', se-chuvii 'unj ta'nij Diose do', se-chuvii Nimán Diose do' á. ²⁰ Ne tucu'yón soj rihaan nij yuvii se vaa cunō nij yuvii nu' nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj á. Veé dan yuun che'e cachee 'unj ga soj nu' güii cachee soj rihaan chumii nihánj, ndaa se quinavij nu' chumii nihánj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Se-nānā Diosē nanā sā' me rá catūū nimán n' a
New Testament in Triqui, Copala (MX:trc:Triqui, Copala)

copyright © 1987 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Triqui, Copala

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Triqui, Copala [trc], Mexico

Copyright Information

© 1987, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Triqui, Copala

© 1987, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30
